

המבשר תורני

ערש"ק פרשת כי תשא
י"ז אדר א' תשפ"ב • גליון 690

משה אמת

יריעה מיוחדת במלאת עשור להסתלקותו של
כ"ק מרן אדמו"ר ה'ישועות משה'
מויז'ניץ זצוק"ל

כ' אדר תשע"ב - כ' אדר א' תשפ"ב

אשר בך אתפאר

ט"ו שנים להסתלקות הגאון
המפורסם רבי ישראל גרוסמן
זצוק"ל, ראש ישיבת פינסק קרלין
ובעל 'הליכות ישראל': שיחה
מרוממת עם בנו הגה"ח רבי
אליעזר גרוסמן שליט"א, ראש
ישיבת 'מגדל אור' ומו"ץ בקהילת
סערט ויז'ניץ חיפה

האדם השלם

שנתיים להסתלקותו לשמי
רום של הגאון הצדיק רבי
אליעזר אייכלר זצוק"ל,
אבדק"ק באיאן בארה"ב:
יריעה מיוחדת שבמרכזה
רב-שיח מפעים במשעולי
חיו אפופי ההוד, עם בניו,
הגאון רבי בעריש אייכלר
שליט"א, ראש ישיבת
'משנת אליעזר', והרבני
הנגיד רבי צבי אריה אייכלר
שליט"א, מראשי חסידי
באיאן

פולמוס על גלגלים || מסוס ועגלה לרכבת ומטוס - מהפכת התחבורה במבחן הנסיעה בשבת

- ❖ עשו להם עגל מסכה: מבט לירי עגום על העבודה-זרה בת זמננו אשר מנשאה נשאו ראש (ב)
- ❖ בחריש ובקציר תשבות: שיטות התנאים, שיטת הרמב"ם וההשוואה בין פסוקי ספר הברית (ג)
- ❖ יקח את האוהל ונטה לו מחוץ למחנה: במה התחזק כ"ק מרן ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זי"ע (כא)

ני
תשא

דברי שיר

להבין משל ומליצה

יקותיאל יהודה גנזל

חטא העגל

עגל של זהב
בלם צווחים: הב
להוטים מיליוני אנשים
אחרי מצלצלים ומרשרשים
המרדף אחר השטר
ופתאום הכל מתר
אלילי המטבע. בדקה
ביטקוין, מסחר, מניה

עגל מנצנץ
בין מח ללב חוצץ
טכנולוגי, מרצד המסך
ובלם עוברים בסך
רוקדים, אומרים: אלה
לובשים לחצני כלא
אוי במה הדמיון משפר
בזבובים נופלים להתמפר

הלוחות כבר שבורות
נמוחו הצורות
הצרות באות בצורות

לזאת נצפה, שיעבר חרון
ומשמים יפציע גואל ראשון-אחרון
ויודיע, וישמיע, ויריע
נטשו עגל, הורידו דגל, בני עם סגל
הפנימו דברי הרבים: ה' הוא האלוקים

כיוון ששבת – ווי אבדה נפש

יעוד שבת – להמשיך מקדושתה לכל השבוע

חז"ל: 'כיוון ששבת', פירוש האדם שאין לו נשמה יתירה בחול, רק בשבת נותנין לו נשמה יתירה – 'ווי אבדה נפש', פירוש ווי שהנפש נאבד בחול, שאין לו בחול הנפש הזה, ולא זכה להקדושה הנוספת בשבת להצדיק שיש לו נשמה יתירה בחול".

שבת-תמיד, כל השבוע, היא מדריגה גבוהה. מאוד. אך לפחות זאת נדרש מיהודי – שיעביר ויערוך שבת בצורה כזו, שזו תשאיר רושם, השראה והשפעה, אף לששת ימי המעשה; שבכוחה יוכל לעבוד את ה' ולדבקה בו גם בימי החול. וכפי שכתוב ב'אהבת-שלום' על אותה שדרשו חז"ל (שבת י, ב) בכתוב שבפרשתינו (לא, יג) "לדעת כי אני ה' מקדישכם" – "אל" הקב"ה למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנוי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל – לך והודיעם": "צריך כל איש הישראלי לקדש את מחשבתו ביום שב"ק בדביקות גמור ולהמשיך על-עצמו חיות הקודש... ולעבוד בכח הדביקות וההמשכה היא את הבורא ב"ה בששת ימי המעשה... וזה לך והודיעם" – דייקא כי 'דעת' הוא דביקות וחיבור, כנודע".

וכך כתוב ב'קדושת-לוי' עה"פ בפרשה (שם, טז) "ישמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת": "בו יבואר הגמ' (שבת קיח, ב) 'אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות' כו'. כי הנה כשאדם שומר שבת כראוי ונכון, אז מזה השבת יש לו חיות ושפע על כל השבוע בכדי לעבוד את ה' כל השבוע. וכשאדם עובד את ה' כל השבוע, אז בשבת הבאה קל בידו לשמור כראוי, וכן לעולם יתנהג כך.

"ועפ"י יתורץ הקושיא – שבמקום אחר אמרו: 'אילו שמרו ישראל שבת אחד, וכאן אמרו 'שני שבתות'. כי העיקר הוא שבת אחד, וכששומר שבת אחד, אז עובד את ה' בלב טהור כל השבוע, ומחמת זה קל לו לשמור שבת שני כראוי. ונמצא העיקר הוא שבת אחד. כי ע"י שבת אחד ישמור שבת שני בקל. וכן לעולם. "וזהו הרמז בפסוק 'ישמרו בני ישראל' – שישמרו שבת אחד; 'לעשות את השבת', זה שבת שני. ששמירת שבת שני יבוא לו בקל. וזהו 'ישמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת'.

ולבד סגולת השבת מצד קדושתה להשפיע ולתת כח למשך כל השבוע הבא, עוד יש בה את כח הראשית וההתחלה הקובעת הרבה על העתיד. וכפי שכתוב ב'שם-משמואל' (תרע"ו) ע"פ היסוד הידוע ש'הראשית צריכה שתהא נקיה לגמרי בלי שום פסולת', ו"הנה שבת היא נמי ראשית לימים הבאים. וכמ"ש 'אור-החיים', שהבריאה לא היתה אלא לשבעה ימים, ושכל שבת מתחדשת הבריאה. וכבר אמרנו ששבת יש לה שתי בחינות: מצד בריאת שמים וארץ היא יום השביעי. ומצד אדה"ר היא יום ראשון. וכבש"ס סנהדרין (לח, א): 'אדם נברא בע"ש, כדי שיכנס למצוה מיד'. הרי שנחשבת עיקר בריאותו מיום השבת ואילך. וע"כ מינה שיתא יומין מתברכין, ושבת היא ראשית להם. ע"כ בשבת צריך האדם ביותר לדקדק במחשבה-דיבור-ומעשה שלו שיהיו בתכלית הנקיין".

מה היה קורה ליהודי אילולא שבת אחת-לשבוע! הרי מעיסוק שוטף בדברים של גשם ומשייכות מתמדת לענינים של חומר היה שוקע והולך לתוכם עד שהיה טובע ונבלע בהם והופך ל'שטיק-עוה"ז' [= חתיכת עוה"ז], לגוש גוף – כשהנשמה מודחקת ומוחנקת, קולה לא ישמע ונוכחותה לא תורגש.

באה שבת ובולמת את המירוץ ועוצרת את הסחף. היום הזה ה'עוה"ז' עוצר מלכת. הגוף מוזה הצידה, והנשמה מועלית ומוצבת במרכז. זה יומה של הנשמה! עכשיו 'מפנקים' אותה ונותנים לה את כל תשומת-הלב. תורה, תפילה, שירות ותשבחות לא-ל חי – דביקות בה' והתענגות על קרבתו. הרה"ק ה'ישועות-משה' מו"ז'ניץ ז"ע – שבשבוע הבא חל יומא דהילוליה – שאגה לו כלביא: "וואס שלאפן?! ווער שלאפן?! שבת-קודש!!" [= מה ומי לישון?! הן היום הזה שב"ק!].

כך משמשת השבת עבור הנשמה מרכז-רפואי ובית-הבראה – ממה שעבר עליה וקרה לה במשך השבוע החולף, וכן – תחנת-כוח – לצליחת מעבה הגשם והחושך של ימות החול הבאים. שפתיים ישק לשון ה'כוזרי' (ג, ה): "פרי השבוע – יום השבת. מפני שהוא מעומד להידבק בענין האלוקי... שלא יעבור שבוע... עד שיתקן הנפש... וכאילו הוא ביום ההוא מתרפאה מחולי שקדם, ומתעדת למה שידחה ממנה החולי בעתיד".

הוא שאמר הרה"ק האמרי-חיים' מו"ז'ניץ ז"ע: "ויהי בימי השמיני" (ויקרא ט, א) – אין 'ויהי' אלא לשון צער; כמה מצערות מציאות לפיה יש לו ליהודי יום שמיני! הרי השבת אמורה לעשות סוף לימים שעברו! ויהי ממחרת שבת כיעודה ומרתה – ודף חלק וחדש לפנינו; מה שהיה – היה, שקע ונעלם. השבת בכוחה להחזיר את האדם לנקודת-ההתחלה, בטרם ה'עוה"ז' עשה בו שמות, בטרם גבר הגוף על הנשמה – ומניין-ימים חדש מתחיל. אם 'יום שמיני' – שבת למה?! - - - [וסיפר הסופר הדגול הרב אהרן סורסקי לכותב השורות, כי בביקור שערך פעם הרה"ק ה'נתיבות-ירושלים' מסלונים ז"ע ב'שטיבל' הסלונימאי בב"ב, ובחיי-חיותו של האמ"ח היה הדבר, פתח את שיחתו באלה הדברים: "דער הייליגער ויזניצער-רבי זאגט – וחזר על ה'ווארט' האמור].

יתירה מזו. על יהודי לשאוף ולחזור כי השבת לא תסתיים במוצאה. אלא כי כל השבוע תהיה אצלו שבת. וכפי שכתוב ב'נועם-אלימלך' (פ' שמות) על אותה שדרשו חז"ל (ביצה טז, א) בכתוב שבפרשת השבוע (לא, יז) 'וביום השביעי שבת וינפש' – 'נשמה יתירה נותנין לו לאדם בשבת, ולמוצאי-שבת נוטלין ממנו, שנאמר: 'שבת וינפש' – כיוון ששבת, ווי אבדה נפש': "והקושיא מפורסמת: מה אומרם 'כיוון ששבת' כו'? הרי איבוד הנפש היתירה הוא אחר השבת, כאמרם: 'ולמוצאי-שבת ניטלה הימנו!' "אך הענין הוא, דאיתא בזה"ק דהצדיק נקרא שבת, מחמת שיש לו בחול נשמה כשאר בני-אדם בשבת. אך מה יש בו תוספות מעלה בשבת? י"ל, דהנשמה ניתוספת בקדושה יתרה עד שהוא מענג להבורא ית' ... וזהו שאמרנו

מבי מדרשא

שביבים ופנינים בענייני הפרשה

מלוקטים מספרי שו"ת והלכה • אהרן זיון

השיטות בביאור פְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת וההשוואה המרתקת בין פסוקי ספר הברית

נדגיש: ממחלוקת התנאים נובעת נפקא-מינה להלכה למעשה. שלפי רבי ישמעאל דין 'תוספת שביעית' נמסרה הלכה למשה מסיני ('עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים, הלכה למשה מסיני'). היות ודין זה נמסר יחד עם ערבה וניסוך המים שנהגו רק בזמן המקדש, נמצא שדין 'תוספת שביעית' היה רק בזמן שביית המקדש קיים (תוספות, ר"ה ט: סוד"ה ורבי עקיבא).

בארון הספרים התורני נמצא ספר שאינו ידוע כל-כך, ושמו 'מעשה נסים'. הספר כולל שאלות שכתב החכם רבי דניאל הבבלי על 'ספר המצוות' להרמב"ם, ותשובות מאת ר"א בן הרמב"ם כמענה לשאלותיו. שאלה ט בספר, עוסקת בפסוק 'בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת' שבפרשת השבוע, שבמאה הרמב"ם בספר המצוות בדיני שמיטה: "המצוה הקל"ה היא שציוונו לשבות מעבודת הארץ בשנה שביעית, והוא אמרו יתברך **בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת**..." (וראה גם ב'יד החזקה' הלכות שמיטה פ"א ה"א).

ונכרתו עליה ברית.

אחרי חטא העגל, בטלה הברית הראשונה. ובעת שנתרצה הקב"ה לתת את הלוחות שניות ציווה למשה רבנו: "שיכתוב ספר ברית ויקרא אותו באזני העם, ויקבלוהו עליהם בנעשה ונשמע כאשר עשו בראשונה, כי כל המעשה אשר היה בלוחות הראשונות ירצה לשנותו עמהם בלוחות השניות. ואין ספק שעשה כן..." (רמב"ן, כי תשא לד, כז). וביאר שפסוקי התורה שנאמרו ב'ספר הברית' השני שניתן לפני הלוחות השניות, נאמרו בהרחבה בפסוקי פרשיות בהר-בחוקות. והרחיב בזה בתחילת פרשת בהר.

פשוטו של מקרא

והנה, בפסוק יש קושי ב'פשוטו של מקרא'. שהרי הפסוק עוסק בהלכות שבת - "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת", ולא ברור מדוע נכפל הציווי 'בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת', בעוד שאין כל ייחודיות במלאכות אלו יותר משאר מלאכות השבת. וכן העיר ר"א בן הרמב"ם בתשובתו.

יצוין, שחלק מהראשונים מפרשי המקרא, כתבו שיש הִדְגָשׁ מיוחד דווקא במלאכת החרישה והקצירה, שהם 'עיקר חיי האדם' (רשב"ם, אבע"ז, רמב"ן). אך ברש"י מובאת מחלוקת תנאים בפירוש הפסוק, עם השלכה-הלכתית מובהקת, וכלהלן.

שיטות רבי ישמעאל ורבי עקיבא

נחלקו התנאים במשנה (שביעית, א, ד) איזה דין נתחדש בפסוק זה. והרחבת דבריהם בירושלמי שביעית, ובבבלי, מסכת מועד קטן (דף ג, ב) בסוגיה שזה עתה למדנו ב'דף היומי'.

לשיטת רבי ישמעאל, נרמז כאן היתר ל"קצירת העומר" בשבת, ונלמד כך: "מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר" - שאינו 'רשות' אלא 'מצוה', ולכן מותר בשבת. [וראה להלן שיש לפרש גם לשיטת רבי ישמעאל שהפסוק מדבר גם על שמיטה].

לשיטתו, מובן ההקשר של הפסוק בין מצוות חג המצות וחג השבועות, שזמן קצירת העומר בחג המצות, והפסוק רומז להיתר הקצירה אם חל זמנו בשבת. (ע"פ מאמרו של הגר"ח ביברפלד זצ"ל, ראב"ד בקהילת "עדת ישראל" בברלין, שפורסם ב"הנאמן" תשרי-כסלו תשי"ט).

אך רבי עקיבא לא רצה לפרש את הפסוק כפירוש רבי ישמעאל. שהרי לפי רבי ישמעאל נמצא שהפסוק בא להקל ולהתיר קצירת העומר בשבת, ואילו משמעות הדברים שהפסוק בא להחמיר ולאסור קצירה וחרישה (תוספות, מו"ק, שם).

ולכן ביאר שהפסוק מחדש את דין תוספת שביעית. ודורש את חציו השני של הפסוק בהתאם לכלל "אם אינו עניין לגופו, תנהו לעניין אחר", וכך דורש: אם אין עניין הפסוק לאסור חרישה וקצירה בשבת - שהרי אינו מיוחדות יותר משאר המלאכות, תנהו עניין שבא לאסור חרישה בשנה השישית כל שהוא לצורך שביעית, וקציר של שביעית שיצא לשנה שמינית.

הר"ש משאנץ, בפירושו למשנה, מבאר לפי זה את סדר הפסוק: "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת - ואותו ששת ימים שאמרת לך תעבוד - בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת, דהיינו בשביעית".

הגר"ח ביברפלד, במאמרו הנ"ל, מציין כי גם לפי רבי עקיבא מומתק ביותר הקשר של פסוק זה בין מצוות חג הפסח וחג השבועות, וכרמז לזמן שהוסיפו חז"ל לתוספת שביעית, שלא לחרוש בשדה חטיטה מפסח והלאה, ובשדה האילן מחג השבועות.

פרשת משפטים (פרק כג, י"ט)	שמיטה	אוהרה לשמירת המצוות	פרשת כי תשא (פרק לד, יא-כו)
א פסוקים י-יא: וְשֵׁשׁ יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת	שמיטה	אוהרה לשמירת המצוות	פרשת כי תשא (פרק לד, יא-כו)
ב פסוק יב: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת	שבת	עבודה זרה	פסוקים יב-יג: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת
ג פסוק יג: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת	אזהרה לשמירת המצוות	חג הפסח - ומצוות בכור	פסוקים יד-טו: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת
ד וְשֵׁשׁ יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת	עבודה זרה	שבת	פסוקים טז-יז: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת
ה פסוק יח: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת	חג הפסח	לשיטת רבי ישמעאל: היתר קצירת העומר בשבת (ואיסור חרישה בשמיטה, לפירוש מר"י קוריקוס) לשיטת רבי עקיבא: שמיטה (תוספת שמיטה)	בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת
ו פסוק יט: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת	חג שבועות וסוכות - הקציר והאסיף	חג שבועות וסוכות - הקציר והאסיף	פסוק כ: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת
ז פסוק כא: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת	עולת ראייה	עולת ראייה	פסוק כב: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת
ח פסוק כג: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת	קרבן פסח	קרבן פסח	פסוק כד: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת
ט פסוק כה: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת	ביכורים	ביכורים	פסוק כו: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת
י לא תבשל גדי בחלב אמו	בשר בחלב	בשר בחלב	לא תבשל גדי בחלב אמו
	ספר הברית	ספר הברית	פסוק כז: וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת וְהַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת

אך לרבי עקיבא, שדין 'תוספת שביעית' נלמד מ'בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת', הוא נוהג גם בזמן הזה. להלכה, נפסק כדעת רבי ישמעאל (רמב"ם, פ"ג, א).

ספר הברית

במאמר מרתק שכתב רבי קלמן כהנא זצ"ל, מהדמויות הבולטות שבבירור וליבון תורת ארץ-ישראל, מצוותיה, הגותה והלכותיה, הוא מציע שגם ב'פשוטו של מקרא' קיימת אפשרות למצוא רמז שהפסוק עוסק בהלכות שביעית ולא רק בהלכות שבת.

הדברים הם בספרו "חקר ועיון" (א, עמוד קח) ומשם שאבנו חלק ניכר מהדברים שהבאנו כאן. בשורות שלפנינו נציג את דבריו המבריקים והמאירים ביופיים.

לצורך הבנת העניין - יש להקדים את שיטת הרמב"ן אודות פסוקי "ספר הברית", והקשר בין הפרשיות 'משפטים', 'כי-תשא', ו'בהר', ומצוות השמיטה שנושגות בכלן.

בפרשת משפטים (פרק כד) למדנו על הסדר שערך משה רבנו לפני מתן תורה, אחר הקרבת הקרבנות והזאת הדם, "וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע...". ופירש"י ש'ספר הברית' הם פסוקי התורה מבראשית ועד מתן תורה ומצוות שנצטוו במרה. אך הרמב"ן סובר ש'ספר הברית' הם המצוות שנכתבו שם סמוך לזה, והם המצוות החמורות שקיבלו עליהם לפני מתן תורה,

השוואת 'ספר הברית' בפרשת משפטים ובר'תשא

כעת, נתבונן בפסוקי התורה שב'ספר הברית' בפרשת משפטים, ובפרשת כי-תשא, וההשוואה ביניהם. הפסוקים מוצגים זה לעומת זה בטבלה המצו"ב.

אנו רואים שחמש המצוות האחרונות הוות, הן בסדרן, והן בניסוחן, מלבד שיוני לשון מסוימים והרחבה של מצוות ראייה בכי-תשא.

המצוות ג-ד-ה שבפרשת משפטים הוות בתוכן עם המצוות א-ב-ג שבפרשת כי-תשא. אלא שבכי-תשא קיימת הרחבה באזהרה להתרחק מעבודה זרה. הרחבה זו מובנת היטב לאור דברי הרמב"ן שספר הברית שבפרשת כי-תשא נאמר אחרי חטא העגל, ולכן הרחיבו בו על ההרחקה מעבודה זרה לכלל פרטיו. [וכן הוסיפו בו את דיני 'בכור ופטר רחם', כי אחר חטא העגל שזכות העבודה במקדש ניטלה מהבכורים וניתנה ללוויים, היה צורך להדגיש שעצם קדושת בכור עדיין במקומה עומדת].

ומצוות א-ב שבפרשת משפטים הוות עם המצוות ד-ה שבפרשת כי-תשא. והנה, לפי השוואה זו נמצא שאם הפסוק 'בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת' שבפרשת כי-

תשא עוסק רק בהלכות שבת ולא בדיני שמיטה, יעלה בדינו כי מצוות שמיטה היא היחידה מתוך עשרת המצוות שבספר הברית מפרשת משפטים, שלא נזכרה ב'ספר הברית' שבפרשת כי-תשא, ומכאן הרמז והסיוע לפרש את 'בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת' על מצוות שביעית - כהקבלה לדינים הזוהים בקבוצה זו בין שני הפרשיות!

ומה יפו ונעמו הדברים לשיטת רבי עקיבא שפירש את הפסוק על תוספת שביעית. ואף לרבי ישמעאל יש מקום לפרש שיש כאן רמז על דיני שמיטה, ועל כך, בקטע הבא, מתוך בירור שיטת הרמב"ם...

שיטת הרמב"ם

במחלוקת התנאים, הכריע הרמב"ם להלכה כרבי ישמעאל, ש'תוספת שביעית' היא הלכה למשה מסיני, ואינה נוהגת בזמן הזה. ומאידך, מבואר ברמב"ם שהפסוק 'בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת' מתייחס גם על דיני שמיטה, וכמובא בראש המאמר.

וקשים הדברים להולמם - שהרי אם פסק בדין תוספת שביעית כרבי ישמעאל, איך פירש שהפסוק שלנו עוסק בדין שמיטה? והמהר"י קורקוס על אתר מיישב בכמה אופנים. ובין הדברים כתב לפרש שגם רבי ישמעאל מפרש את 'בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשֻׁבַת' כשיעית, וכל המחלוקת היא רק על 'בְּקָצִיר'. עיי"ש בדבריו.

ולפי דבריו מצאנו תבלין מתוק בסדר 'פסוקי ספר הברית', שמדומז בהם מצוות שמיטה גם לפי שיטת רבי ישמעאל...

נפשי חמדה בצל ידיך

הדרכות מאלפות ואורחות חיים מלאי ערגה וגעגועים
שנשמעו במרוצת השנים במקהלות ישראל מפי קודש
מרן אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א

הבינותי כי אין זאת אלא שחפץ להעביר את צוואתו בדם לבבו,
שאעביר את דבריו אלה לתלמידי, שאספר להם השגות של בן
אנוש, עד היכן מגיעות...

ללא הפסק כלל

שמעתי מהגה"צ הגרמ"מ שנעבאלג זצ"ל אב"ד מנצ'סטר,
שאבי הק' זי"ע למד בישיבה הקדושה בוויז'ניץ אצל דו"ר מרן
ה'דמשק אליעזר' זי"ע מוויז'ניץ, במשך כשנה תמימה. באותם
ימים למד אז בחברותא עם הרה"ג ר' מנחם מנדל פרידלאנדער
זצ"ל. בצוותא ישבו והגו בתורה ביגיעה והתמדה מדי לילה
כמה וכמה שעות ברציפות ללא הפסק כלל.
גופו של אבי הק' לא היה חסון. הוא לא היה גיבור חיל שיוכל
לסגף עצמו בשעות שינה מועטות, אלא שמגודל אהבתו אותה,
לא היה מסוגל בנפשו לעזוב את התורה הקדושה חמדת לבבו
ולעלות על יצועו.

אהבת התורה ואהבת הבורא

הוא הקדוש היה אכן דוגמא חיה לדבר זה, פומיה לא הווי
פסיק מגירסא. היה יושב על מקומו שעות ארוכות ועוסק
בתורה. דכירנא, בשנים בהן שימש כראש הישיבה היה יושב
ולומד בהיכל הישיבה שעות רבות, וכד אתי עידנא דצלותא -
זמן תפילת מנחה או ערבית, היו זקוקים להמתין עליו עד שנתן
לבו לראות כי הציבור נעמדו לתפילתם, שמתוך שהיה שקוע
לתרץ רמב"ם או תוס' מוקשה לא שת לבו לנעשה סביבו.
זכרני בהיותי נער קט, עת היותי נוסע עמו באוטובוס בתל-
אביב לישיבה שבשיכון [בה למדתי כבר בהיותי נער רך, כי בית
החינוך לילדים לא היה לרוחו באותם ימים], ישב אאמו"ר הק'
זי"ע במשך כל הדרך תפוס ברעיונותיו ושפתותיו דובבות פרקי
משניות בעל פה. מימיו לא הרים את עיניו על אם הדרך. אנכי
ואחותי הבכירה (הרבנית מסקווירא תליט"א), הובלנו אותו
ברחובה של עיר, וזאת בהיותו אברך עול ימים...
גם עבודתו בקדושת העיניים ידועה הייתה. ושמעתי
בשם הרה"ק החלקת יהושע' זי"ע מביאלא, שהיה גר תקופה
בשכונת עם אבי הק' בתל-אביב, והיה מפליא מאוד את קדושת

ספגנו אהבת תורה

מה אומר ומה אדבר! אצלנו בבית ספגנו אהבת תורה,
פשוטו כמשמעו. גדלנו על ברכי התורה הקדושה, הקירות
היו ספוגים אהבת תורה, דורך-געווייקט. גדלנו יחד עם
הישיבה הקדושה, ידענו תמיד שיש לנו הרבה 'אחים', אסאך
ברודערלעך. תלמידי הישיבה הקדושה היו לו לאבי הקדוש
כבנים ממש.

זוכר אני איך ששח לפניי את כאבו, לא פעם, בהיותי נער
רך: "ישראל'קל, וואס וועט זיין מיט דעם בחור? - מה יהא עם
הבחור ההוא, הרי אינו מרגיש טעם בתורה הקדושה, אין לו
חשק ללמוד!?! והיו הדברים נאמרים מתוך כאב עמוק ופנימי,
מתוך אהבה אמיתית לתלמידי ומתוך דאגה כנה אליהם, כי
אהבתו לתורה הקדושה לא ידעה גבולות, ואת התורה הקדושה,
חמדת לבבו, חפץ להנחיל לתלמידי. מילדותנו ספגנו זאת...
בילדותי היה אאמו"ר הק' זי"ע שב מן התפילה בישיבה,
וברצותו לעורר בני קנאת סופרים, היה מחווה לי על בחור פלוני
ואלמוני, בהתפעלות: "הראית את תפילתו של בחור פלוני? את
רוממות עבודתו והתלהבותו?..." כל זאת, ברצותו לעוררני
ללמוד מהם ולילך בדרכיהם של הבחורים המצוינים, להרבות
קנאת סופרים.

שש שעות רצופות

היה זה תקופה קצרה טרם נפל למשכב, בחודש אב של שנת
תשס"ב, פנה אלי בפתע פתאום אבי הקדוש זי"ע ושח לי תחת
אחד השיחים: "בהיותי בחור צעיר בגרויסווארדיין, הייתי נוהג
ללמוד בכל לילה, שש שעות רצופות ללא שום מניעה. אלא שר'
חיים משגיח ז"ל מצאני לילה אחד ו'הלשין' על מעשי לזקני
הקדוש ה'אהבת ישראל' זי"ע. אמר לו זקני הק' זי"ע: 'נישט
געפערליך, ער מעג זיך אויס לערנען צו אויף-זיין נעכט' [לא
נורא, עליו ללמוד להיות ער בלילה]... אך בכל זאת, פקד עלי
זקני הקדוש, שבליל שיש אפחית קצת מסדרי הקבוע כדי
שיהא לי כוחות לומר בליל שב'ק שירות ותשבחות'.
באותה שעה תמהתי: אימתי שמעתי מאבי הקדוש דבר-
מה בשבח עצמו? מעולם לא שמעתי מדבר אלי כזאת! אלא
שתקופה קצרה לאחר-מכן, כאשר נפל למשכב בעוה"ר,

עיניו. בקיץ תשי"א, כאשר הישיבה כבר קבעה משכנה בשיכון
ודירתו של אבי זי"ע עוד לא הייתה מוכנה, היה אבי מגיע עמי
מדי שבוע מתחילת השבוע עד יום ה' לשיכון, כשהוא נוסע
באוטובוס (בתנאים של אז לא היה בידו לנסוע ברכב פרטי)
ומתיישב במקום קבוע מתחת לנהג - שהחשיב את אבי הק'
וידוע ידע כי מקום זה יש לשמור למענו, וכל הדרך היה יושב
שם על ידי, עיניו עצומות ומשנן בכל העת פרקי משניות.
היה שגור על לישיבה דברי האוה"ח הק' (פ' כי תבוא עה"פ
ושמחת בכל הטוב): "כי אילו היו בני אדם מרגישים טעם
ועריבות התורה, היה משתגעין ומתלהטין אחריה". ואפשר
לומר כי הוא הקדוש זי"ע היה ממש בבחינה זו, "הוא היה -
אומר", היה להוט אחר דברי תורה. תורתו זו הייתה מתוך
דבקות בבורא ב"ה. אהבת התורה ואהבת הבורא היו אצלו

בחדר ההמתנה בבית החולים
בעת שאמי מורתי ע"ה עמדה ללדת את אחד
מצאצאיה, פנה עמה אבי הק' זי"ע אל בית החולים. אחד
שנוכח שם באותו זמן הפליא לפניי, אשר בכל העת
ישב אז אבי הק' והתעמק בגמרא שבידו, בזמן שמטבע
הדברים אחרים באותו מצב אין דעתם עמהם להגות
בתורה, עומדים הם ומצפים לבשורה טובה בקוצר רוח,
אך אבי הק' ישב על מקומו ולמד כאילו אין הדברים
נוגעים אליו כלל וכלל.
ביי יענער איז דאס געוועזן א פלא, אך אליבא דאמת,
למי שהכיר את הנהגתו בקודש של אבי הק' זי"ע אין בכך
שום חידוש, עס איז א מילתא דפשיטא, כי אבי הק' עשה
לעצמו חשבון פשוט, מה תועלת תצמח לו מההמתנה
באותה שעה בקוצר רוח מתוך אפס מעש, וואס פאר'ן
ריווח איז דא פון דעם וואס מ'איז נערווייז, הלא חבל
על אותו זמן שכלה ואבד... האיש אשר דעתו עמו לא
יבטל את שעותיו אז לריק, לכל הפחות יאמר אז תהילים
ויישא תחינה מלפני הבורא יתברך שמו שיהיה הכול על
הצד היותר טוב.

עמוד גמילות חסדים. מרן אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א נושא דברים במעמד רבנו זי"ע בסיום הש"ס של
ה'דף היומ' אדר תשס"ה

ספגנו אהבת תורה. רבנו זי"ע בשולחן הטהור חול המועד פסח בהשתתפות בניו
מרנן האדמו"רים שליט"א וחדב"נ ראש ישיבת ויז'ניץ שליט"א

נפשי חמדה. מרן אדמו"ר מוויזניץ שליט"א עם אביו רבינו זי"ע

לאמיר זיך נעמען לערנען

בבחרותי, קבע עמי אבי הק' זי"ע שיעור בחברותא ב'מנחת חינוך' ובשו"ע יו"ד בהלכות איסור והיתר,

עמוד גמילות חסדים

אחת המעלות שהיה אבי הק' זי"ע מצוין בהן הוא עמוד גמילות חסדים. הוא היה מאלו שענייניו וצרכיו האישיים היו אצלו לשני במעלה, מ'האט דאס געזען ביי אים לכל אורך הדרך. דכרנא ימים מקדם בימי נעורתי כאשר אבי הק' שימש כראש הישיבה, ובאותה תקופה שררה דחקות נוראה, כשאף משכורתו של אבי לפרנסתו הייתה מועטת, מכל מקום היה בוחן אחר הבחורים בישיבה וכשהיה רואה בחור שצריך איזה מאכל לחיזוק הכוחות היה קונה לו מהונו מיני מאכל לחיזוק הכוחות כדוגמת חמאה – במקום מרגרינה שחילקו בישיבה וכדו', אני בעצמי הייתי פעמים הרבה שליחו בדבר הזה.

בערב חג הפסח היה דואג לקמחא דפסחא, כאשר היום ב"ה הדבר מאורגן יותר ומסודר, אז לא היו כן פני הדברים, אלא הוא בעצמו דאג למשפחות שהיו צריכים מעות לחג, כשחלק מן הסכום הפריש מהונו וחילקו האחר בא מעוד כאלו שתרמו לו. הרה"ח ר' ברוך פולק הי"ו מ-ם היה המזכיר שלו, והיה שולח כשבעים-שמונים מעטפות ובהן סכומי כסף למשפחות להוצאות החג.

על משכבי בלילות

כיום אתמול מתנגנת בקרבי התנועה המרטיטה, כאשר השכים בשעה ארבע לפנות בוקר, לעבודת קונו בסילודין. נער קט הייתי, צעיר לימים ישן במיטתי, ואוזניי הרכות שומעות את אבי הק' זי"ע מתהלך אנה ואנה בביתו, אחוז שרעפים, והתנועה הנוכשת לבנות ממלאה את כל ישותי, בנימת תוכחה שובת לב. "נפשי הכיני צידה לרוב" וגו', "ודעי כי תמול לעד לא ישוב".

וחזור על פה את כל ה'תוכחה', שבסוף הספר הק' 'חובת הלבבות'. כה נשנה הדבר מדי בוקר. לקול נעימה זו הייתי מתעורר מדי בוקר...

הפסיר מרן אדמו"ר שליט"א בדמעות שלישי: "אוי, ס'כאפט א בענקעניש" [הגעגועים צורבים...] והתקשה להמשיך בדיבורו.

כתרי רעין דלא מתפרשין. כל מי שהסתופף בצילו חזה עבודתו זו ולקח לעצמו מוסר, ואף בפיו דרוש דרש תמיד שלימוד התורה יהא מהול באהבת הבורא ב"ה, בתיקון המידות ובקדושת האברים.

הושענא נפש משיבת

אם אמנם תדיר היה הולך אבי הק' זי"ע בעיניים עצומות, כאשר אנוכי ושאר מלוויי הובילו אותו ברחובה של עיר, אבל בהזדמנות אחת דייקא היה צועד עם עיניים פקוחות, אז לבש עוז ותעצומות וגאוה דקדושה. היה זה בערב שבת קודש עם חשיכה, כאשר אבי הק' זי"ע היה צועד ברחוב הסואן ומתרה בבעלי החנויות כי שבת קודש מתקרבת. "שבת", "שבת"! היה אבי הק' קורא בנעימת תרעומת, כאשר התחיל להחשיך היום, ועם זאת – באהבה כובשת, שאף החופשיים, לא יכלו לסרב לה.

לא אחת שמעתי את בעלי החנויות שחים לעצמם, כאשר ראו את אבי הק' זי"ע צועד ממרחק: "אוי ווי, היהודי של שבת מגיע, הבה נזדרז"..." על אף פרישותו העצומה מענייני העולם הזה, הייתה מעטהו קנאת ה' צבקות ותחושת ערבות לכלל ישראל...

וכה שמעתי מאבי הק' זי"ע לפרש את דברי הגמרא בסוף הש"ס: "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא": חובת האדם להיות שונה הלכות בכל יום, כדי שבכל מקום בו נמצא, אף בעת לכתו ברחוב, יהיו ראשו ומוחו עסוקים בדברי תורה. וזהו בבחינת "הוא היה - אומר"...

לימוד מופלא בעמקותו, לירד לעומק הבנת העניין, לחזור שוב ושוב. מונח וחוקק בעצמותי לכל ימי חיי לימוד מענג זה. אוי, זוכר הנני את אבי הק' מעביר את אצבעו על הדף וחוזר ופונה אלי באהבה רחמימית: "זעהסטו, ישראל'יקל?! דאס איז פשט אין תוספות!"

אבי הק' הקפיד להחדיר בי את יסודות הלימוד, את העיון בכל מראה-מקום, על שולחנו נערמו תמיד ספרים לרוב, גמרות, ראשונים ואחרונים, ספרי הלכה ושו"ת, לברר כל דבר עד היסוד, עם הבנה מלאה. אף פעם לא סמך על זיכרונו, על אף שנהירים היו לו הדברים, הקפיד לעיין באותיות המחכימות.

ולא רק עמי. זכורני, שהיה נכנס לביהמ"ד ומתיישב ליד בחורים ולומד עמם בחברותא, 'לאמיר זיך נעמען לערנען!' באיזו אהבה! באיזו דאגה עילאית לתלמידיו, היה קורא בהתלהבות ובחיות ויורד עמם למעמקי הסוגיות, לא כמבחן, אלא כלימוד בצוותא, בחברותא...

הנותן ליעף כוח

שנה אחת כשחל פורים ביום ו', סיים אמור"ר הק' זי"ע את עבודת קודשו כשעה ושעתיים קודם כניסת השבת, ותיכף מיד - למרות עייפותו הרבה - פנה ראשונה להעביר הסדרא. נוכח שם אז הרה"ח ר' יצחק אייזיק אדלר ז"ל, אשר בראותו את תשישותו ועייפותו כשהוא מנמנם תוך כדי אמירה [זכורני שמדי כמה רגעים נרדם בעייפותו, עד שממש ריחמתי עליו בראותי את התעקשותו להמשיך בהעברת הפרשה], ניסה להניאו מכך וטען לפניו שיוכל להעביר הסדרא גם בליל שבת קודש קודם השולחן הטהור, אך אבי הק' לא שת לדבריו כלל, כי בערב שבת דייקא מעבירים הסדרא.

נוכח אנוכי בעוד עובדא שהיה ר' יצחק אייזיק אדלר ז"ל מעורב בה וגם אנוכי הייתי נוכח שם: באחת השנים בה' דחווה"מ סוכות הפציר ר' יצחק אייזיק באבי הק' זי"ע שלא יאריך בעריכת השולחן בצהרי היום [בימי חוה"מ סוכות ערך אבי הק' את שולחנו כמנהגנו פעמיים ביום, כן נהג גם זקני הק' בשנים קדמוניות], בהדגישו כי מגיעים לפנינו ימים 'קשים' - ימי הושענא רבא ושמייני עצרת. עצר אבי הק' בעדו ולימד שאין אומרים כן: "הלא ימים טובים - ימי רגל הם, ס'איז געשמאקע טעג! אלא יאמר ס'קומט אנגעשטרעגטע טעג..."

תודות ומקורות: ספר 'שבעים שנות חינוך', גיליון 'דברי תורה', גיליון 'פונעם רבלינס הויף'

עמוד העבודה. רבנו זי"ע מנשק ידי מרן אדמו"ר מוויזניץ שליט"א בביקורו בקרית וויזניץ רחובות תש"מ

משה אמת

יריעה מיוחדת
במלאכת עשור להסתלקותו של
כ"ק מרן אדמו"ר
ה"ישועות משה" מוויזניץ
זצוק"ל
כ' אדר תשע"ב - כ' אדר א' תשפ"ב

דברות קודש
ממרן אדמו"ר
מויזניץ שליט"א

כִּי אֵלֶיךָ נִפְשֵׁי תִעָרֹג

שביבי זיכרונות נרגשים המבעבעים במעמקי הלב פנימה
שנשמעו במרוצת השנים במקהלות ישראל מפי קודש
כ"ק מרן אדמו"ר מויזניץ שליט"א

דעם זוהר, אדער גיבסטו מיר ארבעט (להניח ליהודים לבוא
לפניו בבקשותיהם), אדער לערנסטו מיר אויס ווי אזוי מ'קען
גיין ליידיג..."

בבית ד' בלילות

סיפר לי הרה"ח ר' ברוך הופמן ז"ל, שבראשית שנות קיומו של
השיכון, מאז עברה הישיבה להשתכן בשיכון, ואילו אבי הק' עדיין
התגורר עם משפחתו בתל-אביב (כך היה כחצי שנה: מחודש סיון
תשי"א עד חודש כסלו תשי"ב, אז הגיע אבי הק' להתגורר בשיכון),
היה אבי הק' מגיע מדי יום ראשון לישיבה ונשאר שם משך כל
השבוע. רק לקראת שבת היה שב לביתו בתל-אביב, בחלק
מתקופה זו השתכן אבי הק' בביתו של ר' ברוך הופמן.

אולם, סיפר ר' ברוך, שהיית ולא הייתה לו מיטה עבור אבי
הק', וביודעו שאבי הק' הוא ממאחרי שבת ההוגה בתורה
בלילות, ואילו הוא עצמו נהג להשכים קום, על כן סיכם עמו
שכאשר ירצה לילך לנוח יבוא להעירו משנתו והוא יפנה לו את
המיטה. הפטיר ר' ברוך ואמר לי בצחות: "עד עתה הנני ממתין
שיבוא להעירני משנתו..."

לפני החופה

שמעתי מהרה"ח ר' ברוך ולצר ז"ל, שבערב יום נישואי אחותי
עם גיסי כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, היה צריך את אבי
הק' לשאול אותו דבר מה ומצא אותו כשהוא יושב בחדרו שקוע
בלימודו. ניגש ר' ברוך אל אבי הק' והסב את תשומת ליבו שהנה
יום החופה כעת וישנם דברים שצריכים לסדר.

שאלו אבי הק': "ברוך יקירי, מה יש לי לעשות עכשיו? מוכן
אני כבר ללכת לקבלת פנים: כבר טבלתי במקווה ואני לבוש יושב
וממתין שיקראו לי לקבלת פנים; האם הינך מעוניין שאסייע
בהכנת החופה? וכי יכול אני לענוד את סמל הסדרן ולסחוב
גדרות לחופה? וכי יהיה זה לכבודך שאעשה כך?! על-כן אני
יושב ולומד עכשיו..."

אליך נפשי תערוג. כ"ק מרן אדמו"ר מויזניץ שליט"א עם אביו רבינו זי"ע

בספסל האמצעי

בשנת תשכ"ח זכיתי להתלוות אל
אבי הק' זי"ע בנסיעתו לנופש בזכרון
יעקב, שם שהה זקני הק' ה'אמרי
חיים' זי"ע תקופה ארוכה בחודשי
הקיץ, ובמהלך ימים אלו נסע גם אבי
הק' זי"ע לשם. בתום ימי שהותו שם,
הגיע הרה"ח ר' נחמן קסט ז"ל להשיבנו
לביתנו. היה לו רכב גדול עם שלוש
שורות מושבים, ולתמיהתי ביקש
אבי הק' לשבת בספסל האמצעי, ולא
בספסל הקדמי כפי הראוי.

תמהתי לפשר הדבר, אך במהלך
הדרך הבנתי את כוונתו, היות שבמושב
הסמוך למקום הנהג היה חשוך, ואילו
מעל לספסל האמצעי הייתה נורה
שהיה אפשר להדליקה. אך יצאנו
לדרך, הדליק אבי הק' את הנורה, נטל
לידו גמרא גדולה וכך ישב ולמד כל
הדרך ממש בלי הפסקה של רגע אחד.

אז כבר הבנתי למה רצה לשבת דווקא במקום זה.

להגעים תבהננו

אצל אבי הק' זי"ע, אף לעת זקנה ושיבה, מעודי לא ראיתו
מנמנם ליד הגמרא. רגיל אני לספר את אשר ראיתי פעמים
רבות, בעלותו הביתה מקבלת הקהל ביקש מאמי מורתי ע"ה
שתכין עבורו רפואה כי ראשו עליו דווי לטורח צרות הכלל,
ובעוד אמי ע"ה פונה להכין עבורו, מיד נטל את הגמרא וכבר היה
שקוע בה. ער איז שוין געווען ביי די גמרא.

לאמי הרבנית הצדקנית ע"ה היה בחדרה פעמון, וכשהייתה
צריכה משהו מאבי הק' זי"ע לחצה עליו וכך הסבה את תשומת
לבו. פעם אירע שהרה"ח ר' חיים גליק ז"ל רצה לשוחח עם אבי

למד ללא הפסק כלל. רבינו זי"ע בריקוד עם בנו כ"ק מרן אדמו"ר מויזניץ שליט"א

תשובה וחשבון הנפש. כ"ק מרן אדמו"ר מויזניץ שליט"א בריקוד לצד רבינו זי"ע

משה אמת

יריעה מיוחדת
במלאכת עשור להסתלקותו של
כ"ק מרן אדמו"ר
ה"ישועות משה" מו"ז ז"נ
זצוק"ל
כ' אדר תשע"ב – כ' אדר א' תשפ"ב

דברות קודש
מכ"ק מרן
אדמו"ר מו"ז ז"נ
שליט"א

א שבת ביים הייליגן טאטן: זיכרונות הוד מיום שבתון אין לשכוח במחיצת רבנו הק' זי"ע

סופו ראו שבת מהי.

כך היה מלהיב נפשותינו בעריכת שולחנותיו הטהורים, מאמירת 'שלום עליכם' בקול בכי עצור, 'אשת חיל', קידוש. התנועה לפני קידוש, שקט שרר בבית המדרש והוא פיוס את התנועה בשקט, כפי שאומרים 'שטילע וואסער גראבט טיף', 'ער האט אריינגעגראבן אין אונזער הארץ'. איך היה מתייפח בבכי באמירת 'כל מקדש', 'ברוך ה' אשר נתן מנוחה' קולו היה נשנק בבכי. ב'מנוחה ושמחה' היה ממלמל לעצמו והיה חוזר רבות על התיבות 'כל צבא מרום גבוהים ורמים', ראו ממש איך שממליך את השי"ת על כל צבא השמים ביום השבת.

הניגון לפני אמירת ה'תורה' בקולו הערב ובכביות עצומות, 'הייליגער שבת' או ניגונים אחרים, כבר שטף וזיכך את נשמתנו עוד לפני אמירת התורה. ער האט אונז שוין אינגאנצן אויס געוואשן ביים ניגון פאר'ן תורה, זיך אויס געוויינט מיט אזא יעמערליך קול, איך רעד שוין נישט פון די תורה אליין.

ב'צויטע טיש' – השיחת-קודש, כמה מתיקות נמסכה בקולו עת היה חוזר ואומר: "שינה בשבת תענוג" – זייער פיין, אויב איך האב נישט קיין בעסערס, משל לסוחר המנהל עסקאות באלפים ורבות, כאשר יציעו לפניו רווח של כמה מאות, הלא לפני ייחשב, מה לי ולזוטות כאלו, הלא בהרבה הרבה מכך הנני עוסק; כך הוא לגבי קדושת השבת, שלאפן שבת – פארשלאפן דעם שבת קודש? ואח"כ 'קה אכסוף', כמה דמעות שפך בניגון זה, ובהמשך 'קה רבון' עד גמירא.

כן היה מעמד הוד ה'באגלייטן' לאחר השלחן הטהור כששרו 'דער שבת ווער עס הייליגט'. מובטחני כי אחרי השתתפות בשולחן הטהור בצל אבי הק' זי"ע 'האט קיינעם נישט געגלוסט קיין עבירה', ואם היה שכל הנכון המשיכו בהשפעה זו לכל ששת ימי המעשה, אך לפחות בשבת קודש.

במוחנו שבים וצפים הזיכרונות הנרגשים, ווי אזוי ס'האט אויס געקוקט א שבת ביים הייליגען טאטן, אזא דערהויבנקייט, כל-כולו אש קודש להשי"ת. החל מ'הודו לה' כי טוב' בערב שבת, ער האט אריין געלויכט'ן אין הארץ אריין. כשהתחיל 'הודו לה' כי טוב' רעד כל גופו מבכי. אשרי עין ראתהו.

לאחר-מכן בקבלת שבת ובמיוחד בשירת 'לכה דודי' שהיה מסתובב בינות לקהל כשעיניו מביטות על כול והקדושה זורחת ונורחת בלבבות. ער האט אויפגעפלאמט אונזערע נשמות, ער האט אויסגעלייטערט אונזערע איברים, ס'האט געברענט פאר'ן הייליג'ן באשעפער. בפרט כששרו את ה'לכה דודי' של יומא דפגרא, שהיה שר בבכיות נוראות כשהטלית מופשלת על כתפיו.

כשהסתובב אבי הק' זי"ע ב'זוהי למשסה', האט ער אויסגעוואשן יעדן חטא, הפך את כל החטאים לאהבה וזכיות. הס'ת 'חוצ'ב להבות' א'ש' (תהלים כט, ז) אתוון שבת, שבת איז געווען ביי איהם א שטיק ברען פאר'ן הייליג'ן באשעפער. ער פלעגט שרייען צום עולם: וואס שלאפט איר, זייטס לעבעדיג... מדי פעם היה מבטא את כאבו על אלו שבשעה מרומם זו עסוקים בעלונים למיניהם, כן היו בכיות נוראות ב'מזמור שיר ליום השבת'.

כשאמרו 'שלום עליכם' אחר התפילה, ציבור קטן היה במעמד זה, בעיקר הבחורים. לקח קצת 'טאביק' ובכה בכיות נוראות, ובפיו היה ממלמל. אמרתי על הכתוב (שמות ט, כט) "ראו כי ה' נתן לכם השבת", לכאורה איך שייך בשבת קודש בחינת ראייה, הלא היא בשב ואל תעשה, לא תעשה כל מלאכה? אלא מי שראה את אבי הק' זי"ע חוזר לביתו לאחר התפילה בליל שבת ומפזם לעצמו את התנועה הקדושה, כשעיניו היו מלאות דמעה וצופות למעלה, כמוכבא בזוה"ק שכל הבריאה מתחדשת בשבת קודש, אזי ראה את השבת כמו-עיניו, מתחילתו ועד

להבת אש. רבינו בבחרותו עם אביו מרן בעל ה"אמרי חיים" זי"ע

תשובה וחשבון הנפש

אבי הק' זי"ע לימד אותנו מהי שפלות הרוח ותדיר היה שרוי במורא שמים, ביראה עילאה לקראת יום החשבון הגדול. כששאלוהו לשלמו, הייתה תשובתו: "רו וייסט דאך", כאומר שהדבר פשוט ומובן, "איך דארף תשובה טוהן". היה נאנה תמיד ומתדמר: "וואס פאר א פנים האב איך".

תדיר היה מעורר: "קינדערליך טייערע, מ'בלייבט נישט אלע מאהל אויף דער וועלט, ס'קומט א צייט וואס מ'דארף אפ געבן דין וחשבון", "דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון". בעת ההלוויה לפני סתימת הגולל, הרהרתי בליבי: "טאטע, וויפל האסטו גערעדט בחיים חיותך פון די מינוט, ס'קומט א צייט מ'דארף געבן דין וחשבון"...

כאשר ביקש פעם מיהודי נגיד שיתרום מהוננו למען המוסדות, השיב הלא: "הלא הזמן חולף והנני בא בשנים, יש לדאוג ולאגור כסף לימי הזקנה". אמר לו אבי הק': "רואה אני שהנך בעל חשבון, הנך חושב ודואג על העתיד, אם כן אפוא שא נא עיניך ורואה אל העתיד הרחוק יותר, ס'קומט אמאל א צייט און מ'דארף זיך פורש זיין פון די וועלט, ומה תענה ליום פקודה".

זכור אזכור כיצד בתקופת הקיץ היה יוצא בלילה למרפסת הבית, שם היה משנן משניות, קורא קריאת שמע המיטה ומתבונן עם עצמו בסיום יומו. באותה שעה היה מתמרמר באנחות כבדות, כפי מרידות נפשו מתוצאות החשבון שערך עם נפשו - הלוואי עלינו אחד מאלף מאשר פעל ביומו, אך מכל מקום מוטל עלינו להידבק בדרכיו ולחיות עם חשבון מתמיד ונוקב.

להבות אש קודש

תפילתו של אבי הק' זי"ע הייתה כפי שסיפר הוא בעצמו על זקני החסידים, שהיו יכולים לסחוט את בגדיהם לאחר פסוקי-דזמרה מרוב זיעה שהייתה להם בגודל עבודתם. לא אשכח איך שהיה ניגש בעצמו לפני העמוד בעתות נעלים כגון שביעי של פסח, שבת שירה או חג השבועות, ס'האט געקאכט א פייער, ער האט געקאכט און אויפגעקאכט, ס'האט געפלאקערט! הלהיב את כל הציבור בתפילתו. זכורני פעם בחג השבועות, בעומדו מתחת לחופת הענפים ובאמצע פסוקי דזמרה היו

עד כלות הנפש. רבינו בהושענא רבא

אבי הק' זי"ע מניף את ידיו ואומר: 'הראנו ה' חסדך וישעך תיתן לנו'... לא עוברת עלי שבת שלא נזכר אני איך היה שופך את נפשו בתפילת השבת ואיך היה מתמוגג בבכי: 'זכות ומישור לפני כסאו, חסד ורחמים מלא כבודו'...

פניו הקדושות אדומות ממש.

כן היה בראש השנה בהיותו עטוי בכמה וכמה בגדים, הטלית-קטן, הקאפטן והקיטל, ואף הטלית הייתה ספוגה ולחה לגודל עוצם עבודתו. כך רומם את כל סובביו בעת עומדו בתפילה, הן בשבתות ובמועדים ואף בימות החול, כאשר התפלל בישיבה היה מסובב בין הבחורים וכולו אש להבה. לפעמים היה מפרש לעצמו את הפסוקים בלשון אידיש והיו רואים כמו-עין כי אינו עמנו כלל, אז ניתן היה לראות בהתממשות דברי ה'חובת הלבבות' שהיו שגורים על לשון קודש: "התפילה אינה כי אם כלות הנפש אל האלוקים".

בשעת התפילה קירב לבבות רבים לאביהם שבשמים, כדברי הרה"ק הרב ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע על הכתוב (תהלים סה, ג) "שומע תפילה עדיך כל בשר יבואו", שומע תפילה עדיך, מהו הסיבה שצדיקים מתפללים בקול ושומעים את תפילתם? כדי שכל בשר יבואו, אף פשוטי העם יתעוררו ויבואו להתפלל לפני השי"ת. וכשאבי הק' זי"ע התפלל, הרים את כל בשר להשי"ת, נעים זמירות ישראל כדוד המלך שאמר את מזמוריו, והכניס ניצוץ של אש בלב כל אחד ואחד להתרומם אל השי"ת.

אנו נזכרים בכל עת איך היה אומר ביקוד אש: 'הפדות והפאר לחי עולמים'... או 'הראנו ה' חסדך', שהוציא אז את לבנו ושטפו מחדש. בכל פעם שמגייעים להראנו ה' חסדך, הנני נזכר איך שהיה

רעיא מהימנא

במלאות עשור להסתלקותו של
כ"ק מרן אדמו"ר בעל הישועות משה' מויז'ניץ זי"ע
 אנו מביאים בזה עובדות וסיפורים מזיכרונותיו של תלמידו
כ"ק אדמו"ר ממעליץ שליט"א
 בה תיאר בערגה ובכיסופים את עבודת קודשו
 כפי שזכה לראות מקרוב בשנות בחרותו במחיצת קודשו

עם תחילת השיחה מוסר ואומר כ"ק אדמו"ר שליט"א, כי ודאי לאנשים כערכינו בלתי ניתן להשיג ולמצות את האדם הגדול הזה בדמות כ"ק הרבי זי"ע שהתהלך עמנו עלי אדמות עשרות בשנים, והיה כל כולו קודש לה' ולתורתו ביגיעה מיוחדת עודנו משחר טל ילדותו, ובייחוד כאשר הרבה מעבודת הקודש הייתה נסתרת מבני אדם ובלתי לה' לבדו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א מוסיף בענוותנותו האופיינית: "מספרים על הרה"ק רבי הלל מקולמייא זי"ע, שהיה כידוע מגיד ודרשן מפורסם, שהיה נוסע לעיירות שונות בכדי לעורר את העם לתשובה, ובענוותנותו היה אומר בתחילת דרשותיו, שאין הוא האיש המתאים והראוי לומר מוסר לאחרים ולעוררם לתשובה, אולם הוא אומר את דברי המוסר רק לעצמו, ורק הוא מוכן לומר זאת בקול שאולי עוד אחד ישמע את דבריו וכך יתעורר בזכותו לתשובה שלמה.

על דרך זו אומר כ"ק אדמו"ר שליט"א בענוותנותו, שאין הוא האיש המתאים להשיג את עוצם עבודת קודשו של מרן הרבי זי"ע כאשר נשגבה היא מבינתנו, אולם הדברים שלפנינו הם רק ממה שראה לפי קוצר השגתו וכפי שלמד זאת לעצמו בשעת מעשה, ובתקווה שהדברים ששמע וראה יועילו לעבודת ה' לאחרים המתענגים על דבר ה' והמקושרים לאילנא דחיי המבקשים לדעת ולו במקצת מקצות דרכיו בקודש מתוך מטרה להתרומם ולהתעלות במעשיהם.

הפגישה הראשונה

כאן החל כ"ק אדמו"ר שליט"א לספר אודות תחילת הקשר שלו עם מרן רבנו בעל הישועות משה' זי"ע.

"היה זה בראשית החורף של שנת תשכ"ב, אז הגיע כ"ק הרבי זי"ע לארה"ב, שם התגוררתי, וכאשר שמעתי שהרבי זי"ע שהיה אז בנו הגדול של כ"ק מרן אדמו"ר ה'אמרי חיים' זי"ע וכיהן כרב ואב"ד שיכון ויז'ניץ בב"ב וראש הישיבה שכבר יצא שמו למרחקים לתהילה בגין גדלותו בתורה ובעבודת ה' שלו יערוך את ה'באטע' בליל שבת בביהמ"ד 'קהל חסידים' בבארא פארק, הגעתי גם אני לשם ביחד עם קבוצת בחורים מהישיבה הגדולה 'בית מדרש עליון' שבמאנסי שם למדתי באותה תקופה, בכדי לזכות לראותו מקרוב ולהתענג על עבודת קודשו לצד נועם אמרי וקדושת השבת ויופייה הרוחני בנוסח הוויז'ניצאי הלוהט והנודע מזה שנים רבות בעולם החסידות לשם ולתהילה בגין סגנונה המיוחד ובחן המיוחד שלה.

"לא אשכח לעולם את אותה שבת עילאית ומיוחדת לה זכיתי אז במחיצת קודשו של הרבי זי"ע, לצד הנוסח הוויז'ניצאי הכובש כל לב עם השירים המיוחדים שליוו את השבת. היה זה מעמד שנחרת בקרבי עמוק עמוק פנימה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א מוסיף ואומר בנועם שיחו: "עד עתה אני זוכר היטב את דברי התורה שאמר כ"ק הרבי זי"ע בשיחתו בליל שבת קודש, כאשר בדבריו הזכיר בלהט ובאש קודש שיצאה מנהמת לבו הטהור את מאמר ה"חובת הלבבות" בשער חשבון הנפש בחשבון החמישה ועשרים שם כותב: 'כאשר לא ייתכן שיהיה בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא'.

"ההרגשה שלי אז הייתה כי הדיבורים הקדושים האלו שיצאו מפה קודשו הביעו לעין כול, כי מאן דנפח מדיליה נפח, והמה הלהיבו את לבבי ומאז ועד היום המאמר הזה חקוק בנבכי לבבי, ובכל פעם שהנני נזכר במעמד זה מתלהב לבי בקרבי,

רעיא מהימנא. רבינו בחופת כ"ק מרן האדמו"ר ממעליץ שליט"א

"...למרות שכבר עברו שישים שנה מאז, אולם עד עצם היום הזה תפילותיו הלוהטות של הרבי אפילו בימות החול מלוות אותי, וכל שכן ביום השבת שאצל הרבי היה יום זה קודש קדשים ממש..."

הדברים שלפנינו הם מקצת מן המקצת מן הדברים החקוקים וחרותים על לבו של התלמיד הגדול והאהוב כ"ק אדמו"ר ממעליץ שליט"א, אולם מחמת קוצר היריעה נסתפק נא עתה בדברים שלפנינו, מתוך תקווה שהדברים יעשו את רישומם הטוב ויחרתו בליבות הקוראים ה"ו, וכך ידעו בני דורנו והדורות הבאים אחרינו צדיק מה פעל עלי אדמות, ומתוך כך יזכו לדבוק בקצות דרכיו בקודש כפי אשר דרש וביקש מתלמידיו, חסידיו ומעריציו הרבים כל שנותיו עלי אדמות.

חלק מהדברים אף השמיע כ"ק אדמו"ר שליט"א ברבים בהזדמנויות שונות, כמו בימא דהילולא קדישא הראשון של מרן הרבי זי"ע בהיכל ביהמ"ד הגדול בקריית ויז'ניץ בב"ב במהלך עריכת השולחן הטהור של בנו מרן אדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א, בהשתתפות המוני חסידים שהאזינו לדברותיו הנעימים זי"ע בקשב רב ובערגה, וכן בעתות רצון בבית מדרשו שבעיר אשדוד בפני קהל חסידיו ומעריציו הרבים.

עשור חלף והלך ביעף מאז אותו יום קשה לישראל, ליל כ' באדר תשע"ב כאשר לקו ונחשכו המאורות בהגיע השמועה הקשה על הסתלקותו לשמי רום של הרועה הנאמן לעם ה', המנורה הטהורה, בוצינא קדישא, כ"ק מרן אדמו"ר בעל הישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע.

הבשורה הקשה והנוראה פשטה חיש מהר בשעות הלילה המאוחרות כמו אש בשדה קוצים לכלל ציבור יראי ה' ובמרכוס להמוני חסידי ויז'ניץ בארץ ובעולם כולו אשר חרדו לשמוע את הידיעה הקשה וביכו את האבדה הקשה והנוראה לעם ה', כאשר הכול קראו ואמרו בכאב וביגון עמוק את דברי רז"ל: "אוי לה לספינה שאבדה קברניטה" ו"שקולה מיתתם של צדיקים כשריפת בית אלוקיננו".

בתוך כל האבל הכבד והצער שלא פסק מעל החסידים בתוך כלל יראי ה' וחושבי שמו, ניכר ביותר האבל הכבד על פניהם הקודרות של אותם המוני תלמידים שזכו בבחרותם לחסות בצל קודשו, לינוק מתורתו הק' ולשאוב מבאר מים החיים ולקבל ממנו אוצרות חיים וטללי תחייה רוחניים של תורה מתוך יראת ה' זכה ברה וטהורה, כפי אשר הוא זצוק"ל ידע להעניק תדיר במלא חופניים לטוב להם כל הימים, וכך חשו המה יתמות מיוחדת ובבחנינת 'אבל יחיד עשי לך'.

אחד המיוחדים שבין אותם התלמידים החשובים שזכו לפני כשישים שנה ללמוד תורה ויראה טהורה במחיצת קודשו של כ"ק מרן הרבי זי"ע, לשאוב מלא חופניים מבאר מים החיים שלא פסק מימיו ולא אכזב מעולם אוצרות של תורה ויר"ש, ולקבל ממנו אוצרות של תורה ויראה שהעניק ברוב טובו לתלמידיו האהובים שהיו דבוקים בקירות לבו וצמודים אליו בקשר בל ינתק, היה כ"ק מרן האדמו"ר ממעליץ שליט"א, המנהיג כהיום ברמה את קהילתו הקדושה והמעטירה בעיר אשדוד.

כ"ק אדמו"ר שליט"א זכה בחלק משנות בחרותו ולאחר מכן בג' השנים שלאחר נישואיו ללמוד בישיבה הק' וכן ככולל האברכים דחסידי ויז'ניץ כאשר בראשה עמד אז בעל ההילולא קדישא כ"ק רבנו זי"ע ובמחיצת קודשו זכה לקרבה מיוחדת ונדירה, אשר מעטים ובודדים מקרב התלמידים זכו לכך. כ"ק מרן הרבי זי"ע ראה בו נצר היחס מבית גדולים וקדושים, ומגזע אראלים ותרשישים המבקש ה' בכל מאודו ונפשו אשר עדין לגאון בכרם בית ישראל.

עתה, בהתקרב יומא דהילולא קדישא העשירי של מרן הרבי זי"ע, בקשנו לשמוע הימנו זיכרונות מהקודש פנימה, עובדות וסיפורים על הרבי כפי שזכה לחוות מקרוב בקודש פנימה בהלו נרו של עט"ר כ"ק מרן הרבי זי"ע עלי ראשו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א נעתר לבקשתנו, למרות זמנו היקר וסדר יומו העמוס למכביר בתורה ובעבודת ה', כאשר לצד הנהגת העדה הק' הרי הוא משמש כמורה הוראה וכאחד מרבני העיר החשובים והוותיקים בעיר אשדוד, וביתו מהווה תל תלפיות ורבים מתדפקים על דלתות ביתו, בכדי להעביר לנו מזיכרונותיו הרוחניים הנעימים מאותם ימי הוד נעלים ונשגבים, ימים המרוממים עת קנה תורה ויראת ה' טהורה במחיצת קודשו של ראש הישיבה דאז, כ"ק הרבי זי"ע, כאשר כל זאת נחקק בקרבו עמוק עמוק פנימה, ועד עצם היום הזה נותרו הדברים האלו חקוקים על לוח לבו ואינם נשכחים ממנו, עד כי הדברים נספגו בלשד עצמותיו, ומלווים אותו לטובה ולברכה כל הימים, ואף מהווים המה עבורו ציוני דרך ויסודות איתנים לעבודת קודשו.

משה אמת

יריעה מיוחדת
במלאות עשור להסתלקותו של
כ"ק מרן אדמו"ר
ה"ישועות משה" מוויז'ניץ
זצוק"ל
כ' אדר תשע"ב - כ' אדר א' תשפ"ב

שיחה עם
תלמידו
כ"ק האדמו"ר
ממעליץ
שליט"א

על מה ביקש הרבי שיתפללו עבורו?

באחת השנים נכנסתי עם קוויטל אל מרן ה'אמרי חיים' זי"ע בחודש אלול וביקשתי ממנו עצה לשוב בתשובה שלמה. הוא החל לבכות ולהתייפח מרות באומרו בענוות חן ובשפלות רוח מופלאה, 'הרי גם אני רוצה לשוב בתשובה, ואילו ידעתי את הדרך לכך הייתי בעצמי שב בתשובה...'

אמנם אני לא הנחתי והערתתי לעצה טובה. אז אמר לי, 'תלמד ספרי מוסר, המה יורו לך את הדרך לתשובה שלמה'. שאלתי ממנו באיזה ספר אעסוק. אמר לי, 'מסילת ישרים'. הוא היה כידוע מעריץ גדול של הספר הקדוש הזה.

אותו דבר היה הרבה פעמים אצל הרבי זי"ע שהיה מתאונן על 'נמיכות' דרגתו ומעמדו בעבודת ה' כביכול, ומבקש תמיד: 'האטס מיר אינזינען איך זאל קענען תשובה טוהן'. כל אימת שהייתי שואל בשלומי, הייתה תשובתו בסגנון: 'איך דארף תשובה טוהן, איך האב זייער ווייניג אנגעייאגט אויף דער וועלט... והיה אומר לי לפעמים: 'תבקש עבורי, יש לי כ"כ הרבה טרדות, התפלל עלי שתהא לי מנוחת הנפש, שאוכל ללמוד תורה'. מה נענה אנן אזובי קיר.

הרבי היה יום זה קודש קדשים ממש.

זכורני, כי מרן ה'אמרי חיים' זי"ע היה מסתובב בצידו האחד של ההיכל בהתלהבות יוקדת, ובנו הרבי זי"ע ראש הישיבה דאז היה אז בצידו של השני של ההיכל כאשר התפלל בהתפעלות גדולה בידי ולפעמים אף רקע בחוזקה ברגליו לרוב התלהבות, וזה הצית את אש התפילה בקרב הבחורים להתפלל בהתלהבות ובלהט אש קודש, והיה זה מחזה רגיל ושגרתי דבר יום ביומו.

"האמת אומר, כי כל יום לאחר התפילה

ואף שמאז כבר עיינתי בדברי החובת הלבבות פעמים רבות, אך הצורה כיצד הרבי זי"ע העביר את הדברים גילמו את משמעותם באופן נעלה ביותר. למעלה משישים שנים כבר חלפו מאז, אך הנני זוכר את הדברים באותה שלהבת אש שנאמרה מפ"ק אז.

ריתחא דאורייתא

"לאחר מכן בראשית השבוע נערכה הברית לנכדו, הרה"צ ר' אהרן מענדיל טווערסקי שליט"א בן כ"ק מרן האדמו"ר מסקווירא שליט"א בשיכון סקווירא, נסעתי אז עם חברים מהישיבה להשתתף במעמד הברית.

"כאשר הגעתי לשם ראיתי את הרבי זי"ע יושב בחדר הסמוך לביהמ"ד. אינני זוכר אם זה היה לפני הברית או אחרי הברית וטרם הסעודה, לצדו של הרבי ישבו עוד כמה אורחים בהם רבנים וראשי ישיבות חשובים והתנהלה ביניהם שיחה תורנית סוערת ממש, אינני זוכר מה היה הנושא שבהם דנו אז, רק ראיתי שבווער אצלו ריתחא דאורייתא. הרבי דן עם הרבנים בענייני הלכה בקולות וברקים ממש

וכל הזמן ביקש להביא לו עוד ועוד ספרים לראות בפנים את הסברות והראיות וכו'.

מה אומר ומה אדבר, המראה הזה הותיר עלי רושם אדיר כאשר ראיתי עליו שהתורה בוערת בעצמותיו וכי הוא א' שטיק תורה'.

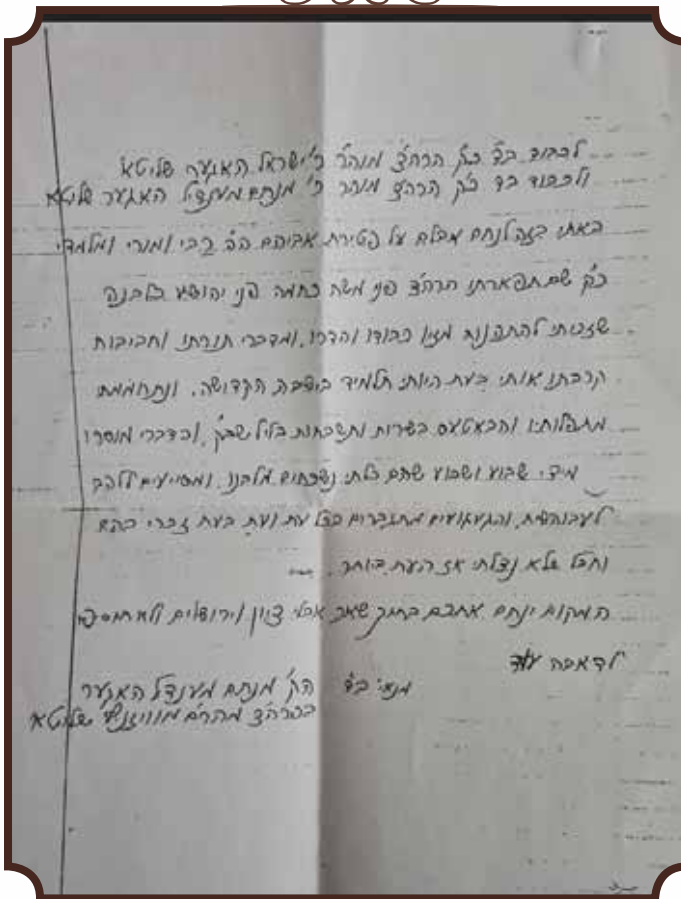
"בראותי זאת נשבתי בקסמו. נדלק בקרבי הניצוץ התורני של הרבי ולאחר מכן גמלה בלבי ההחלטה לגלות למקום תורה ולעלות לארה"ק, לחונן את עפרה ולהימנות על תלמידי ישיבת ויז'ניץ המעטירה שעמדה אז בראשות הרבי זי"ע.

"לאחר מספר שנים אף נודע לי שאחי הרה"צ רבי משה מאיר זצ"ל שלח אז מכתב אל הרבי זי"ע בו ביקש להכניסני כתלמיד הישיבה, והייתה התשובה באגרת קודש בכת"ק הרבי זי"ע שישמח לקבל אותי כתלמיד, אך הוא הציב אז ב' תנאים: הראשון שאלמד בהתמדה והשני שאקפיד מאוד לשמור על סדרי הישיבה.

"למעשה, למדתי בישיבת ויז'ניץ בב"ב בזמן הקיץ תשכ"ב ועד לנישואיי בחודש אדר תשכ"ג. אוצרות מבורכים של תורה ויר"ש זכיתי לקבל בשנה זו במחיצת קודשו".

משה עבד ה'

מוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א בדברותיו הנעימים: "למרות שכבר עברו שישים שנה מאז, אולם עד עצם היום הזה תפילותיו הלוהטות של הרבי אפילו בימות החול מלוות אותי, וכל שכן ביום השבת שאצל

הרגשתי התרוממות כה גדולה וכמי שיורד מעלי כל יום ויום עוד קליפה ועוד שכבה מהחומריות של ימי הבחורות כאשר האדם נמשך אז אחר הבלי העולם ותאוותיו.

"אוכל לספר עובדות אין ספור ממש ממה שנוכחתי לראות במחיצת קודשו באותה תקופה.

"לדוגמא, זכורני, כי לקראת עריכת שבת העלייה לתורה שלי, הזמין אותי הרבי זי"ע לאכול על שולחנו בביתו, כי כמעט ולא היו לי קרובי משפחה בארה"ק. בסעודת ליל ש"ק זכיתי לסעוד על שולחנו כאשר בשולחן ישבו בני המשפחה ומספר אורחים בודדים.

"הרבי לא דיבר כלל עם המסובים, אלא שקוע היה בשרעפיו ובבחינת 'ועקבותיו לא נודעו', רק זאת אזכור שבאמצע הסעודה קם הרבי ממקומו לצאת מן החדר ובעוברו על ידי, טלטל אותי בכתפי וקרא אלי בהתלהבות מתוך להט אש קודש שיקדה בו: 'נפתלי, דו ווייסט אז ס'איז היינט שבת קודש'. כך חזר ושנה בפניי מספר פעמים בהתלהבות אדירה.

"ההרגשה שלי אז הייתה כי הרבי היה שרוי בתבערת יקוד אש כל עת הסעודה, וכאשר עבר על ידי הביע במקצת את רגשות קודשו שסערו בקרבו.

התכלית: חיי נצח

"בכלל, בכל הזדמנות ביקש הרבי לרומם את הבחורים ולהביל את ענייני

זכיתי להנות מזיו כבודו והדרו. מכתב נוחם אבלים לאחר פטירת רבנו זי"ע מכ"ק מרן האדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א-קאמישייע, בו הוא מתאר את התועלת הרבה שקיבל מרבנו בתקופה שהוא למד אצלו בישיבת ויז'ניץ בבני ברק.

התפילות הלוהטות של הרבי מלוות אותנו. רבינו בסעודת ר"ח ניסן תשנ"ו באשדוד, נראה כ"ק האדמו"ר ממעליץ שליט"א

לימוד ברייתחא דאורייתא. רבינו עם אביו כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'אמרי חיים' זי"ע בנישואי אחיינו הרה"צ ישראל אשר פרנקל זצ"ל, נראה הנגיד הרה"ח נחום יואל הלפרן ז"ל

רועה נאמן. בריקוד של מצווה עם כ"ק מרן אדמו"ר ה"חכמת אליעזר" מסערט ויזניץ צוק"ל, ולהבחל"ח בנו כ"ק מרן אדמו"ר מסערט ויזניץ שליט"א

היבשות, הוא השקיע ללא כל גבול ואמר לפניו שיחות מלהיבות ויוקדות, וכך הצליח לרוממם טפחיים מעל גבי הקרקע ולהוציאם ממצבם הקשה שבו היו שרויים.

"בשיחתו עמי ציין הגרד"מ וייס זצ"ל את הפלא הגדול, שבמנמנה עשרות ילדים ובחורים מהם פליטי השואה שהיו שבורים ברוחם ובנפשם, זכה הרבי להקים דור מופלא וכל זה בכוח דיבוריו הק', כאשר הם יצאו מלב טהור ואמיתי, וזו העדות הגדולה על אמיתות דיבוריו הק'.

"היום נהיה עולם של פסיכולוגיה, כאשר הרבה רצים לפסיכולוגים, אבל עלינו לדעת, כי יסוד היסודות של חינוך אמיתי הוא כאשר הדברים יוצאים מלב טהור. הרבי זי"ע לא למד כל פסיכולוגיה בחייו, אולם הוא זכה לשקם מדור כה קשה שלאחר המלחמה לדור מפואר כפי שכולנו רואים את ממלכת ויז'ניץ בתפארתה בלעה"ר, וכל זה נבע כאשר חינוך מפנימיות ליבו, וזה עזר להשפיע וכך הצליח להנחיל את התורה"ק לדורי דורות, והוא כמו שנאמר "מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו", כאשר מחנכים בתמימות ומתוך פנימיות הלב זוכים לכאלו תלמידים לתפארת".

ראש הישיבה

מוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א בדברותיו הנעימים: "לצד זאת מסר הרבי שיעורים על הסוגיות שנלמדו בישיבה. באתם ימים היה מוסר ב' שיעורים בשבוע. האחד היה שיעור כללי על סוגייה

תפוס שרעפים בהגיגי הטמירים. עם להבחל"ח חתנו כ"ק מרן אדמו"ר מסקווירא שליט"א בשיחת פרידה עם רבנו בשדה התעופה בארה"ב - תשנ"ב

רועה נאמן

זי"ע, הורה לי לשאול את הרבי ושאלה כפי הפסק שאקבל מפ"ק. הרבי פסק לי שיש לי כבר דין כבן אר"י וכך נהגתי. בשמחת האירוסין כתב גיסי הרה"צ ר' אלימלך כהנא זצ"ל את שטרות התנאים, וכאשר נתעוררה השאלה מי יהיה ערב קבלן מצד החתן, הציע הרבי את עצמו וחתם שמו על שטר התנאים כערב קבלן מצד החתן.

"כאמור נהייתי חתן בעשי"ת, ואחרי האירוסין אמר לי מו"ח זי"ע שיש קפידא שבתקופה בין השידוך לנישואין לא ידורו החתן והכלה בעיר אחת, ע"כ תשאל את האב"ד ויז'ניץ האם שיכון ויז'ניץ נחשבת לעיר נפרדת מבני ברק. שאלתי את הרבי שכהן אז כאב"ד ויז'ניץ וענה לי "אודאי דער טאטע וויל א שטעטעל פאר זיך נישט זיין משועבד צו קיינעם". (בטח אאמו"ר רוצה 'שטעטעל' שלא יהיה משועבד לאף אחד), והוסיף לומר לי: הרי אצל בוודאי אין שום ספק וחשש, שהרי יושב אתה כל היום בהיכל הישיבה בשיכון ואינך יוצא כלל לרחובה של עיר.

"בכל התקופה הזאת בין האירוסין לנישואין הייתה הרבנית ע"ה מסייעת בכל הנחוץ והדרוש לי להכנות לשמחת הנישואין, וכשלא יכלה לעזור בגופה, שלחה את בנותיה לעזור לאמי. הרבנית מבעלזא תלמי"א סיפרה פעם, שהיא הייתה הגבאית' של אמי באותה תקופה.

"הרבי התבטא ואמר לי: "אתה אל תדאג, שב ותלמד ללא כל דאגות ואנו נדאג לכל צרכיך". ואכן לפני נישואי הביא לי הרבי הכרל.

"בעת הנישואין היו הרבי זי"ע והרבנית ע"ה השושבינין שהובילו אותנו אל החופה".

מספר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הרבי היה עבורנו בישיבה כרועה נאמן וכאב רחום. הוא היה מראה לנו שתלמידי הישיבה הם עבורו חיותו ומשוש לבו. "דאס איז מיין לעבן", היה מתבטא על התלמידים בישיבה, ואתם זכר לעולמים אף רבות בשנים אחר סיום הלימוד בישיבה, והיה תמיד דורש בשלומם.

"פעם ביקרתי בחו"ל וכשחזרתי הבאתי לרבי פרישת שלום מתלמידי שמעבר לים, הרבי יצא מגדרו להביע בפניי רוב הגעגועים שיש לו לתלמידי מהעבר, ושמח ביותר לשמוע דרישת שלום מכל אחד ואחד, והאריך עמי בנועם שיח על גודל אהבתו לתלמידי וחיבתו אליהם.

"הרבי זי"ע קירב אותי באופן מיוחד, הן בהיותי בן של קדושים והן כתלמיד הישיבה שגלה מביתו ועלה מחו"ל.

"לא אחת היה הרבי קורא לי אליו ובוהן אותי באופן מיוחד על הלימודים בישיבה, והיה מתעניין על כל ענייני, הרוחניים והגשמיים, כי בהיותי יתום מאב שעלה מחו"ל היה דואג לי באופן מיוחד ועודד את רוחי בכל עת מצוא.

"עוד זאת אספר: בשלהי זמן הקיץ תשכ"ב קרא הרבי להרה"צ ר' מרדכי שטיין, בן הרה"ג ר' ישראל אברהם שטיין אבד"ק פאלטישאן, וביקש מעמו לדאוג לי לשידוך הגון. ר' מרדכי אכן נכנס לעובי הקורה והתעסק בדבר, ובין כסה לעשור תשכ"ג הבאתי בבית האירוסין עם הרבנית ע"ה, בת הגה"צ רבי נחמן כהנא מספינקא זצ"ל.

מכיון שהיה המדובר שאשאר לגור בארה"ק, נתעוררה השאלה האם עלי להחזיק בב' הימים טובים של גליות בחג הסוכות כמו שנהגתי עד אז. חותני, שהיה מעריץ של הרבי

העולם הזה בעינינו, וכי העיקר הוא חיי הנצח.

"זכורני את השיחות הקדושות שהיה הרבי אומר לפני התלמידים בישיבה, בהן היה מלהיב את נפשותינו ומטה אותנו אל הדרך הישר, ולא אשכח אותם לעולם. כי בדברות קודשו הוא הוציא מליבנו כל רגש תאוה לחטא, וכך היה מכבס ומזכך את נפשותינו.

"בדברי המוסר וההדרכה שמסר היה בונה את דבריו על יסודות ספרי החסידות. בזמני היה מצטט רבות בעיקר מהספה"ק 'אמרי נועם', 'נועם מגדים' ו'אור פני משה'. הוא היה מצטט דברים כהווייתו, כל תג ונקודה באו לידי ביטוי בדבריו, כן היה חוזר בעל פה קטעים שלמים מספה"ק 'חובת הלבבות', והיה דורש גם מעמנו ללמוד בספרי חסידות ומוסר, בהדגישו שווה הערובה ליראת שמים ולחיי קדושה. לאחר מכן הייתי מעיין בספר והיה לי טעם אחר בספרים הללו.

"אירע פעם שהרבי הסתובב בין הבחורים, ולפתע החל לקרות בקול רם את הכתוב 'נפשי הכינו צדה... ואל תמעיתו... כך חזר וקרא מספר פעמים – כאשר ביקש בכך להחדיר בנו שעלינו להכין צידה לעולם העליון ולא להתמהמה. זה היה הפזמון שלו

דביקות בתורה. עם להבחל"ח חתנו כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א

משה אמת

יריעה מיוחדת
במלאכת עשור להסתלקותו של
כ"ק מרן אדמו"ר
ה"ישועות משה" מוויז'ניץ
זצוק"ל
כ' אדר תשע"ב – כ' אדר א' תשפ"ב

שיחה עם
תלמידו
כ"ק האדמו"ר
מממעליץ
שליט"א

באהבתה ישגה תמיד. עם כ"ק מרן אדמו"ר מסטריקוב זצוק"ל

אז מי שהיה רוצה להמשיך ללמוד, היה נוסע לת"א, שם פעל ה'ווישאווער כולל'. בחורף תשכ"ג נקבע הכולל בקריית ויז'ניץ בהסכמת מרן ה'אמרי חיים', בראשותו של בנש"ק הרה"צ רבי יהושע הורוביץ זצ"ל.

"בכולל האברכים החלו בתקופה זו בלימוד 'יורה דעה', ועסקתי באלו ההלכות ג' שנים רצופות. מדי פעם היה הרבי קורא לי ובוחן אותי. היה שואל תחילה היכן אני אוהב בסוגיא ומיד נכנס בכל ההתלהבות לעומק העניינים, כאילו היה ראשו ורובו עסוק כעת בסוגיא זו.

"בסיום הלימוד נכנסו האברכים אל הקודש להיבחו לקראת קבלת סמיכת הוראה. הרבי זי"ע בחן אותנו ישר והפוך, טייל עמנו לאורך ולרוחב בכל ההלכות אך לא הסכים לתת לנו כתב הורמנא. "לאחר השתדלות רבה עלה בידי להתקבל לבחינה אצל הגאון הצדיק ר' ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל חבר הבר"ץ של העדה החרדית בירושלים, ובראשונה שאל אותי איפה למדתי, עניתי כי למדתי בוויז'ניץ, בכולל להוראה.

"שאל אותי הגרי"י זצ"ל והיכן כתב ההוראה מאת רבך, והרי בוודאי בחן אותך, עניתי שאכן בחן אותי ומסרב לתת כתב, נודעק הגרי"י מדוע לא יתן לך, הרי הוא מן היחידים בדורנו שראוי לאצטלא הדין, להסמיך רבנים ולתת להם הורמנא להוראה...

"כך כל זמן לימודי בכולל דרבן אותי הרבי להתעלות בתורה. זכורני, כי בתקופת הולדת בתי הראשונה בשנת תשכ"ד, כאשר עדיין למדתי בכולל ויז'ניץ, פגש אותי הרבי והתעניין אצלי על מצב המשפחה וכדו', ואמר לי בצחות, שכאשר נולד ילד בבית והוא מיילל בכבי בשעות הלילה ומונע את שנתם של הוריו, הרי זה עונש לאלו שאינם רוצים ללמוד בלילות, פאשר בכיית התינוקות מכריחה אותם להיות ערים, איז שוין בעסער צו בלייבן אויף און צו לערנען ביי נאכט'.

לסיום סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות דבקותו הבלתי נלאית בתורה כפי שזכה לראות כל השנים: "היה זה כעבור עשרות שנים, כשנכנסתי אל הרבי זי"ע בימי המועד, והוא כבר היה מנהיג לאלפים וממנהיגי הדור, פנה אלי הרבי בענוות צדקו ואמר לי: "בעהא אסאך מיר כ'זאל קענען לערנען, כ'האב אסאך טרדות, און דו ווייסט דאך יא אז איך האב ליב צו לערנען..."

"והיה אומר לי: 'אינני סובל את כל החיצוניות בעולם הזה, הביאו אלי מנחת חינוך' וכרך "גמרא" ויותר איני זקוק לכלום'. כן היה אומר לי לפעמים: 'המפתח הוא הידיד הכי טוב שלי, עמו אני נועל עצמי בחדר ויושב על יד הספרים בלי הפרעה'."

מקובל אצלנו, ואז פנה ואמר לבחורים שאמנם אין הוא שולח אותם למחנות, אבל הוא כן רוצה שגם הם יפעלו לטובת המחנות לפחות שכל אחד שישקיע בעצמו ויטיב את דרכיו יותר ויותר כאשר יהיה מונח בלימוד התורה כל העת וזו תהיה העבודה שלהם להיות 'פעילים' שישפיעו טובה על העולים. כך בכל הזדמנות החדיר את השאיפה

אב רחום. עם הבהח"ח כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א

להיות מונח בתורה ולא להתעסק בדברים אחרים כלל.

"לא מכבר סיפר לי אחד התלמידים שפעם שהה עם הרבי זי"ע בשווייץ, ובעת השפאציר היומי שאל את הרבי האם ברצונו לנסוע להר פלוני שנחשב לגבוה מאוד ומכל העולם באים אנשים לראותו. שאל אותו הרבי, האם יש שם 'פני הושע' ו'ראשית חכמה', באם לא, טוב לי כאן, ולמה לי לנסוע לשם.

"מדי דברי בעניין יגיעת ועסק התורה של הרבי זי"ע, נזכרתי במה שסיפר לי פעם הרה"ח ר' יצחק לנדאו ז"ל מירושלים ממשמשו של מרן מהר"א מבעלזא זי"ע, שהיה בבוקרסט אחר השואה הנוראה, וראה איך שהרבי זי"ע בצעירותו יושב בביהמ"ד בעיר יומם ולילה ולא משתלמודו לרגע, והיו בני העיר מפליאים הדבר. באותה התקופה לא למדו בשביל מלגות ומשכורות, גם לא בשביל כבוד, רבנו למד מרוב אהבתו ודבקותו בתורה, מחוסר כול'."

באהבתה ישגה תמיד

מעלה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם לאחר נישואי המשכתי ללמוד בכולל בשיכון, שם למדתי שלוש שנים נוספות בצילא דמהימנותא. מעניין הדבר שעד חורף תשכ"ג לא היה קיים כולל מסודר. עד

שלמדו ואח"כ הייתה שיחה מוסרית מאמרי חז"ל וספרי חסידות. בס"ד הספקתי בזמן קצר זה הרבה מאוד, כי עם ראש ישיבה כהרבי זי"ע שכל כך היה דואג לתלמידים, מעודדם ומזרזם להתקדם בתורה וביר"ש, לא היה שייך לעצור בדרך העלייה בית קל אף לא לרגע אחד.

"שיעורים ושיחות אלו היו מלבד השיעורים שהיה מוסר מזמן לזמן בסוגיות הנלמדות בישיבה, והיה מאריך אז מאוד בהסברת והרצאת דברי הראשונים והאחרונים. הרבי היה מתעמק מאוד וחקר כל דיבור בגמרא וברש"י לשורשם של דברים, ליבן ויגע עד שמצא דבר דבור על אופניו. "כך זכינו לראות ברבי דמות של ראש ישיבה שכל כולו מונח בהוויות אביי ורבא לילות כימים.

"אספר בזה עובדה מעניינית שאירעה עמי, הימנה למדתי עד היכן היה הרבי דבוק בתורה.

"הרבי דאג לי למקום קרוב מאוד בעת התפילות ובעת עריכת השולחנות הטהורים אצל מרן ה'אמרי חיים' זי"ע. עמדתי על יד הרבי זי"ע מאחורי מקום מרן ה'אמרי חיים', והייתי יכול לשמוע כל הגה היוצא מפה קודשו.

"בעת שהיה מרן ה'אמרי חיים' יוצא לפעמים לחדרו באמצע השולחן הטהור היה הרבי זי"ע עוצם עיניו, תפוס שרעפים בהגיגי הטמירים, והיה ממלמל בלחשה לעצמו. אף פעם לא ידעתי מה הוא ממלמל בשפתיו זמן כה רב, עד שאינה ה' לידי מעשה רב ומתוך כך יכולתי לעמוד על רוב שגב

קדושתו.

"היה זה בשבת אחת, כאשר מרן ה'אמרי חיים' יצא באמצע השוה"ט להפסקה קצרה, פנה הרבי זי"ע לאחוריו ואמר לי: 'נפתלי, געדענקסט אפשר די צווייטע תירוץ פון תוספות בדף פלוני עמוד ב'?' "הייתה זו אחת הסוגיות במסכת שלמדו בישיבה באותו זמן, ונגלה לי בהזדמנות זו טפח מהנהגותיו בקודש, שמרוב דבקותו בתורת ה' בכל עת וזמן, היה מנצל זמן זה כדי לחזור על משנתו. אני עצמי לא ידעתי לקלוע למטרה לאיזה תוס' מתכוון הרבי, אך בזאת נוכחתי, כי הרבי אינו שם לב לכל הנעשה סביביו ובמחשבתו הוא דבוק בתורה בכל עת.

"אני נזכר בעובדה נוספת, היה זה בערך בשנות תשכ"ד – תשכ"ה, הרבי נשא אז שיחה מוסרית בפני הבחורים ובתוך דבריו סיפר שבתקופה זאת הגיעו עולים מארצות שונות אשר השתכנו במחנות, הרבה בחורים ליטאיים התמסרו אז עבורם להעלותם על דרך התורה. והרבי סיפר בדבריו, שהגיעה אף אליו משלחת מה'פעילים' וביקשו ממנו שמכיון עוד כוחות להשקיע בעולים, אזי רצוי שהוא ישלח בחורים מיישיבת ויז'ניץ לסייע לאותם עולים ברוחניות שלהם. הרבי אמר בשיחתו, כי הוא ענה להם שהוא סובר שזה לא התפקיד של בחורים ואין זו הדרך שהיה

רבי אלופי ומיודעי

יריעה היסטורית מיוחדת שנרשמו בקולמוסו העורג של זקן חסידי וויזניץ הרה"ח הישיש ר' קלמן שטעקל ז"ל

על תקופת לימודיו בישיבת וויזניץ בתל-אביב בימי בחרותו בשילוב התקופות הבאות שזכה להסתופף בצל קודשו של מרן רבנו זי"ע

"הישיבה שכנה בקומת מרתף ברח' רש"י מס' 1, רושם ר' קלמן ביומנו האישי. "חדר אחד שהיה פעם 'שטיבל' של חסידי וויזניץ - אטיניא שימש כחדר שינה. החדר השני היה בית המדרש, שמשתי רוחותיו היה מלא חלונות וכשהשמש חדרה לא היה מקום לתפוס מגן בפניה; לצד החצר הייתה מרפסת קטנה ששימשה כחדר אוכל, ומטבח קטן שסיפק רק ארוחת בוקר וארוחת ערב. לחם היה ללא הגבלה, מנת מרגרינה זעומה [כל חתיכה חולקה ל-12 חלקים וכל תלמיד קיבל חלק קטן] ולבן, ולפעמים סלט. ארוחת צהרים, היינו מקבלים מכל מיני מטבחים עממיים".

"ראשית אקדים שתפקידו כראש ישיבה התבטא בדברים רבים, הן בלימוד כל היום בהיכל הישיבה, הן במסירת שיעורים וניהול הישיבה בפועל, והן הקשר המיוחד עם הבחורים שהיה מסודר אליהם בלב ונפש ממש כאב לבנו. באותם ימים עליהם נסובים דבריי, היה רבנו אברך צעיר לימים כבן שלושים שנה, והיה מטופל רק בשני ילדיו הקטנים: בתו הבכירה הרבנית מסקווירא תל"ט"א (לרפ"ש) ובנו הגדול מרן אדמו"ר מוויזניץ שליט"א, כך שיכל להשקיע את כל עצמיותו וישותו בעסק התורה, בה התמיד והתייגע מרבית שעות היממה עד שלא יאומן כי יסופר.

"אני זוכר היטב את רבנו מצטופף בדירתו המצומצמת ברח' העבודה, דירה שמנתה שני חדרים, אבל רבנו הכניס לתוכה גם את אחותו וגיסו הרה"ק רבי יודא"לי מדז'יקוב זי"ע. המחסור במזונמים היה מעיק ומכביד עד מאוד, אך התורה היה מושג חייהם והיא זאת שהחזיקה אותם באותן תקופות לא-קלות בלשון המעטה".

"מצב הפרנסה היה איום ונורא בימים ההם", מוסיף ר' קלמן לשזור את טובות זיכרונותיו הנפלאים. "הלבוש היה מרושל ומרופט, לא היה לנו כסף לרכוש בגדים חדשים ותואמים למידותינו, אבל עם כל זאת לא התייחסנו לכל אלה, אלא השקענו את כל מרצנו בלימוד התורה. בגלל המלחמה שפרצה בהיותי ילד בן י"א שנים, עזבתי את ביתי ונדדתי ממקום למקום בלי לפתוח גמרא משך כל השנים הארוכות האלו, עד

שלצער העמוק לא הספיק ללמוד ברמה המתאימה, כדי להשיג במידת מה דרגות ענק רוח זה, שעובד כל ימי חייו את השי"ת בכל התנאים ומגלם את הקדוש והטהור הנדרש בספרי היראה והחסידות, לפי הנוסח המיוחד הנקרא 'ויזניץ', שהייתי צריך להקדיש הרבה דפים, לשרטט מה מילה זו דורשת מהדברים בשורש זה; כל אבר בגופו מגויס למען שמו יתברך, אחרי עמל בלתי פוסק להכנעת הנטיות הגופניות. ידעו נא צאצאיי וכן מי שיקרא שורות אלו, שכאן מתהלך צדיק יסוד עולם, תוצר דרך הבעש"ט ותלמידיו, שהינו פאר היהדות החרדית אחרי החורבן האיום, בהתמדתו השפיע קצת על כולנו, המושג הכנה לתפילה על יד תורה עם שחר, הפך אצלנו לעונג רוחני, היכול להשתוות לטעם שבת קודש".

כי במ חייטני

אחרי ירח האיתנים תש"ו, זכה ר' קלמן להימנות בין סגל תלמידי מרן ה'דמשק אליעזר' בתל-אביב.

"...ראש הישיבה, כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'ישועות משה' זי"ע, היה לבוש בחליפה כחולה מהוהה וקרועה קצת, שנתפרו עליה חתיכות שונות להשלים את הקרעים, וכן היה לו כובע ישן מאוד ונעליים קרועות... ואף טלית קטן של צמר לא היה ברשותו מחמת הלחץ זו הדחק".

תשעים ושש שנות חייו של רבנו הק' בעל 'ישועות משה' זי"ע על אדמות, מתחלקות לתקופות רבות הנפרשות על פני השנים הארוכות, בהן פעל והפעיל, קיבץ וריבה, להעמיד לגיונות תלמידי חכמים ויראי שמים לד' ולתורתו, כאשר אחת התקופות המשמעותיות ביותר בפתיל שרשרת פעולותיו הנודעות לברכה, היא השנים בהן שימש כראש ישיבת וויזניץ בתל-אביב, תחת צילו של דודו הגדול, כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'דמשק אליעזר' זי"ע, וכן בהמשך תחת שרביט הנהגת אביו הרה"ק בעל 'אמרי חיים' זי"ע.

ניחוחם המשכר של זיכרונותיהם המאלפים של זקני החסידים, היו מכניסים אותנו לאווירה הייחודית שריחפה בהיכל הישיבה הצפוף ברח' רש"י 1. שם בקומת המרתף, הצטופפו מתי מעט בחורים ולמדו תורה מתוך הדחק. חלקם נותרו יתומים אחרי המלחמה ללא גואל ומכיר, אבל אש התורה שליהטה סביבות 'ראש הישיבה' הייתה משלהבת את כל מי שנכח בהיכל, עד ששכחו עולם ומלואו, ומילאו את כל חסרונם באהבת התורה, בהתמדתה וביגיעתה.

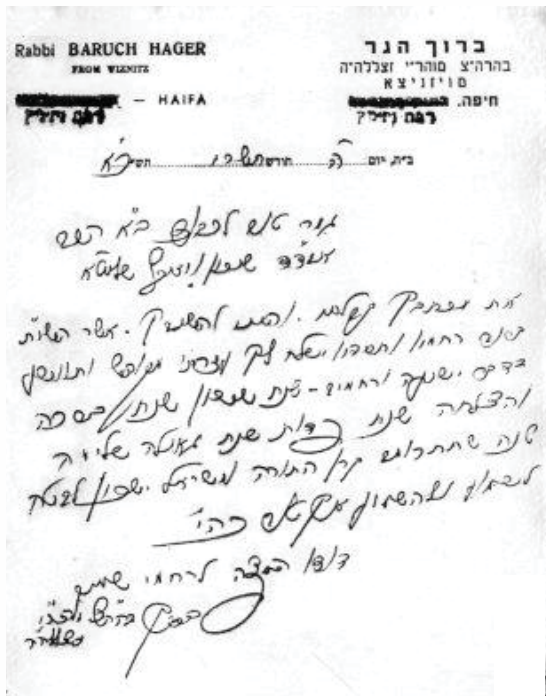
הרה"ח הישיש ר' קלמן שטעקל ז"ל אשר נמנה על התלמידים הוותיקים של הישיבה הק' בתל-אביב, זכר היטב את הימים הללו שנחקקו על לוח לבו עד יומו האחרון עלי אדמות [נלב"ע בליל ש"ק פ' לך-לך תשפ"ב, וחבל על דאבדוין]. זכורני היטב את העניות והדחקות שהייתה מנת חלקנו בתקופה הראשונה בארץ הקודש אחרי המלחמה, היה מספר בערגה. "ראש הישיבה, כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'ישועות משה' זי"ע, היה לבוש בחליפה כחולה מהוהה וקרועה קצת, שנתפרו עליה חתיכות שונות להשלים את הקרעים, וכן היה לו כובע ישן מאוד ונעליים קרועות... ואף טלית קטן של צמר לא היה ברשותו מחמת הלחץ זו הדחק".

כל הקשיים וההפרעות, כמובן לא השפיע כהוא-זה על ההתמדה הנפלאה של רבנו שהייתה בו בטבע שני. "למרות העניות הרבה, הייתה התורה הקדושה מושג חייו והיא היא שנסכה בו חיות והתלהבות", שחזר ר' קלמן בבהירות מבורכת ממרומי גילו המופלג. "זכור אזכור בשעה שבאו לבשר לו שאחותו מרת ציפורה ע"ה, עלתה לארץ והגיעה לנמל חיפה, איך שהחל להתנועע בחזקה על הגמרא ולמד בהתלהבות גדולה... כאשר בכך הביע את שמחתו העצומה על הבשורה הטובה".

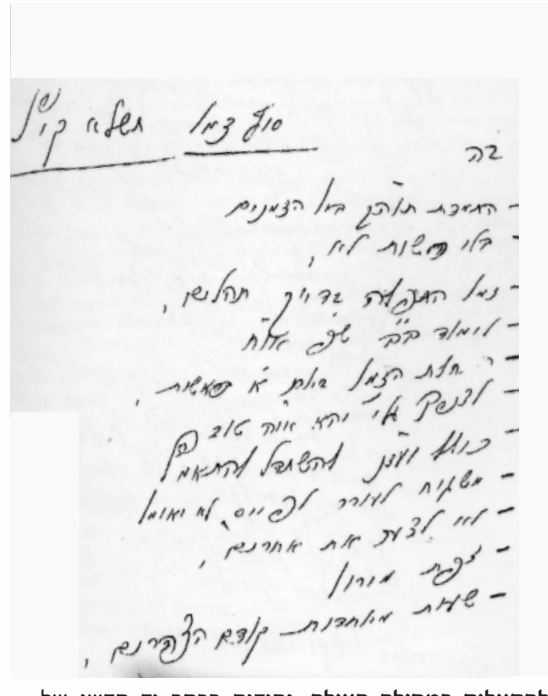
צדיק יסוד עולם

יחידי סגולה הם אלו אשר עיניהם בראשיהם להעלות את רגשותיהם עלי גיליון, למען יעמדו ימים רבים. אלו שלא השכילו להנציח את קורותיהם, זיכרונותיהם נאבדים בתהום הנשייה וחבל על דאבדוין, אולם הרה"ח ר' קלמן שטעקל ז"ל שהשכיל לרשום את תהלוכות קורות ימי חורפו, זיכה רבים וזכה להפיץ מעיינותיו הנפלאים חוצה ולהשקות את הצמאים לדעת אורחות צדיקים ומסילות ישרים בשנים קדמוניות.

ביומן זיכרונות סוחף ומרתק, גולל ר' קלמן בפרוטרוט את כל ההפתקאות שעברו עליו בשנות ילדותו עם פרוץ המלחמה, עד עלותו ארצה וכניסתו לישיבה הק' בתל-אביב, הסתופפותו בצל מרן ה'דמשק אליעזר' וקרבנו אצל רבנו הק' ה'ישועות משה'. לקראת סיום פרקי זיכרונותיו על קורותיו בימי עמודי דגרסי בתל-אביב, בהם מפליג בארוכה על קדושתו ורוממותו של רבנו, לא מצליח ר' קלמן לכלוא את רגשותיו ההומים עוד מאותם ימים, ומנציח את המיית לבו הסוער והרוגש במילים הבאות: "תשמנה שורות מעטות אלו, לעדות מפי איש דל בדעת,

מיחידי סגולה. אגרת ברכת השנים ששלח כ"ק מרן אדמו"ר ה"מקור ברור" מסערט וויזניץ זי"ע לרבינו בשנת תשכ"א

להתעלות במסילה העולה. נקודות בכתב יד קדשו של רבינו לשיחות מוסר

משה אמת

יריעה מיוחדת
במלאות עשור להסתלקותו של
כ"ק מרן אדמו"ר
ה"ישועות משה" מוויז'ניץ
זצוק"ל
כ' אדר תשע"ב - כ' אדר א' תשפ"ב

יריעה
היסטורית
מזכרונות
הרה"ח קלמן
שטקל ז"ל

קדוש ייאמר לו: עדויות מפעילות על קדושת עינו המופלאה של רבנו

"כידוע, בימי הרחמים והסליחות תש"ה, נאלץ רבנו לנדוד לחיפה הרחוקה ולהתפלל לפני התיבה בבית כנסת דחסידי ויז'ניץ-אטיניא, כי הדחקות שררה בביתו ביותר ולא היה בידו פרוטה לפרוטה. לאחר שהתפלל שם בראש השנה וראה מי הם המתפללים, רצה לבטל את ההסכם ולא לבוא גם ליום הכיפורים, אבל ראשי הקהילה הבהירו לו שאם לא יגיע ליום הכיפורים, לא יקבל את שכרו גם על ראש השנה..."

"בין המתפללים היה יהודי מבוגר ושמו ר' מענדל קליגר ז"ל, שבאותם ימים השיא את בנו וביקש להזמין את רבנו להשתתף בשמחת הנישואין, אבל היות וכידוע היה רבנו זהיר ביותר בקדושת עינו הטהורות, אמר לו שלא יוכל לבוא לחיפה לחתונה, כי קשה עליו הנסיעה בדרכים המלאות במראות אסורות [באותו זמן נסעו לחיפה רק באוטובוסים]. נענה ר' מענדל ואמר באכזבה: 'אה, אייער טאטע וואלט זיכער געקומען קיין חיפה צו די חתונה' (אביכם בוודאי היה מגיע אלי עד חיפה להשתתף בשמחה)... נענה רבנו בענוות חן: 'איי, וואס גלייכטסטו מיר צו צו מיין טאטע?' (מה אתם משווים אותי לאבי?)..."

לפנינו שורות נרגשות שנכתבו ברשפי אש של ערגה וכיסופים על ידי הרה"ח ר' קלמן שטקל ז"ל ביומן רשימותיו מתקופת לימודיו בישיבת ויז'ניץ בתל-אביב, אז כיהן רבנו הק' ה'ישועות משה' זי"ע כראש הישיבה:

"אנו הבחורים הצעירים שראינו את רבנו מהלך באותם ימים ברחובות תל-אביב בעיניים עצומות, לשמור בקדושה עליונה על טהרתן, קיבלנו השגות נעלות ביותר בתורה ובחסידות, רק מעצם ראיית פניו הטהורות שגייצי אש בהקו עליהן. היה זה דבר ידוע ומפורסם בקרב כולם, שקדושתו של רבנו היא למעלה מכל השנה בלי שום גוזמא כלל. "זכרנו את אחד התלמידים שהגיע ללמוד בישיבה מחיפה, כי הוריו רצו לשלחו ללמוד בישיבה חסידית, והוא היה עדיין לפני הבר-מצוה. באחד הימים הגיעה אימו לבקרו בישיבה, ורצתה לשוחח עם ראש הישיבה רבנו ה'ישועות משה' לדעת את התקדמותו של בנה בלימודים. רבנו שהיה ידוע בשמירת עינו בקדושה וטהרה, נעמד עם הפנים מסובב כלפי הקיר ולא הביט עליה כלל, וכך השיב לה על שאלותיה בסבלנות. לבסוף אמרה לו בצחות: 'ראש ישיבה, איר מעגט אים געבן א מאל א פעטשל... ורבנו נענע בראשו כמסכים לדבריה..." עוד מוסיף ר' קלמן פנינה נאה שיש בה חידוש:

קשר מיוחד עם בחורים. עם דודו כ"ק מרן אדמו"ר ה"דמשק אליעזר" זי"ע בימיו כראש ישיבה

דמיון: כשמגיעה לעירייה ידיעה על אדם שמת, מגיע פקיד העירייה למקום, ביד האחת מודעות לבנות גדולות ובידו השנייה דלי עם מברשת ומי צבע. הפקיד ניגש ללוח המודעות, מורח את מי הצבע ומדביק את המודעה ללוח עם המברשת, בה מעודכנים פרטי ההלוויה ושמו של המת.

"למחרת, שוב מופיע פקיד העירייה למקום, עתה תולש הוא את המודעות שתלה אתמול, ומדביק עכשיו מודעות חדשות על מתים טריים... וכך גם ביום השלישי, בו מסיר הפקיד את המודעות הישנות ומדביק את המודעות החדשות... אם עובר שם אדם בכל יום ורואה את הפקיד תולש מודעות ומדביק שוב, מהרהר לעצמו: 'מה קורה כאן?... וירגיע את עצמו: 'אה, מדובר כאן בחברה של מתים, מיט מיר האט דאס נישט ציטאן... אבל באמת כולנו הרי קשורים לזה היטב, הרי יום אחד יגיע הזמן לחזור לעולם האמת..."

"אני זוכר", סיים ר' קלמן את עדותו, "שהרה"ח ר' נסים קלמן ז"ל לא התאפק פעם ואמר לרבנו: 'א קונני? דער ראש ישיבה סטראשט יעדו איינעם מיטן טויט...' (מה הרבותא אם אתם מאיימים על כל אחד עם יום המיתה...)".

וקרבת אלוקים. כיד ד' הטובה עליו בשפתו הציריית, היה רבנו מגיש לפנינו דוגמאות שונות מהבלי העולם שאינן מחזיקות מעמד לכמה רגעים, ואילו אנו הזוכים להימנות על היושבים בהיכלה של תורה וחסידות, מתעסקים בחיי עולם וזונחים חיי שעה".

ר' קלמן מספר את אשר אירע פעם במוצאי שבת בתל-אביב, כשהרה"ח ר' ברוך ולצר ז"ל ליווה את רבנו לביתו ובדרכם חלפו ברחוב אלנבי, שם היה קולנוע גדול ועמד בחוף קהל רב לרכוש כרטיסים לקראת אחד המופעים שהתקיימו בו באותה שעה. רבנו שהבחין בזווית עינו בציבור המתגודד סביבות הבניין, הבין מיד מה סיבת עמידתם שם. פנה רבנו לר' ברוך ואמר לו בצחות: 'גש נא לאחד מהם ושאל אותו אם הוא יודע היכן יהיה בעוד חמישים שנה... וזי וועט ער זיין אין פופציג יאהר ארום...'".

כאמור הייתה הישיבה ברח' רש"י 1 פינת רח' טשרניחובסקי. ברחוב הסמוך היה שוק גדול, במרכזו עמד לוח מודעות ענק ועליו תלו את כל המודעות החשובות, בפרט על מסעי הלוויות המתקיימות בתל-אביב. "באחת משיחות המוסר", סיפר ר' קלמן שזכר היטב את השיחה, "התמקד רבנו בשיחתו על לוח מודעות זה, וכך תיאר לנו במתיקות שאין לה

שזכיתי להגיע בחסדי שמים לתל-אביב בהיותי בן ט"ז שנים, וכאן התחלתי ללמוד אצל רבנו סוגיית 'איבעי' להו מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין, במסכת כתובות (כד): ואחר-כך עברו ללמוד מסכת מכות".

"בתחילת שנות ה-תש"מ, מוסיף ר' קלמן בספרו הבלום 'אהבת קדומים', "שהיתי בשבת קודש בערד יחד עם רבנו, ובליל שבת כשאף אחד לא היה בביתו זולתי, הזכרתי לפניו את הסוגיא הראשונה שנלמדה בישיבה בתל-אביב כשבאתי ללמוד בה בחורף תש"ו, 'איבעיא להו' וכו'. מיד כששמע רבנו את הסוגיא, אמר לי בהתלהבות: 'אה, דארט אויף די סוגיא איז דא א שטיקל קצות', והתחיל לדבר עמי בריתחא דאורייתא. לאחר שסיים רבנו את דבריו, אמרתי לו בצחות: 'איז לא למדנו שטיקל קצות, בקושי א שטיקל גמרא יכולנו ללמוד!..."

עד זיבולא בתרייתא

על התמדתו המופלאה של רבנו הק' ה'ישועות משה' זי"ע כל ימי חייו, אין צורך לכתוב ולהאריך, שהרי המפורסמות אינו צריכות ראייה, אבל עדיין שמור מקום של כבוד לעדות מיוחדת שנכתבה בהתרגשות בקולמוסו של ר' קלמן ז"ל:

"הכרתי היטב את הרה"ח ר' משה פלדמן ז"ל [בן הרה"ח ר' יוסל ז"ל מתל-אביב], שהיה חריף ובקי טובא, וזכה ללמוד בחברותא עם רבנו בשנת תש"ד, בתקופת מגוריו בעיה"ק ירושלים. סיפר לי ר' משה, שפעם כשנכנס לקודש פנימה אל רבנו, הניח רבנו את הקוויטל על השולחן והחל לשחזר יחד אתו עמודים שלמים בגמרא, היכן נמצא תוס' פלוני, האם בתחתית העמוד או בחלקו העליון, וכן הלאה משך שעה ארוכה.

"כשיצא ר' משה החוצה, הבחינו המשמשים בקודש כי יש לו קשר קרוב לרבנו, וביקשו ממנו שייכנס שוב לרבנו ויבקש ממנו שיואיל בטובו להקדיש שעות נוספות עבור קבלת הקהל. כשביקש ר' משה מרבנו לעשות כדברי הגבאים, אמר לו רבנו בארשת תמיהה ופליאה: 'דו משה טראגסט מיר אן דייע געשעפטן? דו וויסט נישט אז מ'דארף לערנען ביז זיבולא בתרייתא?!...' (אתה, משה, מציע לי הצעות שכאלו? וכי איך יודע שצריכים ללמוד עד זיבולא בתרייתא?!...)".

והנה שביבי זיכרונות נוספים: "בתל-אביב היה רבנו דמות ששימשה בכל התפקידים: ראש ישיבה, מגיד-שיעור, משגיח ושואל ומשיב. כל שעות היום היה יושב בירכתי ההיכל ועוסק בתורה בריתחא דאורייתא, וכל בחור שרצה לשאול שאלה בגמרא, היה ניגש אל רבנו לברר את הסוגיא כהלכתה. פעם כשניגשתי לרבנו עם שאלת הבנה בגמרא, התלהב רבנו בלימודו ואמר לי בסערת רגשות עם הנוסח של ימי הרחמים: 'וכל הרשעה כולה עשן תכלה!...' ואז הניח את ידו על לוח לבי ואמר לי: 'מ'דארף דיר אריינגארען אין די בייער אריין?... (צריך להחדיר את זה בעצמות פנימה)... כעבור שנים רבות, בבואי אליו בקודש פנימה, הזכרתי לפניו מעשה זה ונהנה מאוד..."

שיחות מוסר נוטפות מור

ביומנו מזכיר ר' קלמן את שיחות המוסר של רבנו בהיכל הישיבה בתל-אביב ומציין בהרחבה על ה'שמועסן' הללו שעיצבו את דמותם של הבחורים הצעירים לאורך ימים ושנים: "בכל יום בין השעה 12:30 ל-13:00 לפנה"צ, היה ראש הישיבה מרן ה'ישועות משה' מוסר לנו שיחת מוסר יוקדת ונלהבת. באותה תקופה בה למדתי בישיבה, לימד מתוך הספר 'מסילת ישרים', אבל ניתן לומר בהחלט שדבריו היו בעיקר מאוצרותיו הברוכים וכמעט שלא קרא מתוך הספר בפנים... זיינע שמועסן האבן געשניטן די הויט..."

"בדיבוריו הלוהטים היה מכניס בנו זולול וסלידה מכל הבלי העולם הזה, שכולם כאחד אינם שווים כקליפת השום מול התענוג הנפלא של לימוד דף גמרא

ראש בני ישראל

שיחה מיוחדת עתירת גילויים וחידושים על פעילותו הענפה של כ"ק מרן אדמו"ר ה'ישועות משה' זי"ע כנשיא מועצת גדולי התורה של 'אגודת ישראל' רבות בשנים עם מזכיר המועצה באותם ימים, הרה"ח ר' שמואל אבישי שטוקהמר שליט"א

מתי נהיה רבנו נשיא מועצת גדולי התורה?

"בתקנון 'אגודת ישראל' נכתב שחברי המועצה אמורים למנות את נשיא המועצה לתפקיד הבכיר. בשנת תשמ"ט, כשאני נכנסתי לשמש כמזכיר המועצה, היו ארבעה חברי נשיאות מועצת גדולי התורה: מרן האדמו"רים בעל 'ישועות משה' מוויז'ניץ, בעל 'פני מנחם' מגור, בעל 'עקבי אבירים' מסאדיגורה, בעל 'אמרי סופר' מערלוי זצוק"ל. שלושה אדמו"רים אלו ביקשו שרבנו ייטול על עצמו את תפקיד הנשיאות, אולם רבנו סירב לכך בכל תוקף מפל מיני סיבות.

"היות והייתי קרוב אליו עוד הרבה לפני שהתמנתי לתפקיד המזכירות, שחתי לפני רבנו באותם ימים את דברי חז"ל (מגילה ו:): 'לאוקמי גירסא סיעתא מן שמיא היא', והיינו שאין לו מה לחשוש מנטילת התפקיד של הנשיאות, כי בכל מקרה תהיה לו בע"ה סיעתא דשמיא שתלווה אותו על כל שעל וצעד, ולא ייצא חלילה דבר תקלה על ידו.

"בנוסף לכך הרביתי לדבר על לבו שיהיה בכך כבוד ויז'ניץ מופלג אם יקבל את ההצעה לשמש כנשיא המועצה, היות ועד אז היו שני נשיאים (מרן הגרא"מ שך ומרן ה'לב שמחה' זצוק"ל), אולם באותה תקופה מרן הגרא"מ שך לא היה חבר במועצת גדולי התורה ומרן ה'לב שמחה' לא היה פעיל עקב מצב בריאותו, ולכן הייתה זו הזדמנות פז שהרבי מוויז'ניץ יקבל את התפקיד החשוב של נשיא מועצת גדולי התורה, ממש בהשגחה פרטית מן השמים שסיבבו את כל הסיבות שיוכל להתעטר באדרת הנשיאות".

מוסיף הרב שטוקהמר ומספר לנו, כי אכן שמע רבנו וקיבל את הדברים על ליבו, ואישר את הסכמתו להיות נשיא מועצת גדולי התורה. אולם בשנת תשנ"ב אחרי הסתלקות מרן ה'לב שמחה', חזר רבנו וביקש שמרן ה'פני מנחם' זי"ע – שעלה למלא את מקום אבותיו הקדושים בראש עדת חסידי גור – יצטרף אליו להיות יחד עמו נשיא המועצה. ואכן, מאז ועד שנת תשנ"ו היו שני נשיאים בראש המועצה, רבנו ה'ישועות משה' ומרן ה'פני מנחם' זי"ע.

אחריות כבדה וגורלית

כיצד התבטא תפקיד הנשיאות בתוך ישיבות המועצה?

שהחשמונאים ניצחו את היוונים שביקשו 'להשכיחם תורתך'; לדאבונו נמצאים אנו גם כיום במצב זה ועלינו לעשות את כל שביכולתנו כדי להציל את ענייני היהדות העומדים ברומו של עולם, את מצב החינוך בארץ ישראל, את מצב הדת ושמירת יסודות היהדות, ולכך מוטל עלינו ב'מועצת גדולי התורה' להקדיש זמן לנושאים החשובים הללו בעצם ימי החנוכה!...

עובדה חשובה ומחודשת זו, מלמדת אותנו רבות אודות מבטו הנעלה של רבנו על השולחן הגבוה של התנועה הקדושה 'אגודת ישראל', הלא הוא 'מועצת גדולי התורה', אשר יסודתה בהררי קודש על ידי גדולי ישראל זי"ע בדורות הקודמים. וכך מספר לנו מזכיר המועצה בין השנים תשמ"ט-תשנ"ו, הרה"ח ר' שמואל אבישי שטוקהמר שליט"א (גברא רבה וספרא רבה בפני עצמו), בשיחה מיוחדת ונרגשת לקראת יומא דהילולא רבה העשירי של רבנו, שאם היה חסיד נלהב של רבנו עוד שנים רבות קודם לכניסתו לתפקיד המזכירות, הרי שבמהלך אותן שנים בראותו את הליכותיו העדינות ואת התנהגותו המופלאה של רבנו בכל המישורים כנשיא המועצה, הוא נעשה חסיד נלהב יותר ויותר.

נשיא אלוקים אתה בתוכנו

"השנים היפות ביותר של המועצה שהייתה מורכבת בעיקרה מצדיקי הדור האחרון, היו באותן שנים בהן זכיתי להיות מזכיר מועצת גדולי התורה", מספר הרב שטוקהמר בשיחתו הנלבבת ומגלה לנו שאת הדברים האלו הוא כמוכן אינו אומר על דעת עצמו, אלא שמע זאת מפי כ"ק מרן אדמו"ר מערלוי זצוק"ל בעל 'אמרי סופר'. 'הרבי מערלוי שהיה זקן חברי מועצת גדולי התורה בשנים האחרונות, התבטא פעם באוזניי ואמר לי שהוא היה עשור שנים במועצת גדולי התורה, אבל ישיבות כמו שניהל רבנו ה'ישועות משה' הוא לא ראה..."

"היו אז י"ב חברים במועצה ורבנו כיהן כנשיא המועצה, הישיבות היו מתקיימות פעמים תכופות מאוד, פעם בשלושה חודשים היו מתכנסים מרן האדמו"רים וראשי הישיבות לישיבה מן המניין, אבל גם בתוך שלושה חודשים אלו היו כינוסים כאלו ואחרים בין חברי המועצה או חברי נשיאות המועצה, לדון יחד בעניינים הדחופים העומדים על הפרק".

היה זה בימי החנוכה תשמ"ט, חודשים ספורים לאחר התחדשות מועצת גדולי התורה של 'אגודת ישראל'. לאור ההישג החשוב בבחירות שהתקיימו בתחילת החורף עמדה על הפרק שאלה גורלית - למי משתי המפלגות הגדולות יסייעו נציגי 'אגודת ישראל' להקים את הקואליציה.

ראשי שתי המפלגות חיזרו אחרי נציגי היהדות החרדית וביקשו את עמידתם לימינם בהקמת הקואליציה. מועצת גדולי התורה התבקשה להכריע בשאלה החשובה, וחבריה התכנסו לדיונים. ישיבות מועצת גדולי התורה התקיימו אז בזה אחר זה מדי כמה ימים (ד' בכסלו, כ' בכסלו וכ"ה בכסלו). רבנו הק' ה'ישועות משה' זי"ע שהיה נשיא המועצה בימים ההם, הקדיש אז שעות רבות לשבת עם גדולי ומאורי הדור ולדון עמם בעניינים העומדים על הפרק.

ביום ראשון כ"ד בכסלו, שעות ספורות לפני התקדש היום הראשון של חנוכה, התקיימה ישיבת מועצת גדולי התורה משעה 3.00 אחה"צ עד 8.00 בערב, 5 שעות ברציפות! עד שנאלצו לדחות את שעת מעמד הדלקת נר חנוכה אצל רבנו. היה זה נתון מדהים, שהרי רבנו היה כל שנותיו בוער באש כבר כחודש לפני בוא יום ראשון של חנוכה, בהכנה דרבה לקראת בואם של הימים הנעלים, וכבר משבת מברכין חודש כסלו זעק בדברי תורתו על ההכנה דרבה שיש לערוך לקראת התגלות אור התורה הגדול הגנוז בחנוכה, וככל שהתקרב היום הגדול היה מוסיף להתקדש ולהיטהר בסילודין, אולם באותה שנה נאלץ רבנו להקדיש שעות רבות מזמנו היקר כדי ללבן את הנושאים הדחופים הנוגעים לכלל.

מדי שנה בערב חנוכה היה רבנו מתחיל בלימוד הש"ס ומסיים את כולו עד תום ימי החנוכה, כשבכל רגע פנוי בימי התגלות האור הגנוז בתורה, ישב ספון בחדרו הפרטי וגרס בשופי דפים אחרי דפים מדפי הש"ס השגורים בלשוננו, ואילו עתה נאלץ להתעסק בענייני הרכבת הממשלה... רבנו תינה אז את כאבו בפני חדב"ג הגה"צ רבי מנחם ארנסטר שליט"א ראש ישיבת ויז'ניץ: "מגייעים ימי חנוכה; שבת חנוכה ממשמשת ובאה, ומסיחים לי את הדעת..."

למרות כל זאת, דחה רבנו את ענייני הנשגבים הצידה, והקדיש זמן רב, כוח ומוח, לשאלות העומדות על הפרק. בראותו את תמיהת מקורביו, הסביר רבנו: "הרי נס חנוכה היה

נשיא אלוקים. באסיפת מועצת גדולי התורה

ראש בני ישראל. משמיע מדברותיו בעת הכנסיה הגדולה

משה אמת

יריעה מיוחדת
במלאות עשור להסתלקותו של
כ"ק מרן אדמו"ר
ה"ישועות משה" מוויז'ניץ
זצוק"ל
כ' אדר תשע"ב - כ' אדר א' תשפ"ב

שיחה עם
הרב אבישי
שטוקהמר

בהעלותך את הנרות: דאגתו הגדולה של רבנו זי"ע בישיבות המועצה לחינוכם הטהור של ילדי ישראל

לשולחן המועצה. נציגי 'אגודת ישראל' היו ממתניים בחדר סמוך עד לתום הישיבה וקבלת ההחלטות, ואז היו נקראים פנימה ומקבלים את דעת חברי מועצת גדולי התורה.
"בישיבות המועצה עורר רבנו ללא הרף לפעול ולעשות בהפצת מעיינות התורה ובקירוב יהודים לד' ולתורתו. רבנו פעל והשתדל למען התחדשות פעולות 'תורה ויהדות לעם' ועורר רבות על הקמת הגנה חדשה לארגון, של אישי ציבור ועסקנים בנשיאותם של גדולי תורה.
"חזונו של רבנו היה לראות את כל אחינו בני ישראל שבים לשרשם", מוסיף הרב שטוקהמר ומספר כי בישיבות מועצת גדולי התורה כאב עד מאוד את מצב החינוך בארץ ישראל, כאשר מאות אלפי ילדים המתחנכים כאן בארץ אינם יודעים מהמושג "שמע ישראל" ר"ל, והתבטא בדם ליבו הטהור: "במקום לעשות הפגנות נגד חילולי השבת, היה עלינו לעשות הכול כדי שכל ילד יהודי ידע מהי שבת ולשם מי שומרים את השבת, ואז היינו חוסכים את כל זאת!".
בכאב עצום זעק: "לא ראש הממשלה מנהל את המדינה, אלא 'שר החינוך'; צריך להשקיע בחינוך אצל אחינו התועים ולעשות הכול כדי לקרבם לאידישקייט!"

בשנת תש"נ, בסיום הש"ס של הדף היומי שנערך בתל-אביב על ידי תנועת 'אגודת ישראל', נשא רבנו הק' ה'ישועות משה' זי"ע את דבר מועצת גדולי התורה, ואז הבהיר את דרכה של מועצת גדולי התורה ואת החלטתה בנידון הקמת הקואליציה דאז: "במועצת גדולי התורה נמצאים גדולי תורה וגדולי יראה, יהודים שכל זמנם קודש לתורה ולחסידות ואין עיתותם פנויות בידיהם, אך בכל זאת הם מקדישים את זמנם היקר לדון בכובד הראש הראוי כיצד לבצר את חומות היהדות בארצנו הקדושה. ישבנו אפוא ודנו בכל העניינים, היו צדדים לכאן ולכאן, עד שבסופו של דבר החלטנו ואישרנו את הידוע..."
מספר הרב שמואל אבישי שטוקהמר שליט"א: "הנושא שהיה חשוב במיוחד לרבנו היה חיזוק וביצור חומות הדת ויסודות הקדושה בתוככי המחנה פנימה. כך הופיעו מתקופה לתקופה קריאות קודש מטעם מועצת גדולי התורה, בשלל נושאים הנוגעים לכלל ישראל שעלו על שולחנה של המועצה. בנוסף נידונו במועצה שאלות שונות שעלו על הפרק על ידי נציגי 'אגודת ישראל' בכנסת או בעיריות, שהביאו את ענייניהם, שאלותיהם ובעיותיהם

להציל את ענייני היהדות. קביעת מזוזה בסמינר וויז'ניץ ירושלים - תשנ"ה. נראה הרה"ח ר' מאיר פרוש שליט"א החרדית בארץ הקודש".

"הדרמה הזו נמשכה דקות ארוכות בין חברי המועצה, עד שקם הגאון רבי יצחק פלקסר זצ"ל ראש ישיבת גור והודיע שהוא חוזר בו ועתה מצדד הוא כדעתו של הרבי מוויז'ניץ... אולם גם קולו עדיין לא הכריע את הרוב לצידו של רבנו. והנה, קם מרן ה'פני מנחם' והפתיע את הנוכחים באומרו שגם הוא חוזר בו ומעטה דעתו היא כדעתו של הרבי מוויז'ניץ... עתה כבר היה רוב לצד השני וההכרעה התקבלה לשמחתו הגדולה והעצומה של רבנו שראה בכך טובה גדולה לכלל ולפרט בעיניו הקדושות הצופות למרחוק".
בנוסף לכך יש לציין, כי בישיבות מועצת גדולי התורה בלטה תמיד ההערצה הגדולה שגדולי ישראל הביעו כלפי רבנו. ופעם שח אודות כך מרן ה'פני מנחם' זי"ע, באומרו: "יכולים להיות לי חילוקי דעות עם הרבי מוויז'ניץ, אבל צריך לדעת שהרבי מוויז'ניץ הוא צדיק הדור וצריכה להיות דרך ארץ כלפיו!" ההערכה המרובה כלפי רבנו התבטאה גם בכך שמפעם לפעם היו חברי המועצה מגיעים לקיים את הישיבה בביתו של רבנו, למנוע ממנו את הטרחה לעלות ירושלימה. וכשביקר רבנו במשך כמה ימים בעיה"ק ירושלים בשנת תשנ"ו, טרחו חברי מועצת גדולי התורה והגיעו במיוחד לאכסנייתו, לדון בעניינים העומדים על הפרק.

**"...הרבי מערלוי שהיה זקן
חברי מועצת גדולי התורה
בשנים האחרונות, התבטא
פעם באוזניי ואמר לי שהוא
היה עשרות שנים במועצת
גדולי התורה, אבל ישיבות
כמו שניהל רבנו ה'ישועות
משה' הוא לא ראה..."**

הכף לצד דעתו.

התקיימה הצבעה ועדיין היו רוב החברים נגד דעתו של רבנו, על אף שהשתמש כאמור בזכות של שני קולות. אוכל לציין בואת את המתח הגדול ששרר בתוך החדר, עד שאפילו אני אישית כמוזכר המועצה לא יכולתי להעלות על דעתי (דעת בעלי-בתיים) מחשבה אחרת שלא כדעתו של רבנו, אחרי כראותי כיצד מפציר הוא בחברי המועצה להצביע כעמדתו, כי בנפשו הדבר למען טובת היהדות

"על פי התקנון של 'אגודת ישראל', נשיא המועצה הוא זה שמחליט וקובע מתי יתקיימו הישיבות", משתף אותנו הרב שטוקהמר במתק שפתו הנעימה. "בכל פעם שמתקיימות הצבעות בין החברים, יש לנשיא זכות של שני קולות. הנשיא הוא זה שפותח תמיד את הישיבות, והוא זה שיסכם את הישיבות בסיומן. רבנו נטל על עצמו את התפקיד במלוא מובן המילה ובמלוא כובד המשקל והאחריות הכרוכה בנטילת תפקיד זה. ואכן היה זה מחזה רב הוד בשבילי בכל פעם מחדש, לראות את רבנו מופיע בהדרו לכל הישיבות שהתקיימו מטעם המועצה, פותח את הישיבות ומנהל את הדיונים בטוב טעם ודעת, ברוחב דעתו הקדושה ובתבונות כפיו הנבונות.

"רבנו ניהל את הישיבות בדרכו המיוחדת ובשפתו הציורית, וביותר הייתי נוכח פעמים רבות לראות כיצד רבנו מכבד ביותר הכבוד את שאר החברים, בשמיעת דעותיהם ובנתינת ביטוי נרחב לכל אחד מהחברים בהגיע תורו לשאת את דבריו בענייני השעה, ובשעה שסיכם רבנו את הישיבה היה חוזר ומסכם את דברי חברי המועצה בצורה מדהימה. זכורני פעם שדיברו באחת הישיבות אודות שמועה שהסתובבה אז ברחוב החרדי, על מועצת גדולי התורה שעשתה משהו ולמעשה לא היה זה נכון, ואחד מחברי המועצה הביע דעתו שיש להוציא ולפרסם כתב הכחשה נגד השמועה הזו. לעומתו טען רבנו במיטב היגיון וקבע נחרצות: 'אנחנו לא מוציאים הכחשות! אם נתחיל להוציא הכחשות, הרי שנצטרך בכל יום להוציא מודעות כאלו ואין לדבר סוף...'".

מוסיף הרב שטוקהמר ומספר לנו סודות נפלאים מתוך החדר בו היה 'השולחן הגבוה', כפי שהיה מרן הבית ישראל' זי"ע מכנה את השולחן עליו התכנסו חברי מועצת גדולי התורה: "מתוקף תפקידי כמזכיר המועצה, לא העזתי לשבת בשולחן על-יד חברי המועצה מרנו ורבנו גדולי וצדיקי הדור, ולכן ישבתי בשולחן נפרד וכתבתי מילה במילה שנשמעה במהלך הדיונים עבור הפרוטוקול. בסיום הישיבה שארכה בדרך-כלל כמה שעות, ניגשתי אל השולחן והודיעו לי מה הן ההחלטות של המועצה. במשך אותן שבע שנים שכיהנתי כמזכיר המועצה, רוב מוחלט של ההצעות התקבלו פה אחד ללא עוררין, אולם היו פעמיים במשך השנים שהיו חילוקי דעות בין החברים ואז התקיימה הצבעה".

מגבעת, פתקים, הכרעה

איך התקיימה ההצבעה בין חברי המועצה?

"הכנתי פתקים קטנים עליהם היה כתוב הנושא המדובר, עם המילה 'כן' ועם המילה 'לא', לאחר-מכן הסדרתי את מגבעתי מעל ראשי והטלתי לתוכה את הפתקים שקיבלתי מחברי המועצה, ולאחר-מכן ספרנו את הפתקים לראות כמה יש 'כן' וכמה יש 'לא'... באחת ההצבעות ראיתי שההכרעה מתקרבת להיות שלא כדעתו של רבנו, ולחשתי לתוך אוזנו כיצד תתקבל ההחלטה אחרי ספירת הפתקים, אולם רבנו נענה ואמר לי: 'וואס זאל איך טוהן, רוב איז רוב' (מה אעשה, רוב הוא רוב ויש לכבד את ההחלטות)..."

"בפעם השנייה הייתה זו מערכה גדולה וחשובה מאוד האם ללכת לקואליציה עם תנועת 'הליכוד' או עם תנועת 'העבודה', בחודש ניסן תש"נ. דעתו של רבנו היה חד-משמעית שאסור ללכת עם 'הליכוד' בשום אופן אחרי כל מה שסבלה היהדות החרדית באותן שנים מהם, אולם בפועל התברר שרוב חברי המועצה סוברים אחרת מדעתו של רבנו... זכורני אז כמה רבנו התחנן לפניו וביקש מהם שיעברו לצדד בדעתו, באומרו: "האמינו לי ידידים יקרים! אני רואה כמה טוב ונכון הדבר ללכת עם הצד השני, אנא הצטרפו אליי ותראו לימים שצדיקתי בדבריי"... אולם עדיין נותרו החברים דבקים בעמדתם והחלו להיערך לקראת הצבעה, ואז, באופן חריג ביקש רבנו להשתמש בזכותו להימנות כשני קולות מתוקף תפקידו כנשיא המועצה, בגודל רצונו להכריע את

שריז לדור דעה

רב שיח מפעים במשעולי חייו אפופי ההוד של
הגאון הצדיק רבי אליעזר אייכלר זצוק"ל

אבדק"ק באיאן בארה"ב

כפי שנערכה עם בניו הגאון רבי בעריש אייכלר שליט"א ראש ישיבת "משנת אליעזר"
ובנו הרבני הנגיד רבי צבי אריה אייכלר שליט"א מראשי חסידי באיאן

שנתיים
להסתלקותו

ומופלא ביראה, שריז לדור דעה שהיה ואיננו.

האדם השלם

את השיחה המרתקת פתח המארח בנו הרה"ח ר' אריה שליט"א באמרו: "כל מי שהכיר את אבינו זצ"ל ראה בו דמות של האדם השלם עלי אדמות בהיותו מושלם בכל המידות והמעלות שמנו חז"ל הק'."

"אם ברצוננו להגדיר את דמותו המרוממת, נוכל להגדירו בג' דברים בהם התאפיין והוכר ביותר. א. הרבצת התורה שלו במשך עשרות בשנים בארה"ק ובחז"ל. ב. יראת ה' שבערה בו לצד פרישותו חסידותו. ג. מידותיו הנאצלות, כאשר התייחד ביותר בעניני בין אדם לחבירו, וכפי שהעידו עליו התלמידים מכל

מגדולי הרבנים ומחשובי מרביצי התורה בדורנו היה האי גברא רבה, הי חסיד והי עניו, הגאון הצדיק רבי אליעזר אייכלר זצוק"ל אבדק"ק באיאן בארה"ב ומלפנים מרביץ תורה עשרות בשנים בשיבות הק' באיאן, טאהש, קראסנא ועוד שם זכה להעמיד אלפי תלמידים הגונים וביניהם ת"ח מובהקים המפארים כהיום את כותל המזרח של עולם התורה והחסידות ברחבי תבל.

תלמידיו הרבים נקשרו אליו בעבותות אהבה בראותם לפנייהם דמות יחודית שכל ג' עמודי עולם תורה עבודה וגמ"ח התחברו והתמזגו להם באישיותו הגדולה.

עתה, במלאת שנתיים להסתלקותו לשמי רום ישבנו לשיחה ממושכת עם בניו החשובים: הג"ר בעריש שליט"א ראש ישיבת "משנת אליעזר" בירושלים

"כבר בילדותו כאשר למד בת"ת שומרי החומות הוכר בקרב הכל כארי שבחבורה בהיות שוקד על התורה לילות כימים מתוך הדחק לפליאת הכל.

"אאמו"ר סיפר שכאשר הגיע הרה"ק מבעלזא זי"ע לארה"ק הוא נכנס להבחן אצל אחיו הרה"ק מבילגורייא זצוק"ל על לימודו עם חבריו, ולאחר הבחינה שמעו לפתע נקישה ושמעו את הרה"ק מבעלזא שואל "זוער איז דער אינגל וואס זאגט אזוי שיין" (מי זה הילד שאומר כל כך יפה), ואז העניק הרה"ק מבילגורייא תעודה לאבינו.

הארי שבחבורה

"לאחר מכן למד שנה אחת בישיבת כנסת הגולה שבקטמון שעמדה אז בראשות הג"ר מרדכי אפל זצ"ל, היה זה עם פרוץ המלחמה בתש"ח, ולאחר שהסתיימה המלחמה ביקש להיכנס לישיבת סלונים שבראשה עמד מרן הנתניבות שלום מסלונים זי"ע.

"לימים סיפר כי הוא הגיע למבחן אצל הנתניבות שלום והוא בחנו על פרק הגזול עצים. הנתניבות שלום ביקש שיאמר איזה תוס', וכידוע בירושלים דאז למדו באופן יותר פשוט ולא בצורה הלמדנית הנהוג כהיום בישיבות, אאמו"ר הסביר לו את דברי התוס' כפי הנהוג אז בירושלים, אולם הנתניבות שלום התמקד יותר על חלק הלמדני, ואאמו"ר מאוד התפעל ממנו. אאמו"ר אמר לי שעל אף שהנתניבות שלום הוא אשר בעיקר דיבר להסביר את התוס', אבל אח"כ הוא שמע שהנתניבות שלום מאוד נהנה ממנו, דהיינו שהבין שאאמו"ר הבין טוב את דבריו בדרכו הלמדנית.

"אאמו"ר נכנס ללמוד בסלונים שם זכה לקירבה נדירה מהנתניבות שלום, כאשר בתחילה היה שומע שיעורים יומיים מהנתניבות שלום, אולם אח"כ הוא דירבן את הבחורים שהם ימסרו שיעור והוא יאזין ויתקן כפי הנדרש.

"לימים שמעתי מאאמו"ר כי לאחר שנה הוא התקדם מאוד בישיבה עד שנהפך לשואל ומשיב לבחורים הצעירים שהיו מגיעים לשאול אותו כסדר בסוגיה שלמדו בישיבה.

רבי אריה שליט"א מוסיף לספר: "הנתניבות שלום כ"כ העריכו עד כי ביקש מאאמו"ר שילמד עם בנו כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים שליט"א בחברותא, ואכן בביקוריו של אאמו"ר אצל כ"ק אדמו"ר מסלונים שליט"א ראו הכל באופן נדיר את החיבה היתירה והכבוד הרב שרכש הרבי לאאמו"ר, ואף היה מלווהו בצאתו מביתו עד פתח הבנין ולא סר עיניו ממנו עד שנכנס לרכבו.

"אגב, הקשר עם רבו הנתניבות שלום לא פסק

התקשרות עצומה. עם כ"ק מרן אדמו"ר מבאיאן שליט"א

התקופות. כל אלו חברו לה יחדיו באישיותו הגדולה והפכהו לאישיות תורנית וגברא רבה משכמו ומעלה.

טרם כל בקשנו לשמוע קצת רקע היכן גדל והתעלה אביכם זצ"ל עד שצמח לאילן רב פארות?

בנו הג"ר בעריש שליט"א: "אאמו"ר נולד בירושלים בשנת תרצ"ה לאביו הגה"ח רבי משה פנחס עזריאל זצ"ל מיקירי קרתא דירושלים, חסיד ואיש מעלה ובנו של הגה"צ רבי צבי אריה אייכלר זצ"ל מגדולי ירושלים של מעלה.

והרבני הנגיד רבי אריה שליט"א מראשי חסידי באיאן לשמוע מהם מכלי ראשון אודות דמותו התורנית והיחודית של אביהם הגדול, שהשפיע תורה ויר"ש במשך שנות דור לתלמידיו הרבים במסירות מיוחדת.

השיחה היחודית התארכה כשעתיים תמימות, כאשר מפיהם של בניו החשובים שליט"א קלחו בזה אחר זה עובדות וסיפורים לרוב על גדלותו בכל התחומים, מהם עולה ומצטייר לה תמונה נדירה של אילנא רברבא רב פארות, וגברא רבה, גדול בתורה

האדם השלם

במהלך השיחה המרתקת שמענו אודות דבקותו בתורה ובמצוות ומלבד זאת לא עניין אותו מאומה בחייו, והיה מופקע מכל ענין גשמי.

עובדה מעניינת בפי בנו ר' אריה: בערוב ימיו נסעו עמו בני המשפחה לנופש במיאמי, בנו הרה"ג ר' משה פנחס שליט"א סיפר שהם הגיעו למקום הנופש וישבו בחוץ ליד הדשא ואביהם שאל כל הזמן מה אנו עושים כאן, בנו השיב ואביהם שאל במיוחד וניתן ללמוד מתוך מנוחה וכך נוהגים רבנים ואדמו"רים רבים, אולם אאמו"ר ענה לו שבבית גם מאוד נוח לו ללמוד. כך ישב שם כמה ימים ולא הבין כל העת מדוע הוא היה צריך להגיע לשם.

כן היה מופקע מכל עניני כבוד וכדומה. סיפר בנו רבי אריה: "באחת הפעמים האחרונות בארה"ב, נסעתי עמו לאירוסין של נגיד מכובד בפלטבוש, והיו שם רבנים ואדמו"רים גדולים מכל החוגים, באירוסין כיבדו את אאמו"ר בקריאת התנאים. בדרך חזרה אמרתי לאאמו"ר "ראית שהיו שם כל הרבנים בעיר והוא כיבד דווקא אותך בקריאת התנאים", ענה לי אאמו"ר בענותנותו: איך מביא?! הבעל השמחה נתקל בבעיה, היה שם כ"כ הרבה רבנים מכובדים, והוא לא ידע למי לתת זאת, אז כנראה שהחליט להביא את זה לי כי אני כבר חולה וחלש ואף זקן לימים ואף אחד לא יקנא אבי..."

בישיבת רוז'ין באיאן

היכן התחיל להרביץ תורה בחייו?

רבי בעריש שליט"א: "האמת, שכבר בבחרותו בהיותו בגיל שש עשרה החל למסור שיחות וחבורות בישיבת המתמידים בירושלים, לבקשת הגרא"ל קליין זצ"ל שראה בו כלי מחזיק ברכה וכי לגדולות נוצר.

"אולם, למעשה המשרה הראשונה שלו החלה בישיבת באיאן בשנת תש"כ בהיותו בגיל הכ"ה לחייו. ראש הישיבה הגאון רבי יהושע ברים זצ"ל שהכירו ושמעו על הצלחתו המיוחדת בישיבת המתמידים וכי יש לו כוחות השפעה מיוחדים הגיע אליו ואמר לו שהישיבה זקוקה למשיב ומשפיע חשוב, ואם יצליח אז בעוד שנה ימנוהו כר"מ מינוהו לר"מ קבוע שם כיהן במשך י"ב שנים כאשר התלמידים ראו בו אישיות תורנית ודוגמא לכל ובבחינת 'כזה ראה וקדש'.

"כל התלמידים מכל השנים העידו ואמרו כי היתה לו בהירות מיוחדת בשיעוריו, וכך הצליח לסחוף עמו באופן נדיר גם את החזקים וגם את הבינונים ואף החלשים נמשכו אחריו והבינו אותו מצוין, דבר נדיר ביותר.

"התלמידים אהבו את אהבת נפש ונקשרו בו במיוחד. התלמידים אף היו מלוים אותו אחרי השיעור שמסר עד לביתו שבשכונת שערי חסד. כן שמעתי שאאמו"ר הכניס אז את המושג בימי השורבי"ם ללמוד עמשי שעות בריצפות, והפרס עבורם היה שאאמו"ר יגיע לומר שיחה מיוחדת עבורם.

רבי אריה יגיע להשלים: "יש דבר משותף בין כל התלמידים. אין תלמיד מכל התקופות שישאלו אותו אודות אאמו"ר ולא

ידבר בהתלהבות אודות אישיותו, כל אחד יתבטא בסגנון שלו שהתקופה שלמד אצלו היה התקופה הטובה ביותר בחייו.

במחיצת הרה"ק מבאיאן זי"ע

אביכם זצ"ל היה קשור לחצר הק' באיאן באותם השנים?

אאמו"ר סיפר כי בביקורו של כ"ק מרן האדמו"ר זי"ע בארה"ק בשנת תש"ט, קרא לו החברותא שלו הג"ר יהושע ברים (הקטן) זצ"ל שיבא לשולחנו של הרבי, אאמו"ר סיפר שהוא נעמד אז למול פניו קדשו, בהוסיפו שלא הכל הוא זוכר, אך דבר אחד נשאר חרות בזכרונו שהרבי אמר אז ב'שיש' על הפסוק 'פתחו לי שערי' שהם ר"ת שפ"ל, והיינו שהשפלות זה השער לה' להתקרב אליו, לימים כשסיפר זאת לכ"ק מרן אדמו"ר מבאיאן שליט"א, התבטא הרבי שאת הווארט כבר שמע בעבר, אולם עתה נהנה לשמוע זאת לראשונה מכלי ראשון.

"בהמשך כשהרבי ביקר בארה"ק בשנת תש"כ הוא נכנס אליו עם קוויטל והעריף עליו מברכות קדשו.

הצעה שנגנזה

מתי עבר לכהן כראש ישיבה בטאהש שבקנדה, ומה היתה סיבת הדבר?

דפי ברי השיח האחים הנכבדים שליט"א אנו שומעים כי הסיבה שעבר לטאהש היה מחמת מצבו הכלכלי הקשה שהיה שרוי אז בחובות גדולים מחמת שקנה אז את דירתו, אולם בפיהם סיפור נוסף והוא כי טרם הנסיעה לטאהש היתה לו הצעה נוספת לכהן כר"מ בישיבת סאטמר בירושלים וכל זאת בגין שמעו הטוב שיצאה לתהלה בירושלים והבינו שכך יעלו את הרמה בישיבה. "הרה"ק ה'דברי יואל' זי"ע היה אף מעורה בהצעה. המשכורת שהציעו לו בסאטמר היה יותר מכפול מהמשכורת בבאיאן וכן הבטיחו לו הלואה גדולה שייקל עליו בקניית דירתו.

"מצד שני הוא היה מאוד קשור בנפשו בישיבת באיאן, ואף הגר"י ברים זצ"ל טען בפניו שאם הוא יעזוב הישיבה תינזק. הוא הלך אז להגאון מטשעבין זי"ע לשאול אותו על כך. הרב מטשעבין ענה לו שהוא נוגע בדבר, מכיון שהוא חסיד הוסיאטין רוז'ין, אאמו"ר ענה לו שהוא מעוניין לשמוע את תשובתו למרות שהוא נוגע בדבר, הרב מטשעבין ענה לו: "אם אתם רוצים לשמוע דעתי עם הנגיעה אז וודאי שתקחו את התפקיד החדש בסאטמר".

רבי צבי אריה אייכלר שליט"א

"...יש דבר משותף בין כל התלמידים. אין תלמיד מכל התקופות שישאלו אותו אודות אאמו"ר ולא ידבר בהתלהבות אודות אישיותו, כל אחד יתבטא בסגנון שלו שהתקופה שלמד אצלו היה התקופה הטובה ביותר בחייו..."

כל השנים. לימים אף היה שולח אליו מכתבים כאשר התגורר בטאהש שבקנדה, ואף לאחר שהחל לכהן כאדמו"ר קיבל ממנו מכתבים, דבר נדיר לכשעצמו שכידוע שמאז שהתמנה לאדמו"ר הפסיק לכתוב מכתבים.

בנו הרה"ח רבי אריה שליט"א: "ברצוני לספר עובדה פלאית המעידה על התמדתו ועודנו בשנות בחרותו.

"אאמו"ר סיפר לי בהזדמנות, כי בבחרותו התארגנו קבוצת בחורים יחדיו והחליטו ללכת לישון כל לילה מוקדם ולקום בשעה שלוש לפנות בוקר וכך ללמוד בהתמדה יחד עד לשחרית, אולם לא היה אז שעון מעורר, ולכן החליטו שכל לילה יהיה בחור אחד ער להעיר את בני הקבוצה, אולם הם לא רצו להעיר את כל בני הבית בנוקשה על הדלתות, לכן החליטו שכל בחור יקשור לעצמו חוט על ידי ויזרוק את קצה השני של החוט מהחלון, וכך אותו בחור שהיה ער בלילה היה מעיר במשיכה בחוט מחוץ לחלונות הבתים, ואז החלו ללמוד בהתמדה עד לתפלת שחרית.

רבי בעריש שליט"א מוסיף לספר כי כבר בתור בחור צעיר הוא נבחן אצל מרן הגר"ז בענגיס זצ"ל על חמש מאות דפי גמ', ואף קיבל ממנו תעודה על כך.

"כן היה מקרוב ביותר אצל הגאון מטשעבין זי"ע. לאחר נישואיו בהיותו בגיל כ"ה בלבד ביקש ממנו הגאון מטשעבין שיתפלל לפני העמוד שבימים הנוראים בבית מדרשו לרוב חיבתו, וכשאאמו"ר ענה לו שהוא טרם הגיע השלושים, ענה לו הרב מטשעבין בהערכה שהוא לוקח זאת על עצמו.

"לאחר התפלה ניגש אליו הגאון מטשעבין ואמר לו בחייו: אני מברך אותכם שאתם תהנו ממני כפי שאני נהניתי מכם בתפילתכם המרגשת.

דמות תורנית נדירה. הרבני הנגיד רבי אריה שליט"א מראשי חסידי באיאן והג"ר בעריש שליט"א ראש ישיבת "משנת אליעזר" בירושלים בשיחה ל"המבשר"

ארי שבחבורה. בביקור במעונו של מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל

שריד לדור דעה. בישיבה תורנית עם מרן הגרמ"ד סאלאוויציק זצוק"ל

"אולם מכיון שהרב מטשעבין ענה שיש לו נגיעה בדבר, הוא החליט בנוסף לשאול את מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (שכידוע מאוד העריך את אאמו"ר), מרן הגרש"ז ענה לו "אני יספר לכם סיפור", בזמנו כאשר כיהנתי כר"י קול תורה הוצע לי להיות דיין ברבנות בירושלים, אולם אחרים טענו שבעזיבתי תיסגר הישיבה. קמתי ונסעתי למרן החזו"א להתייעץ עמו, החזו"א ענה לי שהישיבה לא תיסגר וימצאו ראש ישיבה אחר לישיבה, אבל לדעתו לא כדאי לי לילך לרבנות הראשית כי שם זה לא "רבנות" אלא "שררה", מספר הגרש"ז לאאמו"ר שבאותו עת חשבתי לעצמי הרי החזו"א היה לו אחיין הג"ר שלמה קרליץ שכן הלך לרבנות ובטוח שזה היה בהסכמת דודו הגדול ותוך כדי שאני חושב כנ"ל אומר לי החזו"א: ואם תשאלוני הרי יש לי אחיין ר' שלמה קרליץ שמכהן כאב"ד בפ"ת, ומדוע הסכמתי לו? אז אני יאמר לכם, אצלו זה היה שאלה של פרנסה לכן התרתי לו, ואילו אצלכם לא הבנתי שהשאלה היא של פרנסה, ואז פנה הגרש"ז לאאמו"ר ואמר לו שא"כ כבר יש לכם תשובה על ב' השאלות. א. הרי אצלכם השאלה הוא שאלה של פרנסה. ב. ישיבת באיאן לא תינוק כי ימצאו ר"מ אחר לישיבה, וא"כ ודאי שתלך לסאטמר. מספר רבי אריה את סיום הסיפור, המעיד על עוצם מידותיו הנדירות: "בערוב ימיו כאשר הזכרתי לאאמו"ר את הסיפור הנ"ל, שאלתי אותו מדוע הוא אכן לא הלך לסאטמר, ואז ענה לי שאחד מקרוביו אמר לו אז שהוא חושב שאולי יפגע מעמדו של מרן הגרמ"א פריינד זצ"ל שכינה אז כראש הישיבה... ובכך למרות מצבו הכלכלי הקשה והוראותיהם הברורות של ב' גדולי הדור שילך לסאטמר, לא הסכים לכך למרות המשכורת הכפולה, וזאת מחשש שאולי יפגע מעמדו של אדם גדול!".

זה היה דרכו משך כל שנות חייו וכפי שיעיד הסיפור הבא שסיפר ר' בעריש:

"בסוף ימיו צעדתי עמו ברחובות בארא פארק וראה איזה יהודי שצועד ממולו, אאמו"ר עצר ואמר לי בזה"ל: "אני לא מכיר יהודי בעולם שיש לו טענות או תרעומת עלי", אבל היהודי הזה שצועד ממול כן יש לו טענות עלי ואני כבר מנסה שנים לפייס אותו ולא הולך לי וזה עולה לי בנפשי, ושאל אותי האם יש לי עצה איך לפייס אותו, שאלתי אותו למה ליהודי הזה יש לו טענות עליך? ענה לי אאמו"ר שהיהודי הזה חיתן ילד והזמין אותי לחתונה, אני ידעתי שאצלו בחופה יהיה הרבה אנשים מכובדים ולא רציתי שבגללי מישאו לא יקבל כיבוד בחופה והיות ובאותו יום ירד שלג השתמשתי בזה כתירוץ והגעתי לאחר החופה, והיהודי הזה כועס עלי בגלל זה וזה בנפשי לפייס אותו....

"למעשה, המשיך אאמו"ר עוד תקופה להרביץ תורה בבאיאן,

כידוע מאוד קר, באחד מן הימים אירע שלא היו בבית מים בברזים כיון שהמים שבברזים קפאו ולערך כב' חודשים היו צריכים למשוך מים מהשכנים, אולם סדר לימודו ושקיעותו בתורה היה כאילו לא אירע דבר. "בכלל, בכל מקום שהיה ראו עליו את התמדתו הגדולה. עשרות שנים מסר שיעורים והכין את השיעור ללא חברותא, וכח ריכוזו הפליא את כולם תמיד מחדש כאשר לא אחת היה רעש והמולה בבית מילדים ונכדים או טלפונים וכו', אולם הדברים לא נגעו לו במאומה, וכך למד שעות רבות בשלוות הנפש. "בשהותו בטאהש נקשר ביותר בדמות קדשו של הרבי והיה תמיד מפליא ביותר את עבודת קדשו העל טבעית. מציין רבי אריה שליט"א: "ברצוני לספר עובדה מעניינת. כידוע ובטאהש מתפללים בשבת מאוחר, אולם אאמו"ר שהורגל להתפלל בזמן תפלה, היה מתפלל במשך ט"ב שנים בשבת ביחידות בביתו, אולם מצד שני במשך כל השנים הגיע לתפלה בביהמ"ד מ'מה טובו' עד לסוף התפלה, מבלי שאף אחד ידע שכבר התפלל בביתו, כל זאת מעיד על קפידתו בהלכה לצד מידותיו הנעלות שלא רצה לפגוע בקהל החסידים ולהיעדר מהתפלה.

מוסיף רבי בעריש שליט"א: "ברצוני לציין שבכל המקומות שהרביץ תורה זכה להעלות את הבחורים כל אחד לפי רמתו ואף את החלשים ביותר. סיפר לי יהודי שבבחרותו היה בחור די פשוט, אאמו"ר למד עמו בחדרו כל ערב, בהמשך השנים הוא הוציא פירוש על הר"ש, ושלוו לאאמו"ר, והנה למרבה הפלא הוא קיבל מכתב מאאמו"ר מלא רגש והערכה עבור חיבורו. רבי אריה: "שמעתי מאחד מידידי, שבהיותו בחור החל

עד שהגיע בשנת תשל"ב ההצעה המכובדת עם המילגה הגבוהה מיישיבת טאהש שבקנדה לכהן שם כר"מ, או אז נסע לשם. מעלה רבי אריה שליט"א: "האמת שלהרבה בחורים בבאיאן היה קשה ביותר עזיבתו לחו"ל. ר' מאיר אייזנבך שהיה אז תלמיד בישיבה סיפר לי פעם שהיה לו קשה מאוד להיפרד מאאמו"ר, ר' מאיר ניגש לאאמו"ר ותינה בפניו את כאבו, אאמו"ר אמר לו שידאג לו גם מטאהש הרחוקה. ר' מאיר סיפר לי בהתפעלות כי לאחר תקופה ניגש אליו מנהל הישיבה ואמר לו שממתין לו במשרד מכתב מאאמו"ר, וכך בהמשך השנה שלח לו אאמו"ר עוד כמה מכתבים, ר' מאיר סיפר שהוא לא האמין, היות והוא היה בחור צעיר כבן י"ג, אולם אאמו"ר לא שכח את מה שאמר לו והחל לכתוב לו מכתבים שם התעניין בשלומו מתוך מטרה לשמחו.

בישיבת טאהש

מוסיף רבי בעריש שליט"א: "תחילה היה מדובר שיסע לשנה בלבד, אולם הצלחתו הגדולה הביאה אותו להרביץ תורה בטאהש במשך כט"ב שנים.

"הרה"ק מטאהש זי"ע אהבו אהבת נפש וכיבדו באופן נדיר. כן היה שולח אנשים לאאמו"ר שיכריע עבורם בעניינים שונים.

"מלבד הרבצת התורה כיהן אאמו"ר בשנים הראשונות כמו"צ בטאהש, וכך התחבב והיה נערץ על כל בני הקהילה בראותם לפנייהם דמות של גדול בתורה ובחסידות.

"אהבת התורה שלו הפליאה את הבחורים והתושבים. כאשר הגיע לטאהש התגורר בתחילה בקרוואן על גלגלים, ובקנדה

אהבת התורה ללא גבולות. יושב והוגה בתוה"ק הק'

"אכן צדקתם בפירכתכם"

"לאבינו צדוק" ל היה קשר מיוחד עם מרן הגר"ג אידלשטיין שליט"א. הקשר החל בשנת תשט"ו כאשר שהו יחדיו למנוחה בבית הבראה של וועד הישיבות ואף שוחחו בלימוד ממושכות. "לפני מספר שנים הגיע אבינו לבקר את מרן הגר"ג אידלשטיין שליט"א. היה זה באמצע טיפול על רגליו, אולם כאשר שמע שאבינו הגיע שלף מכיסו שטר של מאתיים שקל ונתן לרופא המטפל, ואמר לו שלמרות שהוא באמצע הטיפול הרי הוא מפסיק מכיון שהגיע כעת ידיד חשוב מחו"ל. "כאשר התיישבו לשיחה ידידותית, אמר רבי גרשון לאבינו: לפני כחמישים שנה עת נסעתם לקנדה שלחתם לי מכתב ושאלתם אותי קושיה במס' ביצה, והשבתי לכם במכתב, אולם אתם הפרכתם אותי במכתבכם אלי, ואני רוצה לומר לכם שאכן צדקתם בפירכתכם, והוסיף לומר לאבינו שמכיון שבישיבות לא כ"כ עוסקים במסכתות דסדר מועד לכן לא הכרתי את הסוגיא היטב. לאחר מכן נכנס מרן הגר"ג שליט"א לחדרו לתפלת מעריב, ואאמו"ר גם הצטרף לתפלה, ר' גרשון ביקש להביא עבורו את כסאו הפרטי, ואח"כ ליווהו עד המדרגות כשהוא מתנצל שאינו יכול ללוותו יותר מחמת הטיפול ברגלו.

קשר מיוחד. בביקור במעונו של יידו להבחל"ח מרן הגר"ג אידלשטיין שליט"א

זאת הוא התפלל במשך ט"ב שנים בטאהש ביחידות כיון שלא רצה לאחר את זמן התפלה, ושאלו מה יעשה עתה? הרבי שליט"א ענה לו שהוא יסדר את הדבר. באותה תקופה קרא הרבי לגבאים ואמר להם שהיות ובחורף יש שבתות קצרות, והוא רוצה שילמדו קצת לפני מנחה, לכן הוא מבקש שבחורף יקדימו להתפלל ברבע לתשע בבוקר, ואכן כך נשאר הדבר עד היום. ב'שבעה' סיפרנו את זה לראשונה, וכל השנים לא רצה אאמו"ר לספר שמחמתו הקדימו את התפלה. "הוא היה נערץ על כלל החוגים כאחד, דבר שנדיר למצוא. הוא כיהן בבאיאן ובטאהש, וכן בקראסנא, לצד זאת היה לו קשרי ידידות עם חסידות סאטמר שם התכבד בכבוד רב, ולצד זאת היה מגיע לנאום בכינוסי הקונוקשן של אגו"י בארה"ב, והדברים לא היו סתירה אצלו כלל, כי בלבו הגדול היה לו מקום לכולם.

אהבת התורה

רבי אריה שליט"א: "ברצוני לספר ב' סיפורים המעידים על אהבת התורה שיקדה בקרבו. "כשאאמו"ר כיהן כרב הקהילה, הוא היה אף מוסר שיעורים בישיבה דחסידי באיאן. בשלב מסויים נסגרה הישיבה, ובדייק באותה תקופה החלה התדרדרות בריאותיות בגופו, ולא הצלחנו להבין מה קרה לו, היות והרופאים אמרו שלא רואים עליו כלום.

להתדרדר מבחינה רוחנית, ואאמו"ר הוא אשר קירבו וועודו כל העת, ולאחר עשרות שנים הוא סיפר לו שלולי קירובי של אאמו"ר אליו הוא לא היה נותר שומר תורה ח"ו.

רב ואב"ד דחסידי באיאן

מתי החל לכהן ברבנות קהילת באיאן בארה"ב?

ברי השיח שליט"א משיבים ואומרים: "היה זה בשנת תשמ"ט אז הפצירו בו ראשי קהילת באיאן בשליחת מרן האדמו"ר שליט"א שיבא לכהן בעטרת רבנות קהילתם בארה"ב. "הוא התלבט בדבר, ושלח אז מכתב למרן הנתיבות שלום זי"ע על דבר ההצעה. הנתיבות שלום השיבו שלדעתו עליו לקבל את הרבנות, וכאשר אאמו"ר כתב לו שאין לו סמיכה, ענה לו הנתי"ש "אתה מוסמך ועומד ואינך צריך לדידי". בדרך אגב הוסיף הנתי"ש שר"מ וראש ישיבה כל עוד הוא יכול למסור שיעורים הוא נחשב, ולאחר שכבר לא יכול למסור שיעורים אז כבר אינו נחשב, ואילו רבנות זה לכל החיים.

מספר רבי אריה שליט"א: "זכורני כי פעם שאלתי את אאמו"ר האם האדמו"ר מטאהש הסכים שיעזוב את המקום, וענה לי שהוא אכן נכנס לרבי ושאלו על כך, והרבי ענה לו שהוא נוגע בדבר כי הוא רוצה שישאר אצלו, אבל אמר לו שאם הוא רואה שהעניינים מסתדרים לו לנסוע לארה"ב ולהתגורר שם עם כל ההתליך המתבקש אז סימן הוא מן השמים שישע לשם, ואכן אאמו"ר אמר לי שהוא ראה שעניין נסיעתו מגוריו בארה"ב עם כל האישורים הסתדרו באופן פלא, וכך החל לכהן ברבנות דקהילות באיאן בארה"ב

"באותה תקופה הגיע כ"ק מרן אדמו"ר מבאיאן שליט"א לביקור בארה"ב ובישר לקהל החסידים על כך שמצא את האדם המתאים הראוי לכהן כעטרה לראשם ברבנות הקהילה. בדבריו אף אמר: "מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושמו רבי אליעזר אייכלר".

"אאמו"ר הצליח באופן מיוחד בתפקידו הרם, ובמשך השנים היה לעמוד אור שהקריין על כל הקהילה וכן מחוצה לה תורה וחסידות.

"ברצוני לספר עובדה המעידה על טוהר מידותיו לצד דקדוקו בהלכה. כשהחל לכהן כרב הקהילה, התחבט מה לעשות בשבתות החורף כאשר התחילו שם את התפלה בשעה תשע בבוקר, ויצא לו שבערך כשש שעות בחורף לא מספיקים את זמן התפלה והדבר הפריע לו. כרב הקהילה היה יכול אאמו"ר להודיע בהחלט שבשבועות האלו יקדימו ברבע שעה את התפלה, אולם מצד שני ברגישותו ובמידותיו לא רצה לשנות כיון שכך גם נהג כ"ק האדמו"ר זי"ע. הוא התקשר לכ"ק אדמו"ר שליט"א להתייעץ עמו בהוסיפו שכל השנים היה בנפשו הדבר להתפלל במנין, ועם כל

התברותא משכבר הימים. עם כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים שליט"א

רבי בעריש שליט"א

"...ברצוני לציין שבכל המקומות שהרביץ תורה זכה להעלות את הבחורים כל אחד לפי רמתו ואף את החלשים ביותר..."

כ"כ. אז התחלנו לחשוב שאולי זה קשור שמחמת שהפסיק למסור שיעורים זה פגע בו כי ידענו שזה מה שנתן לו חיות, ואז החלטנו לפתוח לו כולל לאברכים, מעניין לציין כי תוך זמן קצר הוא חזר לעצמו לגמרי. כן מעניין לציין, שבאותה תקופה כל שיחה ששוחחתי עמו היה מדבר על הכולל ועל האברכים שלמדו עתה וכו', ואכן עד ערוב ימיו וגם בשלג כשכבר לא היה לו כח למסור שיעורים כבעבר, היה מגיע במסירות לכולל והיה אומר לי לאחר מכן כי יש לו עונג נפשי לראות את האברכים איך שמתעלים בלימוד.

"אחי הרה"ג ר' משה פנחס שליט"א סיפר בהלויה שיום אחד ישב בחדר הספרים שלו ויהודי התקשר לשאול אותו שאלה בהלכה, והיה זה בתקופה שראיתו נחלשה. אאמו"ר הוציא משנה ברורה ולפתע החל באופן חריג לבכות, אחי שאלו לפשר הדבר? ואאמו"ר השיבו שלמרות יסוריו הכל הוא יכול לסבול, אבל זאת שלא יוכל לקרות משנה ברורה, כבר אינו יכול לסבול, ולכן בכה

יראת חטא

רבי בעריש שליט"א: "מהראוי לציין את היראת ה' שבערה בקרבו כל שנותיו.

"עודנו בילדותו נודע היה ביראת חטאו. היה זה בשעות האחרונות לפני הסתלקותו של זקנו ראש המשפחה רבי מאיר אייכלר זצ"ל, כל בניו, וצאצאיו הגיעו להיפרד ממנו סביב מיטתו בידעם ששעותיו ספורות, לפתע הרים את ראשו וביקש שיכתבו לפניו את כל השמות של צאצאיו, וביקש שיקברו עמו את הפתק הזה. במשפחה מסופר שהיה זה מעמד נורא הוד. בהזדמנות שאלתי את אאמו"ר שהיה אז ילד כבן עשר מה היה בפטירה עצמו? וענה לי שבפטירה עצמו הוא לא נח, מכיון שהיה אז קרוב לשקיעה

דקדוקי הלכה. דמותו כחד מקמאי

כך, וזה נסיון של השטן עתה ולא אפול כאן, ולא עזר לנו כלום כאשר לא ניאות לאכול. "בסוף ימיו אף הפסיק לאכול חלבי, כי סבר שלא יכול לאחוז את החשבון של שש שעות, לאחר תקופה אף הפסיק לאכול בשרי מחמת סיבה זו. כך בער בקרבו יראת החטא. "אספר בזה עובדה פלאית נוספת. אאמו"ר נפל בערוב ימיו פעמיים ושב את אגן הירכיים. בפעם השנייה שנפל נקבע לו ניתוח יום לפני יום"כ, וכבר היה אז מבוגר ביותר והכרתו אחרי

שאינו הוא מעוניין לקחת את זה. אחי החליט לעבוד בחכמה, ואמר לו שאם היה אחד בבאיאן ת"ח ונקב בשמו והיה שואלו שיש כדור חיוני שהרופא מחייבו לקחת אף ביוה"כ, הרי וודאי היה פוסק לו שיקח ומדוע אינו רוצה לקחת את הכדור? ענה לו אאמו"ר - נכון כך הייתי פוסק לו אבל בשביל עצמי זה משהו אחר... ואז אמר לו אחי שהוא יביא לו כוס מים פחות מכשיעור והסכים לכך, וכשהביא זאת לאאמו"ר סירב לפתע לקחת זאת, ולשאלתו אודות סיבותיו ענה לו אאמו"ר, שהוא פוחד לשתות את המים עם הכדור

מדוע לא הסכים הרבי מטאהש זי"ע לזרוק בחור מהישיבה למרות מצבו הרוד ביותר ברוחניות?

העקרונות שבדרך כלל אין לזרוק בחור מהישיבה יהיה אשר יהיה.

"אבל הוסיף הרבי, בטרם שזורקים את הבחור מהישיבה ברצוני לשאול אותכם שאלה, אם כל הסיפור הזה היה חלילה על מיילע"ץ שלי (בנו מ"מ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שלמד אז בישיבה) האם גם הייתם אומרים לי שאני צריך לזרוק אותו מהישיבה? ואז הרצינו פניו הק' ואמר בכאב מתוך נהמת לבו הטהור: "תדעו לכם, שכל בחור כאן בישיבה הוא כמו מייל"ך שלי, והאיך אתם מבקשים ממני לזרוק את בני מהישיבה? "כאשר שמע אבינו דיבורים מופלאים אלו יוצאים מפה קדשו של אהובם של ישראל באמת, קם אבינו זצ"ל ויצא מחדרו של הרבי כשהבין היטב את דבריו הק' ותשובתו הבהירה של הרבי זי"ע וכי אהבת ישראל יוקדת עד היכן היא מגעת אצל צדיקי אמת..."

"שנים רבות לאחר אותו מקרה, היה אבינו זצ"ל מספר לנו סיפור זה בהתפעלות מיוחדת אודות אהבת ישראל שיקדה בלבו הרחום של הרבי עבור כל אחד ואחד מישראל כאשר לא הסכים לזרוק שום בחור מיישיבתו, לצד הלקח החינוכי שניתן להפיק מעובדה נוראה זאת.

סיפור חינוכי מפעים במיוחד שמענו מפי במהלך השיחה מפי בני החשובים שליט"א.

"היה זה בעת שכיהן אבינו זצ"ל כריש מתיבתא בישיבת טאהש, באותה תקופה היה שם בחור שמצבו הרוחני התדרדר ואף הפריע במעשיו לשיגרת הישיבה עד כי מעשיו היו בבחינת 'באו מים עד נפש'.

"אבינו זצ"ל כינס את הצוות הרוחני של הישיבה כדת מה לעשות עם אותו בחור, אבינו היה סבור נחרצות שעל הנהלת הישיבה להודיע לבחור שאין מקומו בישיבה מחמת מצבו הרוחני הנוראי, וכך הסכימו עמו בדעה אחת כל הצוות הרוחני. "אולם, למעשה חברי הצוות העלו בדבריהם את דעתו הידועה של הרה"ק מטאהש זי"ע שלא זורקים מעולם בחור מהישיבה, אולם אבינו זצ"ל ענה ואמר להם שהוא לוקח זאת על גבו וכי הוא יסביר לרבי שבמקרה דנן זה יוצא מן הכלל.

"אבינו נכנס לרבי וסיפר לרבי באריכות משך כחצי שעה אודות מצבו החרגי של הבחור ומעשיו הרעים המפריעים לישיבה, הרבי הקשיב בקשב רב ובכבוד ראש, והיה נראה שהרבי מסכים לדבריו כאשר אמר לאבינו שאכן הוא צודק וצריך באופן חריג לזרוק אותו מהישיבה למרות דעתו

ולא רצה להפסיד מנחה במנין, ולכן רץ לביהמ"ד הסמוך וכשחזר כבר ראה את כולם בוכים והבין שכבר היה אחרי הפטירה.

"מבהיל לשמוע שחילד בגיל עשר כבר היו לו השגות שכאלו, למרות המעמד הנוראי שהיה אז, הוא לא רצה לפספס מנחה במנין.

רבי אריה שליט"א: "בענין זה, לא אשכח כי הפעם היחידה בחיי ששמעתי שהרים קולו שלא כהרגלו, היה זה באחד הימים עת חזר לביתו לאחר התפלה בבוקר (כאשר בדרך כלל לאחר התפלה היה צועד ליישיבה), ומצא אותי ואת אחי הגדול שהיינו אז ילדים ישנים במיטה והיה זה לאחר זמן ק"ש, לא אשכח את הוועקות שזעק לעברינו, האיך ניתן להפסיד זמן ק"ש, והיה נראה בהלם ממש, והמעניין הוא שבחלילה כאשר הגענו לחדר לישון ראינו על ד' קירות החדר תלוי המודעה של זמן ק"ש כפי שהיו אז מודפסים על קירות ביהמ"ד. כך ביקש להחזיר בקרבנו את קיום ההלכה.

"אוכל לספר אין ספור עובדות אודות יראת חטאו הגדולה. "זכורני, כי באחת הפעמים בהיותי בארה"ב, עליתי אליו פעם בשעה 2 בצהריים בערך והיה זה בימות הקיץ. לפתע אמר לי אאמו"ר שהוא רוצה להתפלל מנחה, אמרתי לו שיש עוד כמה שעות לשקיעה ומדוע הוא כה ממהר, ולאחר רבע שעה שוב אמר לי שכבר רוצה להתפלל מנחה, ושוב אמרתי לו שיש עוד מספיק זמן והאם אינו סומך עלי? ואז ענה לי משפט חריף: "האם על המפתח של הכספת שלך שם מונח כל אוצרך תסמוך עלי?" לקח לי רגע להבין מה הוא אומר! ואז המשיך לומר, המנחה שלי זהו כל אוצרי ואין אני סומך בזה על אף אחד! ואכן לא עזר לי מאומה ולקחתי אותו לתפלת מנחה.

בערוב ימיו

רבי אריה שליט"א: "ביחוד ראו אצלו בחדשים האחרונים לחייו כאשר נחלש מאוד את עוצם דקדוקו בהלכה, אז התגלה פנימיותו ביתר שאת.

"הוא היה חי בחרדה תמידית מיום השבת, וכל השבוע פחד בכל פעולה שאולי כעת הוא יום השבת, ולא סמך על עצמו.

"הרופא הגוי ששהה עמו לעזרתו, אמר לי באותה תקופה שאינו יכול להמשיך בעבודתו, מכיון שהוא מעירו כל חצי שעה ומבקש ממנו להזיז את הוילון לראות אם לא הגיע זמן ק"ש, כך ליוה אותו הפחד מלעבור על ההלכה. כן סיפר נכדו הרה"ג ר' משה ברנד שישן על ידו בתקופה האחרונה, כי בכל שעה היה מעירו אולי כבר זמן ק"ש.

"זכורני, כי באחת הימים לפנות ערב, הביאו לו אוכל לארוחת ערב, בהתחלה הזדעק שהרי עתה לפני התפלה, אמרתי לו שכעת זה ארוחת ערב, ועדיין היסס מלאכול, נענית בפניו שיש כאן כמה מבני המשפחה שיאמרו זאת, אז נענה ואמר לי "כל ימי נזהרתי על

הרה"ק מטאהש זצוק"ל היה שולח אנשים אליו שיכריע בשבילם. במחיצת קדשו של הרה"ק זצוק"ל

הניתוח היתה מאוד מעורפלת ובדרך כלל לאחר ניתוח מביאים הרופאים כדורים חזקים להרגעה.

"אחי הרה"ג ר' משה פנחס הגיע ביוה"כ בלילה לשהות לצדו, והיה לאאמו"ר כדור שהיה חייב לקחת כל יום והיה זה בגדר סכנה, אחי הביא לו את הכדור אולם הוא סירב לבלוע אותו והוא צעק "יום כיפור", אחי ענה לו שהרופא בביה"ח אמר שחייבים לקחת את הכדור וזה בגדר סכנה, אאמו"ר ענה לו על זה שהרופא המדובר אינו שומר תומ"צ והוא אינו יודע מה זה יוה"כ ולכן אינו סומך עליו, לאבי היה הימשי"ר רופא ואחי אמר לו שגם אותו רופא אמר שחייבים לקחת את הכדור ביוה"כ, אולם אאמו"ר חשב וענה

כיון שזה מעט מים ויכול להיות שהכדור יתקע בגרונו ויהיה חייב לשתות עוד מים ואז יעבור את השיעור, (יש לציין שכל הדו שיח הזה בשיא הצלילות, הוא במצב שדקה לפני ודקה אחרי המצב שלו היה מעורפל לגמרי בגלל הניתוח והתרופות), על אתר אחי חשב על רעיון שיקח ג'לי והוא יפורר את הכדור בתוך הג'לי ואז זה יחליק לו בפיו ואאמו"ר הסכים לעצה זו, וכך הווה, אולם תוך כדי בליעתו הביע אאמו"ר בפניו תנועה של כאב וחמיצות, אחי שאלו מה קרה האם הכדור כ"כ מר? ענה לו אאמו"ר ההיפך! מפריע לי המתיקות של הג'לי ביום הקדוש!

"אספר בזה עוד, כי בפעם האחרונה כאשר הייתי בארה"ב והוא היה בבית החולים, ראיתי דבר נפלא, בכל פעם שנכנסה אחת לטפל בו, היה קורא ק"ש עוד פעם ועוד פעם עד שיצאה מהחדר.

רבי אריה שליט"א: "ברצוני לציין את דבקו בכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ואף בערוב ימיו כששהה בביה"ח במנהטן לפני הניתוח, לא הסכים להיכנס לניתוח לפני שישוחחו על כך

עם כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, וכך התעכבו עד שהגיע התשובה. כך לא הסכים לעשות צעד משמעותי בחייו מבלי להימלך בדעת קדשו.

לסיום אומר לנו רבי אריה שליט"א: "מהראוי לצטט לסיום את הגדרתו של דודנו הגאון ר' צבי חשין שליט"א אודת אאמו"ר כפי שאמר במסע הלוייה והיה זה משפט מדהים שהגדירו ביותר, וכה אמר: "רבי לייזר היה חמישים שנה באמריקה, אבל אמריקה לא היה בו אפילו יום אחד", הוא חזר לכאן בדיוק כמו שיצא לשם!" ואכן כל אלו ששמעוהו אמרו שזה אפיין את אישיותו הגדולה בהיותו מנותק מכל החומריות שבעולם תדיר. זי"ע.

להתענג בתענוגים

שביבי חיזוק ואמונה
באספקלריה
אקטואלית

יוסף מאיר האס

“בעת ההמתנה במחלקה נכנסו לפתע שני צעירים חמושים עם מבט נוקשה ביותר וכשאקדחים שלופים בידיהם הם ניגשו אלי וביקשו להסתלק מהמקום”

סיפר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, רבה של רמת אלחנן:

הזדמן לי, לפני תקופה, לנסוע לבית החולים 'תל השומר' כדי ללוות חולה אחד. בעת ההמתנה במחלקה, נכנסו לפתע שני צעירים חמושים עם מבט נוקשה ביותר, וכשאקדחים שלופים בידיהם הם ניגשו אלי ואל יתר האנשים שישבו לצידו, וביקשו מאיתנו להסתלק מהמקום תיכף ומיד. פניהם חמורות-הסבר לא הותירו מקום לספקות; ההוראה לזוז מהמקום היא חד משמעית, ואין מקום לוויכוחים. כמובן שקמתי מהספסל וזזתי הצידה, אבל התבוננתי במעשיהם.

עד מהרה התברר שהשניים הם עובדים של חברת 'ברניקס' המובילה כספים מהבנק המרכזי לסניפי הבנקים בארץ, ובמקרה הנוכחי החליפו שני הצעירים החמושים את קופת מכשיר הכספומט שעמד לשירות הלקוחות בתוך בית החולים. **כידוע, בלדרי העברת הכספים של 'ברניקס', פורקים את תכולת רכבם העמוס בכספים, תחת כוונות גבוהה ולעיתים אף עם אקדחים שלופים בידיים.**

לפתע התרחש לנגד עיניי מחזה מדהים. בעוד השניים עוסקים בתפקידם, מחליפים את הקופה וממלאים אותה במזומנים, ניגש יהודי אחד אל הצעיר החמוש וטפח לו על גבו לאות חיבה, תוך שהוא קורא לו בלבביות: "אהרן, שלום לך, מה שלומך?" היה זה כנראה חברו הטוב משכבר השנים. **עובד ה'ברניקס' לא הניד עפעף.**

הוא הדף את ידידו וסימן לו בידי להסתלק מיד, ברומזו שהוא עתה בתפקיד חשוב ולא יעלה על הדעת לנצל ברגע זה את היכרותם הטובה ולשוחח בעניינים של מה בכך.

מי שלא היה נוכח במקום בשעת מעשה אינו מסוגל לתאר לעצמו את קשיחותו ואימתנותו של האיש שניצב כל העת ואבטח בעשקו את מילוי הכספומט. עכשיו לא מדברים, ויהי מה. רק לאחר שסיים את הורקת הקופה, ניגש אל החבר, התנצל על כך שלא היה באפשרותו להפסיק והחזיר לו שלום.

מוסיף על-כך הגר"י זילברשטיין שליט"א לקח טוב מאלף מאוצרו המנוצר המתוק מדבש:

חשבתי לעצמי איזה פרק מוסר מאלף אפשר ללמוד מכך! וכי כשיהודי מגיע לבית הכנסת כדי לשפוך את שיחו לפני המקום ברוך הוא, הוא אינו בתפקיד? אם כן, מדוע כאשר ניגש אליו יידו הטוב באמצע התפילה ושואל אותו 'מה נשמע', הוא משיב בשמחה ובחפץ-לב? וכי התפקיד המוטל ברגע זה על המתפלל הוא פחות-ערך מתפקידו של עובד חברת 'ברניקס'?

מדוע אותה רצינות הנראית על פניו של מוביל-הכספים לא תיראה גם על פניו בעת התפילה, או בעת שאנחנו עוסקים בלימוד התורה ורוכשים לעצמנו זכויות שערבך לא יסולא בפז, שגם אלף אלפי אלפים של דינרי זהב ומרגליות לא ישוו בהן? והרי גם פסוקי דזמרה חייבים להיאמר כמזנה מרגליות! מדוע התרגלנו להקל כל כך בשיחה בטלה בעת לימוד התורה ובתוך ארבע אמותיו המקודשות של בית הכנסת? האין זאת בגלל שערך התפילה אינו עומד לנגד עינינו בבואנו להתפלל? אם נכיר את גדלות התפקיד המוטל על כתפיו של יהודי בעת התפילה, נתנהג בהתאם לכך.

"יש הורים הטוענים שלחנך ילד שלא לדבר דברי חולין בבית הכנסת, זו היא גזירה שהחנך לא יוכל לעמוד בה", מוסיף הגר"י זילברשטיין להמתיק מגידם. "והאמת היא שהדברים אינם נכונים כלל וכלל. אדרבה: הזמן הכשיר ביותר לכך הוא בשנותיו הראשונות של הילד, אז הוא מוכן לקלוט כל דבר שיאמרו לו. הבעיה מתחילה כאשר מצוים עליו לא לדבר ומדגימים בפניו את ההיפך הגמור... אם האבא מדבר עם כל מי שניגש אליו, מדוע שהבן הקטן יסתום את פיו?"

"כדאי לזכור שכאשר אדם מנצל את ארבעת כתליו של בית הכנסת רק לתפילה ולתורה, תפילתו נשמעת יותר טוב ויש לה סיכוויים רבים להתקבל לפני שומע תפילה. הסיבה לכך, כותב החיד"א, שאם אדם אינו מדבר דברי חולין בבית הכנסת, אזי לכל מילה של תפילה שהוא מוציא יש משקל-יתר."

ואכן, לאחר זמן, כשכבר העתיק את משכנו לשיכון ויז'ניץ ההולכת ונבנית בפאתי עיר הקודש בני ברק באתי לשבות אצלו. לאחר השבת בעת הפרדי ממנו, פנה אלי הרבי מוויז'ניץ זצ"ל ואמר: הרב אונגר! הנני מיצר וחושש על כך, שיצאתי להתגורר במקום מרוחק מחוץ לעיר, ואני מטריח יהודים לבוא עד הנה". אמרתי לו: אם יתן לי הרבי רשות, אגיד דבר תורה משמיה דמרנא ה'חתם סופר' זצ"ל.

נענה לי הרבי: א' ודאי [בטח]. אמרתי לו: כתיב "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וגו' והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה". מקשה ה'חתם סופר' על כך, היעלה על הדעת כי משה רבנו, העניו מכל האדם אשר על פני האדמה, יוצא אל מחוץ למחנה ומטריח את העם לבוא אליו?! אלא, מיישב ה'חתם סופר', כל זמן שהיה משה רבנו מתגורר ביישוב, כשהיה אדם מבקר אצל חברו שהתגורר בסמוך למשה רבנו, היה מעלה על לבו, בהזדמנות זו שאני נמצא בקרבת מקום, אלך לבקר גם אצל רבן של ישראל – משה רבנו לשמוע ממנו דבר מה. אולם כוונתו לא הייתה רצויה כל כך, יען כי לא בא במיוחד אל משה רבנו לדרוש אלוקים. אך לאחר שנטה משה אוהלו מחוץ למחנה, לא היה בא אליו כי אם אדם כזה שרצה באמת ובתמים לשמוע לקח מפה קודשו. עד כאן דברי ה'חתם סופר'.

אמרתי להרבי מוויז'ניץ: "אם כן, אין הרבי מטריח איש לבוא אליו, כי בזאת מתברר שאותם הבאים אליו אין כוונתם כי אם לשמוע את דברי ה' באמת ובלבב שלם. נהנה הרבי מוויז'ניץ ממאמר זה, נענה ואמר לי: "נחמתני".

"רשומים בשמך" (עמ' תיד)

חמירה נעימה הווארט של מרנא החת"ם שניחם את הרה"ק ה'אמרי חיים' זצ"ל

ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וגו' והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה (לג, ז).

סיפר הגר"ש אונגר זצ"ל: בעלותי ארצה ביקרתי את מרן הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זצ"ל שהתגורר באותם הימים בתל אביב, ובביקורי אצלו אמר לי האמ"ח: "בהיותי במחנה העקורים ווינדסהיים ביקרתי אצלכם כעת הנני מזמין אתכם לשבות שבת קודש אצלנו".

חמרי פלא סגולתה הנפלאה של המזוזה בפתח הבית

והסירותי את כפי וראיתי את אחורי ופני לא יראו (לג, כג).

י"ל שכאן נרמז סוד המזוזה, שהשי"ת ציווה אותנו להיות לנו מזוזה בפתחנו והיא מסוגלת להבריח כל הקליפות שלא ישלטו בנו.

וזהו פירוש הכתוב 'והסירותי את כפי' - דהיינו שאסיר מכם ואבריה מאתכם כל הקליפות שלא ישלטו בכם ע"י מצות מזוזה. וזהו 'וראיתי את אחורי ופני לא יראו' שזאת רומז על המזוזה - כי נגד השמות הוי"ה אלהינו הוי"ה נכתב מבחוץ חילופי אתון (שו"ע יו"ד סי' רפח סעי' טו) והם נראים, והשמות הנ"ל הם מבפנים, וזהו וראיתי את אחורי ופני לא יראו, דהיינו ע"י מצות מזוזה וכנ"ל אבריה מכם כל הקליפות ולא יוכלו להרע לכם ח"ו רק טוב יבוא עלינו תמיד אמנן.

"אור לשמים" - בפרשתנו

זופרא דזופרא

התפלל ביחידות וענה לכסיל כאיוולתו מפרשתנו

ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה (לג, ז).

אמרתי להזכיר, שפעם אחת הזמין ה' את דרכי דרך עיר אחת באמריקה והייתי

צריך לשבות שם בש"ק פרשת וישלח, ובערב שבת הבטחתי להרב דשם, שאבוא להתפלל בבית הכנסת שלו בש"ק. אכן נודע לי שמתפללים שם אנשים ונשים בלי הבדל מחיצה, שאסור להיכנס למקום תפילה כזה. ובכן נשארתי באכסניא שלי כל היום והתפללתי ביחידות, וכאשר נפגשתי עם הרב אחר השבת, הוכיחני על פניי על שהתפללתי ביחידות, והזכירני דברי חז"ל דתפילה בציבור עדיפא.

והשבתי לו תיכף, דהנה רש"י ז"ל בפרשת השבוע (וישלח), מפרש שישנם כמה מלות בלשון הקודש משמשים הן בלשון זכר והן בלשון נקבה, כמו מחנה וכדומה. וחיפשתי בדברי רש"י שם, וטרחתי למצוא שם גם מלת ציבור, ויגעתי ולא מצאתי אלא ודאי שציבור אינו משמש בשניהם בלשון זכר ובלשון נקבה גם יחד, אלא בלשון זכר בלבד. אמנם במקום שהציבור מתפלל בערבוביא זכרים עם נקבות ביחד אין זה ציבור, לכל היותר הוא מחנה שמשמש בשניהם וכמו שפירש רש"י ז"ל. ובמחנה כתיב (שמות לג, ז) "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה". ועל כן לא ישת עלי חטאת שלא התפללתי בציבור, מאחר שאין שם 'ציבור' רק 'מחנה' גרידא.

"אמרי אברהם" - פר' וישלח (להג"ר אברהם מאיר איווראל ז"ל אבד"ק הוניאד ואח"כ אב"ד וינה)

חמרי דרוש

הזכחה נפלאה אשר שברת מלשון

יישר כוח

על הלוחות הראשנים אשר שברת (לד, א).

אמרו חז"ל (שבת פז, א) יישר כוח ששברת. ויש להבין איך נרמז זה בהפסוק שוהדה לו על כך?

ושמעתי בשם הצה"ק רבי מרדכי סלונים זי"ע שאמר, דהנה אחז"ל שת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום כי וודאי עשה תשובה, ואי אסור להזכיר לבעל תשובה מעשיו הראשונים, וא"כ אם היה שבירת הלוחות מעשה עבירה, א"כ איך הזכיר לו זאת הקב"ה באומרו לו אשר שברת, אלא על כורחך שוהדה לו על כך, ודפח"ה.

"בישישים חכמה" - בפרשתנו

אֲשֶׁר בֶּן אֶתְפָּאָר

15 שנה
להסתלקותו

שיחה מרוממת ומיוחדת עם הגה"ח רבי אליעזר גרוסמן שליט"א
ראש ישיבת 'מגדל אור' ומו"ץ בקהילת סערט ויז'ניץ חיפה
עתירת שביבים של הוד בשולי אדרת אביו המאור הגדול לממשלת התורה
הגאון המפורסם רבי ישראל גרוסמן זצוק"ל
ראש ישיבת פינסק קרלין ובעל 'הליכות ישראל'
במלאות 15 שנה להסתלקותו - כ"ג באדר תשס"ז-תשפ"ב

באור יקרות בתורתו ובפסקיו".

למנוע עגמת נפש

מה אפשר לשמוע על רגישותו של אביכם זצוק"ל לכבוד הבריות, כפי שהזכרתם בדברי הפתיחה? אפתח בסיפור מדהים שאירע בתקופת היותו חבר בבית הדין של 'ועד הרבנים' של אגודת ישראל כשהגיעו לפניו שני אחים בגיל הבחורות, אחד מבוגר יותר והשני צעיר יותר. שניהם למדו בחברותא שו"ע יורה דעה וביקשו להיבחן אצל הרבנים ולקבל היתר הוראה. תחילה נכנס האח המבוגר וכבר בתחילה הבחינו בו כי לא הכין את עצמו כראוי, ולא ידע לענות על השאלות כהוגן. אחרי נכנס האח הצעיר שידע את החומר כולו על בוריו והשיב ברהיטות ובבקיאות על כל שאלה באופן מדהים, עד שהרבנים יצאו מכליהם לנוכח ידיעותיו המחכימות. "כעת נוצרה בעיה, מה עושים עם האח המבוגר יותר שלא ידע לענות על השאלות? במושכל ראשון

ישראל אשר בן אתפאר. בעבודת התפילה

קשה עד בלתי אפשרי, להגדיר את הגאון הצדיק המפורסם רבי ישראל גרוסמן זצוק"ל ולתחום אותו ליריעת עיתונות קצרצרה, כי הכול היה בו. כולם ראו בו באופן מוחשי את התגלמות המילים 'זיכה רבים וזכה', מילים הנשמעות במקרים אחרים כמליצה בעלמא, ואילו אצלו מילים בודדות אלו, אינן מבטאות אפילו מקצת מן המקצת מאישיותו הכבירה המקיפה עולם ומלואו.

כשאנו רק מזכירים את השם המקודש הזה: "רבי ישראל גרוסמן", אוחזת תחושת פלאים בקרב המוני תושבי ירושלים של מעלה ועוד רבים מחוצה לה, בהעלותם על נס זיכרונם את הדמות הייחודית ורבת ההוד שהייתה זן נדיר בדורנו זה, בה שולבה מזיגה מופלאה של גאונות מופלגת לצד עשייה ציבורית מעוררת השתאות. מכלול מושלם של ענק רוח וצדיק נשגב, ששילב בתוכו כל-כך הרבה מעלות ומידות. שלוש המילים: "רבי ישראל גרוסמן" מסמלות ענק בתורה וראש ישיבה, דיין מובהק ומורה הוראה לרבים, בעל-תפילה וחסיד נאמן, פעיל נמרץ לכל דבר שבקדושה ועומד בפרץ נגד כל ניסיון לחבל בכרם בית ישראל, מציל המוני נפשות מרדת שחת ונואם בחסד עליון, ועדיין לא הגענו לאפס קצה שולי אדרתו הרחבה, כאשר ככל שאנו מנסים יותר להקיף את האישיות, אנו נוכחים לראות מראש, כי דל הקולמוס מלתאר את זיו תפארתו ואת גאון עוזו.

"...שלוש המילים: "רבי ישראל גרוסמן" מסמלות ענק בתורה וראש ישיבה, דיין מובהק ומורה הוראה לרבים, בעל-תפילה וחסיד נאמן, פעיל נמרץ לכל דבר שבקדושה ועומד בפרץ נגד כל ניסיון לחבל בכרם בית ישראל, מציל המוני נפשות מרדת שחת ונואם בחסד עליון, ועדיין לא הגענו לאפס קצה שולי אדרתו הרחבה..."

המחשבה של הרבנים הייתה כי 'אין לדיין אלא מה שענינו רואות', ואם הראשון לא ידע כראוי, הוא לא יקבל את המסמך המיוחל. אולם אבי זצ"ל בגודל רגישותו לצערו ולכבודו של האח המבוגר, קם והציע לדחות את מועד נתינת כתב ההוראה בשלושה חודשים, ובמקביל הלך ובירר היכן לומד הלה. אבא זצ"ל דיבר עם אחד מצוות הישיבה והצמידו לאותו בחור חברותא מיוחדת שקידמה אותו היטב ויחד הם שיננו שוב ושוב את החומר, עד שכעבור שלושה חודשים עמד הבחור בשנית בכור המבחן בהצלחה, וקיבל יחד עם אחיו הצעיר את כתב ההוראה, בשמחה גדולה. "בדידי הווה עובדא", מוסיף הג"ר אליעזר שליט"א

מושלמים בשתי הבחינות האמורות בתורה. "במשך השנים כבר נכתבו בהזדמנויות רבות מאמרים נפלאים לזכרו של אבי מורי זצ"ל על גבי במה מכובדת זו של 'המבשר תורני', בהם הודגשה בעיקר מסכת יגיעתו העצומה בתורה והיותו ראש ישיבה ומרביץ תורה לעדרי עדרים משך כל ימיו ושנותיו להפליא; הפעם בחרנו אפוא להתמקד יותר על הזווית הנוספת שהייתה כלולה בדמותו הייחודית, והיא זהירותו ורגישותו לכבוד הבריות יחד עם מעשי גמילות חסדים ומעשי צדקות לאלפים שעברו תחת ידו במרוצת השנים, כשכל זה נעשה בשילוב זרועות עם גדולתו הענקית בתורה ובהוראה, בהיותו אחד מגדולי וצדיקי הדור האחרון שהאירו את עולמנו

לקראת מלאות עשור ומחצה להסתלקותו, ביום כ"ג באדר תשס"ז, פסענו יחד עם בנו הגה"ח רבי אליעזר יחזקאל גרוסמן שליט"א, מו"ץ בקהילת סערט ויז'ניץ חיפה וראש ישיבת 'מגדל אור' במגדל העמק, במשעולי חייו התורניים של גאון וצדיק זה, כאשר במארג מיוחד זה אנו מגישים בפניכם אלומות אור בזהירות המציבות את קלסתר פניו המאירים בזרקור תורני ייחודי, מסע שהחל בימי עלומים והסתיים בשנות ישישות, כולם שווים לטובה - אין טוב אלא תורה. וכה פותח הגר"א גרוסמן שליט"א את שיחתו העשירה ורבת התוכן: "כל ימיו אשר חיה אבי מורי זצ"ל היה מסמל הוא לדוגמה ולמופת את פירושו הנהדר על הפסוק (שמות כח, כח) 'ולא יזוח החושן מעל האפוד', באומרו שהחושן מרמז לענייני בין אדם לחברו שהם דיני תורה וחושן משפט, ואילו האפוד מרמז לענייני בין אדם למקום כמובא (זבחים פח:): שהאפוד מכפר על עבודת כוכבים. ולזה באה התורה ומורה לנו אורח חיים למעלה למשכיל, שלא יזוח החושן מעל האפוד, לא להתעסק רק בבין אדם לחברו בלבד וכן להיפך רק בבין אדם למקום בלבד, אלא יחדיו יהיו תמים להשלים זה את זה בהוד והדר, להיות

עושה חסד לאלפים: עדויות מופלאות על המעשים הטובים ששולבו להפליא עם הגאונות האדירה

במרכז השיחה מציין הגר"א גרוסמן שליט"א כמה עובדות יקרות עד כמה התמסר רבנו זצוק"ל למען צרכי עמך בית ישראל המרוכזים:

"מעשה באחד החסידים שנפל לחולי קשה ר"ל ובנו הגיע לספר באוזני אבי זצ"ל, שהוא מאד רוצה להיכנס להזכיר את אביו החולה לפני מרן ה'בית ישראל' זי"ע, אולם היות והרבי הקדוש מגור שוהה למנוחה בחיפה, מסרו לו הגבאים שאין שום אפשרות להיכנס אליו ולהזכיר לפניו שמות לרפואה. בצר לו, סיפר האברך לאבי זצ"ל שהוא יודע כי יש לו קשרים מיוחדים עם מרן ה'בית ישראל', ואולי אם הוא יבקש מהגבאים להזכיר לפני הרבי את שם החולה לרפואה, הם ייעתרו לבקש אתו.

"מה מאד נדהם האברך לראות את אבי זצ"ל מלביש את חליפתו וחובש את כובעו, ואומר לו: 'בא אתי, אנחנו נוסעים לחיפה'... באותם ימים, לפני יובל שנים, לא היתה תחבורה ציבורית מסודרת כבימינו, ויובל שנים, שירכו את רגליהם משך שעות ארוכות בכמה אוטובוסים עד שהגיעו לשכונת אחוזה בחיפה, שם שהה ה'בית ישראל' למנוחת נפשו. כראות הגבאים את אבי זצ"ל נוקש בדלת הבית, לא היתה להם ברירה והיו חייבים להכניסו פנימה, שם הציג אבי זצ"ל את האברך לפני הרבי והלה הזכיר את אביו החולה לישועה ולרפואה."

מפטיר הגר"א גרוסמן ואומר לנו בהתרגשות: "איפה אפשר לשמוע כיום כאלו סיפורים? שיבוא מישהו ויבקש ממנו טובה קטנה, והנה אבי זצ"ל לא הסתפק בהרמת טלפון או בהפטרט הבטחה מעומעמת משהו בשביל זה, אלא מיד קם והטריח את עצמו לאורך שעות ארוכות מסדר יומו העמוס לעיפה בשקידת ובהרצת תורה, וכל זה בשביל להקל ולו במעט מייסורי הגוף והנפש של יהודי חולה ממכריז".

והנה סיפור נוסף ומפעים לא-פחות: "בימי ה'שבעה' הגיע לספר לנו יהודי יקר, שפעם היתה לו שיחה עם אבי זצ"ל ובתוך הדברים סיפר הלה על זקנו שעבד לפרנסתו בחברא-קדישא של ירושלים וזכה למרבה הפלא לארבעה חתנים חשובים תלמידי חכמים מופלגים ביותר, למרות שהוא עצמו היה יהודי פשוט, לכאורה. שמע אבא זצ"ל את דבריו ואמר לו בתגובה לכך, כי מובא בספרים שלפעמים יש והאדם זוכה לעשות מצווה גדולה ונדירה, שאז זוהי עת רצון מיוחדת לבקש כל מה שירצה, כך שייתכן שזקנו זכה לכך בזכות איזו

מצווה חשובה מאד שעשה בימי חייו.

"בתוך כך התחיל אבי זצ"ל לספר לאותו נכד, איזה דבר טוב מיוחד עשה זקנו הנ"ל שייתכן וזכה בגין כך לארבעה חתנים חשובים אלו. היה זה לפני 60 שנה בערך, בערב ראש השנה אחרי-הצהריים נשמעו נקישות בדלת ביתו של אבי זצ"ל. בפתח עמד אברך צעיר עם עיניים דומעות, וסיפר של"ע נפטר לו תינוק פחות מבן חודש ואף אחד לא רוצה לקבור אותו עוד היום. הוא הסביר בבכי עצור, שהרי כעת מגיעים שני ימי ראש השנה ולא יאריהם שבת-קודש, וזהו צער גדול עבורם אם חלילה התינוק יבוא לקבורה רק אחרי כל-כך הרבה ימים, ל"ע. הוא גם סיפר שהסתובב והתרוצץ אצל כמה וכמה אנשי חברא-קדישא בשעות האחרונות, אולם לא מצא רצון להצאת מביטול כעת סמוך לחג ולהתעסק בקבורה.

"אבי זצ"ל שמע את דבריו העצובים ופנה יחד אתו לעבר ביתו של היהודי הנ"ל שדבר גם הוא בחברא-קדישא. הלה פתח את הדלת ושמע את הדברים, וכמוכן שליבו הטוב נכמר למראה האב האומלל אשר מתו מוטל לפניו. על אף השעה המאוחרת, האב הסכים ללכת לקבורה המרוחקת, אולם בזאת אמר לאבי זצ"ל: 'אני מוכן ללכת לבית הקברות, אבל שיבוא אתי עוד משהו, שלא אהיה שם לבד בשעה כזו'. תיכף ומיד נענה אבי זצ"ל ואמר: 'אני בא איתך!'

"וכך, ערב ראש השנה כשעה לפני שקיעת החמה הם יצאו להר המנוחות, שניהם חפרו בעצמם את הקבר והטמינו את התינוק ל"ע. בחזרתם את הדרך הארוכה משכונת 'גבעת שאול' עד שכונת 'מאה שערים', כרך שקעה החמה ולפניהם הגיעו המוני יהודים עם הקאפטענעס הלכנים הירושלמיים, בעוד הם לבושים בגדי חול מלוכלכים בנוץ וברגבי אדמה... אבא זצ"ל כבר היה אז ראש ישיבה חשוב ומפורסם, אבל כל זה לא מנע בעדו מלהיחלץ לעזרתו של יהודי בערב ראש השנה עם דמדומי חמה."

מסיים הגר"א גרוסמן שליט"א ואומר לנו: "סיפור זה סיפר אבא זצ"ל באוזני אותו נכד שביקש לדעת את הסיבה שזקנו זכה לכאלו ארבעה חתנים חשובים, אולם בד בבד חשף אבא זצ"ל בלי משים את גדלותו האישית גם-כן, שוויתר על הכנותיו הרבות ביום גדול וקדוש זה של ערב ראש השנה, היום האחרון בשנה החולפת, וכיתת רגליו היגיעות עד הר המנוחות המרוחק, בשביל להביא לקבורה תינוק קטן ר"ל ובכך להביא נחמה פורתא להוריו השבורים."

פנינה נבחרת השמורה באמתחתו. "בימי ה'שבעה' נכנס אחד מגבאי הצדקה הוותיקים של ירושלים וסיפר לנו מעשה-רב. גבאי צדקה זה היה שולח אלי בכל שנה לקראת פורים עשרות מעטפות ריקות, כדי שאנשים המתגוררים בחיפה יעבירו לי כספי צדקה ומתנות לאביונים עבור ארגון הצדקה שלו, ובכל שנה בשושן פורים לאביונים מגיע מעטפות פורים אצל הוריי ע"ה, הבאתי עמי את המעטפה עם הכספים שנגבו בחיפה, מניח אותה בפניה קבועה בארון הספרים בבית אבי זצ"ל, שם היה הלה מגיע לקחת את המעטפה באורח קבע. כך התנהלו הדברים משך שנים רבות. "והנה, במהלך ה'שבעה' מגיע גבאי הצדקה זה ומגלה את אוזנו בסיפור מפתיע שלא ידענו עליו עד כה. מתברר כי באחת השנים הוא נכנס לבית הוריי ע"ה למחרת שושן פורים לקחת את המעטפה ממקומה הקבוע זה שנים, אולם להפתעתו המקום ריק, ומעטפה אין. הוא התחיל לנבור בארון שמא נפלה המעטפה לתוך אחד המדפים, ובינתיים הגיעה גם אמי ע"ה לבדוק מה קורה שם. אדהכי והכי, נשמע קול החיפוש באוזני אבי זצ"ל שישב בחדרו ועסק בתורתו כדרכו בקודש. הוא ביקש לדעת במה מדובר וסיפרו לו שהמעטפה שהבאתי מחיפה כמו בכל שנה, אינה נמצאת במקומה בתוך ארון הספרים.

"אבי זצ"ל בקרא לגבאי הצדקה להיכנס לחדרו וביירר אצלו מה היה הסכום המשוער בתוך המעטפה, והלה השיב כי היו שם בערך 200 ₪. על אתר הוציא אבי זצ"ל מאמתחתו את מלוא הסכום והושיט לעברו, באומר לו: 'דע זך כי על-פי הלכה איני מחויב לשלם את הסכום, כי איני קשור כלל למעטפת הכספים הזו שבני אליעזר מניח בארון הספרים בכל שנה; אולם בכל זאת אני מעוניין לשלם את הנוק כדי לתת צדקה לנצרכים ולפניהם לכסף זה שהיה צריך להגיע אליהם, אמנם תנאי אחד אני מתנה עמך עבור תשלום האבדה או הגניבה, שבני אליעזר לא יידע מכל הסיפור הזה כלל, כדי שחלילה לא תהיה לו עוגמת נפש מכך...'". מסיים הגר"א גרוסמן את הסיפור הנפלא: "כך, במשך כמה וכמה שנים המשכתי להביא את המעטפה עם הכספים מחיפה לבית הוריי ע"ה בשושן פורים, בלי לדעת כלל מכל הסיפור שהמעטפה נאבדה או נגנבה ואבי זצ"ל שילם את כל הסכום מכיסו הפרטי. רק אחרי ההסתלקות, הגיע גבאי הצדקה וחשף בפנינו את מעשי הצדקה, אחד מני אלפים ורבבות, שעשה אבא זצ"ל בממונו."

תריסר נפשות בדירה צפופה

אם הזכרתם את ימי ה'שבעה', מן הסתם נחשפתם במהלכם

מילות חסדים בשילוב גאונותו האדירה. עם כ"ק מרן אדמו"ר ה"ארחות אהרן" מפנסק קרלין זצוק"ל

עושה חסד לאלפים. בדרך לתפילה בכותל המערבי עם הרה"צ רבי ישראל רוזנפלד זצ"ל

כבוד הבריות. במחיצת כ"ק מרן אדמו"ר בעל "הברכת משה" מלעולב זצוק"ל

גדול כבוד הבריות

הסיפורים קולחים בעוז ובשטף מפי איש שיחנו הנלבב הגר"א שליט"א, והנה כמה מהם לשבר את האוזן על גדולתו המרוממת של רבנו זצוק"ל בענייני בין אדם לחברו, לא-פחות מגדולתו הענקית בענייני בין אדם למקום כידוע וכמפורסם: "בשכונת 'בתי וורשה' הסתובבו באותם ימים כל מיני טיפוסים שונים ומוזרים, שהיו הבריות מתרחקות מהם מטבע הדברים. אחד מהם היה בחור מבוגר שבור ורצוף, אשר סיים את חייו המיוסרים ססתמו את הגולל על כאביו ומכאוביו. והנה, בשעת הלווייתו של בחור זה, ניגשו עשרות-עשרות מתושבי

לעוד סיפורים ועדויות על מעשיו הטובים של אביכם זצוק"ל... "ממש כך", מסכים עמנו הגה"ח רבי אליעזר שליט"א ומספר, כי ביתו של רבנו היה פרוש בסך הכול על 44 מטרים רבועים, בהם גידל יחד עם זוגתו הצדקנית מרת גוטע פערל ע"ה, את עשרת ילדיהם בצפיפות גדולה שקשה להבינה כיום. "לפעמים, עת רצה אבא זצ"ל לחזק אותנו בהקשר לצפיפות ולעניות ששררה בביתנו, היה מספר לנו על הסבא הגה"ח רבי יצחק דוד גרוסמן זצ"ל, מנקה הדעת בירושלים של מעלה ותלמידו הוותיק של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע מקארלין, שהייתה לו דירה קטנה מאוד עם עשרה ילדים, והיה אומר שהוא בכל לילה הוא מסתפק כדת מה לעשות, כי העולם הרי אומרים 'אז מ'שלאפט וואקסט מען' (כשישנים, גדלים), והנה אם ייתן לילדיו להמשיך לישון, הרי הם יגדלו ולא יהיה מקום בבית... ומאידיך, אם יעיר אותם משנתם, הרי אין לו מה לתת להם לאכול... "לא זו בלבד שאנחנו הצטופפנו יחד כל בני הבית מבורך הילדים בדירה הקטנה והמצומצמת הזו, עוד הביא אתו אבא זצ"ל כמה ילדים מעולי תימן שנשלחו לקיבוצים במטרה להעביר אותם לידי החופשיים ולחנכם מחדש, אולם בהיותו גיבור ואיש מלחמה בכל הקשור לד' ולתורתו, נסע לקיבוצים האלו ושכנע את הילדים שיבואו אתו לירושלים שם ייתן להם מקומות לינה וידאג לכל מחסורם. למעשה, בהגיעו לירושלים עם כמה ילדים מעולי תימן, לא מצא בדיוק מקום ראוי להכניסם ונאלץ להביאם בצל קורתו, באותה דירה צפופה להחריד..."

איך באמת הסתדרתם עם הצפיפות יחד עם ילדי תימן?

"ישנה אמרה השגורה בפי העולם, 'כשיש מקום בלב יש מקום ככול'... זוהי לא קלישאה נדושה, אלא מציאות שנראתה אצלנו בבית משך תקופה ארוכה. היינו ישנים שניים או שלושה במיטה אחת, כל רצפת הבית הייתה מלאה במזרונים ועשינו מחיצה קטנה בין הילדים המבוגרים לבין הילדים הקטנים... אבל עברנו את התקופה הזו בשמחה ובשלווה, מתוך הבנה עמוקה שיש כאן סיפור של שליחות קודש והקרבה אמיתית למען הזולת. "בימי השבעה" סיפר זאת אחי הגה"ח רבי יצחק דוד שליט"א אב"ד מגדל העמק באוזני נשיא המדינה דאז מר שמעון פרס, בהצביעו לפניו על הדירה הקטנה הזו שישנו בה קרוב לעשרים

"...לימים סיפר זאת הנכד שגדל והיה לאיש, באומרו: "אין לי צל של ספק שהיו מספיק נושאים וסוגיות בראשו של סבא זצ"ל שיוכל לדבר עליהם עם הגרי"ש אלישיב, אולם בכל זאת היה חשוב לו לעודד ולחזק אותי בכך שהוא מרצה את שאלתי לפני גדול הדור..."

לעמוד בניסיון ולקח לעצמו את השטר בניגובה, אולם אבא זצ"ל שהכיר את הבחור וידע שעלול לצאת מכך מקרה לא-נעים בעליל אם הסיפור ייודע להוריו או למחנכיו, ביקש להסתדר עם הבחור בכוחות עצמו. "אבא זצ"ל זימן אליו את הבחור וישב אתו לשיחה סגורה בחדרו, בה התעניין אצלו בעקפין כיצד מסתדר הוא בישיבתו והאם טוב לו שם וכיו"ב, עד שהגיע עמו סחור-סחור למקרה הגניבה ושאל אותו האם ייתכן ולפעמים אינו מצליח לעמוד בניסיון בו נתקל הוא בכספים של אחרים ואין איש רואהו... בשלב זה נשבר הבחור ופרץ בבכי מר, באומרו שהוא מודה ומתוודה על מעשהו אשר לא ייעשה, וסיפר כיצד לא הייתה לו שליטה על יצרו והוציא את השטר מתוך הארנק. הוא כמובן ביקש שלם את הגניבה, אולם אבא זצ"ל הודיעו כי הוא מוחל לו בלב שלם על הסכום, מאחר ובתוך השיחה התברר לאבי זצ"ל כי מדובר במשפחה קשת-יום והבחור סובל שם מבעיית רבות. "לא נחה דעתו עד שהודיעו מפורשות, כי מהיום והלאה ביתו פתוח לפניו בכל פעם שיצטרך דבר-מה, הן כסף והן מצרכי מזון, ובהמשך אף דאג לו אבא זצ"ל שייכנס ללמוד בישיבה-גדולה מצוינת, ובהמשך אף סידר לו שידוך טוב והגון, ומאז סיפור הגניבה הפך הבחור להיות בן-בית אצלנו..."

לעמוד לימין אביו

השאלה הנשאלת היא: אביכם זצוק"ל הרי היה גאון-עולם ומתמיד-עצום, מתי היה לו את הזמן להתעסק עם ענייני גמילות חסדים כפי שאנו שומעים כאן בשקיקה? הגר"א גרוסמן שליט"א: "גדול בישראל כמותו ידע והבין בוודאי כי לבוא לעזרת הזולת ולהשיט להם יד עזרה וכתף מסייעת, באה יחד עם עסק התורה באהבה ובשמחה. מאוד-מאוד כאב ליבו לשמוע ולראות את המשפחות ברוכות לחדים שבירושלים, המגיעות לפעמים למצב של רעב עבור פת-לחם ל"ע, בפרט בתקופות של שמחות נישואין שרבים וטובים מהם היו צריכים לכתת את רגליהם באמריקה ובאירופה הרחוקה עבור מצוות הכנסת כלה."

השכונה, זקנים עם נערים, אל מיטתו של הנפטר וביקשו ממנו מחילה בלב שלם, שמא פגעו בו במרוצת השנים או שמא לא התייחסו אליו בכבוד הראוי בחיים חיותו.

"העיד בפנינו יהודי נכבד מתושבי השכונה שעמד באותה שעה לצידו של אבי זצ"ל במעמד הלוויה, ואבי זצ"ל אמר לו בפשטות כמשיח לפי תומו: 'אני לא ניגש לבקש ממנו מחילה, כי אין לי שום סיבה לעשות זאת... בכל פעם שהוא ניגש אלי הייתי מתייחס אליו בכבוד וביקר, נתתי לו כל מה שהוא ביקש בהארת פנים ותמיד השתדלתי לכבד אותו למרות מראהו החיצוני...' "בימי השבעה" עת שח לפנינו הלה את עדותו המפעימה, הוסיף האיש ואמר בהתפעלות, כי זהו השבח הגדול ביותר שהוא שמע אי-פעם בגדלותו של אבי זצ"ל, שהרי היה זה מחזה מדהים לראות את עשרות תושבי השכונה ניגשים בזה אחר זה אל מיטת הנפטר ומבקשים את סליחתו, ואילו לפנינו עומד יהודי שמעיד על עצמו שאין לו שום סיבה לבקש את מחילתו של הנפטר..."

שוב מעשה שהיה באחד הימים לפני שנים רבות:

"אמי מורתי ע"ה חזרה משוק 'מאה שערים' עם שני סלים מלאים בפירות וירקות הנתונים בשתי ידיה, והנה ניגש אליו בחור צעיר והציע לה סיוע בנשיאת אחד הסלים לביתה. אמי שמחה מאוד על העזרה ונתנה לו ללכת קדימה, בעוד היא משרכת את רגליה היגיעות בואכה ביתם נאוה. באותו סל שנטל הבחור, היה מונח הארנק של אמי, ובחזרתה הביתה גילתה בצער רב כי חסרים שם 100 שקלים... כמובן שהחשד המיידי נפל על אותו בחור שככל הנראה לא הצליח

גאון עולם. נושא מדברותיו בכנס "מפעל הש"ס

נפשות, אבל הנשיא התקשה להאמין לתיאורים הללו. והנה, בהשגחה פרטית, ממש באותם רגעים נכנס לתוך הבית אחד המנחמים שהוא עצמו נמנה על ילדי תימן אלו שישנו אצלנו בבית הוריו ע"ה, ותיכף עם כניסתו הוא קורא לאחי הגרי"ד שליט"א וצועק לו בקול: 'יצחק דוד, הנה כאן הייתה המיטה שלי, כאן ישנתי יחד איתך על הרצפה...' "

אשת חבר: קווים לדמותה של הרבנית הצדקנית מרת גוטע פערל גרוסמן ע"ה שעמדה לימין בעלה כל השנים במסירות ובהקרבה

במהלך השיחה המיוחדת מעלה הגה"ח רבי אליעזר גרוסמן שליט"א את זכרה הטוב והבלתי-נשכח של אימו הרבנית הצדקנית מרת גוטע פערל ע"ה, אשר עמדה לימין בעלה-אביהם הגדול כל ימיה ושנותיה בדחילו ורחימו, ולא בכדי כתב עליה רבנו זצוק"ל בצוואתו המפורסמת: "שלי ושלכם שלה היא", בהיותה מקריבה את כל עצמיותה למען שקידתו והתמדתו של רבנו, שיוכל לשבת באוהלה של תורה כל הימים בשלווה וברוגע. יום זיכרונה חל בט' באדר, סמוך ונראה ליומא דהילולא של בעלה זצוק"ל.

"בימי השבעה" על פטירתה, הייתה לנו הפתעה מרגשת מאוד, עת הביאו לפנינו לשמוע סליל הקלטה בה נשמע קולה של אמנו ע"ה שביקשה להעביר לנו את המסר החשוב הזה, עד כמה צריכים להתמסר ולהקריב עבור אהבת התורה. ככל הנראה היה לה יותר קל לדבר מלכתוב, ולכן בחרה להקליט את עצמה בסיפורים אלו אותם שמענו רק אחרי פטירתה במהלך ימי השבעה, כאמור.

"בין הדברים סיפרה אמי ע"ה, שבתקופה בה היה אבא זצ"ל

ראש ישיבת 'תומכי תמימים' חב"ד בלוד, היה עוזב את הבית ביום ראשון וחוזר אליו ביום חמישי בלילה, לקראת שבת. כך היה משך שמונה עשרה שנה רצופות, והיא כמוזבן נותרה עם הילדים הקטנים בדירה הצפופה בירושלים, מתוך הכרה אמיתית ופנימית כי יש לה חלק בלתי נפרד בתורתו של בעלה הגדול, וכפי ששח לה אביה הרה"צ רבי יוסף גוטפרב זצ"ל מאנשי ירושלים של מעלה, לפני נישואיה, כי היא מקבלת עכשיו כלי-קודש ועליה לדעת כיצד לשמור עליו כראוי.

"סיפרה אמי ע"ה באותה הקלטה, שהיית וביום שישו בבוקר הוצרך אבא זצ"ל להסתגר בחדרו ולהכין לעצמו את השיעור-כללי לשבוע הבא, היא עשתה את כל המאמצים לסדר ולנקות את הבית עוד ביום חמישי לפני חזרתו הביתה, כדי שביום שישו הוא יוכל לשבת בחדרו ולהכין את השיעור בשלווה. ואכן, לעולם היא לא ביקשה לעצמה מאומה, אלא הסתפקה במועט שבמועט, ובלבד שבעלה המתמיד ימשיך לשקוד על תלמודו באין-מפריע, כשהיא נוטלת על עצמה את כל העול הכבד של ניהול הבית המבורך, בשמחה ובחודרה".

ואמר: 'נער הייתי גם זקנתי! עברו אצלי הרבה תלמידים בעלי-כשרונות אשר תמיד חשבתו שהם יהיו גדולי הדור הבא'. ואז סימן אבא באצבע צרידה והפטיר: 'האמת היא, שלא נהיה מהם כלום... למה? כי לא הייתה להם שאיפה לגדול ולהגיע למקום גבוה! מי שיוצא לדרך, יודע את המקום אליו הוא צריך להגיע, אחרת לעולם לא יגיע לשום מקום; כך גם צריך וחיוב להיות אצל כל בחור המעוניין להגיע לגדולות ולתפארת'.

"סיפר לי הגה"צ רבי חיים אורי פריינד שליט"א חבר בד"ץ העדה החרדית, מחשובי תלמידיו של אבי זצ"ל ואף למד אלו תקופה ארוכה בחברותא, שאינו יכול לשכוח איזה חיזוק עצום קיבל ממנו עת למד אצלו ובאחד השיעורים הקשה קושיא חזקה, ואבא זצ"ל בתגובה לכך, הרים את שתי ידיו לגובה ואמר לו בהארת פנים: 'אל-על... הייתה זו הגדרה קולעת של חברת המטוסים המפורסמת ביותר באותם ימים, כאשר בכך ביקש לחזק ולעודד אותה על קושייתו העצומה שהיא ממש נוסקת אל-על ומגיעה לגבהים רחוקים..."

כיוצא בזה סיפר אחד הנכדים, שבילדותו כבן י"א שנים הגיע יחד עם אביו לביתו של רבנו יומיים לפני ראש השנה, לברך ולהתברך בברכת השנים. בתוך הדברים התעניין רבנו אצל נכדו הקטן מה הוא לומד בתלמוד-תורה, ובמהלך השיחה השמיע הנכד שאלה חזקה על הסוגיא אותה הוא לומד ב'חדר'. רבנו כל-כך שמח לשמוע את הקושיא, עד שפנה אליהם ואמר להם: 'הנה, הולך אני עתה לביתו של הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל לקבל את ברכתו לקראת השנה החדשה, אשמח מאוד אם תצטרפו אלי לביקורי אצלו'.

והנה, עם כניסתם למעונו של פוסק הדור והדרו, פונה רבנו למארחו ומציג לפניו את נכדו הילד בן י"א שנים, תוך כדי שהוא משמיע לפניו את השאלה שהקשה הילד על מה שלמד ב'חדר'... לימים סיפר זאת הנכד שגדל והיה לאיש, באומרו: "אין לי צל של ספק שהיו מספיק נושאים וסוגיות בראשו של סבא זצ"ל שיוכל לדבר עליהם עם הגר"ש אלישיב, אולם בכל זאת היה חשוב לו לעודד ולחזק אותי בכך שהוא מרצה את שאלתי לפני גדולי הדור..."

"בתוך כך הושיט לו אבא זצ"ל סכום הגון מכיסו למימון רכישת המצות עבור בני משפחתו המבורכת. היה זה שוב ליבו הטוב שעלה על גדותיו ברוב טובו וחסדו, להעניק סכום נאה ומכובד לאברך צעיר שאינו מכירו מעולם ולא הייתה לו שום שייכות אתו לפני-כן, אולם תמימותו ורצינותו של האברך שביקש להמשיך לשמור את מנהגו הטוב לקנות מצות מהודרות, כבשו את ליבו של אבא זצ"ל שעשה הכול כדי לסייע לו להמשיך בכך".

חינוך לשאיפה ברוחניות

בחלקה השני של השיחה המרוממת, מבקש הגר"א גרוסמן שליט"א לספר בשבחו של אביו הגה"צ בעל 'הליכות ישראל' זצוק"ל, על גדול טובת עינו בהשבת בחורי ישראל בתורה ולהביאם לידי הישגים גבוהים בקנייני נצח בעסק התורה על ידי הרעפת שבחים וקשירת כתרם לראשם עטרת. לכך היה מרבה לדבר ולעורר על השאיפות הגבוהות שחייבות לקנן בקרבו של כל בחור צעיר, לשאוף להגיע לגדולות בתורה ולהצליח בלימודים, כי מי שאין לו שאיפות יתקשה להגיע אל היעד, בהעדר יעד שקבע לעצמו מראש.

"בפורים תשס"ו בשעת הסעודה סיפר אבא זצ"ל לבני המשפחה

"ליבו הרחום לא יכול היה לעמוד מול מראות ושמועות אלו, ולכן היה מנסה לעשות את כל אשר לא ידו, ולעתים אף יותר מכך, כדי להמציא ריווח והרווחה בבתי ישראל. לכן היה אבי זצ"ל אחת הכתובות המוכרות בקרב מגייסי הכספים, כמי שמעניק מכתבי המלצה לכל מאן דבעי, כאשר בכך ידע אבי זצ"ל לכל הפחות שהוא עושה משהו טוב עבור הנצרכים הללו, וישראל נתבעים ונותנים בפרט כשהם רואים כתב המלצה מכובד ורואי הקורא לנדיבים אשר בעם להיחלץ חושים לטובת מוסר כתב זה".

הנה אחד הסיפורים היפים על עבודת כתיבת ההמלצות למשולחים ולמגייסי הכספים:

"מול ביתנו היה ממוקם הפרושים שול, שם היה אבא זצ"ל מתפלל בכל יום מנחה-מעריב, ובין התפילות היה יושב והוגה בתורה בהתמדה. מי שמכיר את מבנה בית הכנסת העתיק הזה, יודע כי יש שם מדרגות קשות לעלייה ולירידה בכניסה, ואבא זצ"ל היה עושה זאת בכל יום בקביעות גם בגיל זקנה ושיבה. סיפר אחד היהודים שביקשו פעם ממנו כתב המלצה, שבבואו לביתו לקחת את ההמלצה שהובטחה לו, כבר מצא את אבא זצ"ל בדרוכו לתפילת מנחה והבין מעצמו שעכשיו יאלץ להתמין עד אחרי תפילת ערבית, אז ישוב אבא זצ"ל לביתו כדרכו בכל יום ויכתוב לו את המכתב.

"להפתעתי ולתדהמתו, המק אבא מבית הכנסת תיכף אחרי תפילת מנחה, עלה את כל המדרגות הקשות ומשם עלה אל ביתו, ישב וכתב לו משך כרבע שעה כתב המלצה חם ולבבי, ועוד לפני תפילת ערבית הספיק אבא זצ"ל להושיט את המכתב בשמחה ובמאור פנים... כשייפיר לנו האיש את הדברים, ראינו מקרוב עד כמה רחוקה הייתה רגישותו של אבא זצ"ל לכבוד הבריות ולמנוע מהם עוגמת נפש ככל האפשר, בידועו ובהבנתו את אי הנעימות של הלה לעמוד מחוץ לבית הכנסת קרוב לשעה עגולה עד שסיים את תפילותיו, ולכן העדיף לוותר על נוחיותו האישית ואף על לימודו הקבוע בין התפילות, כדי לסייע ליהודי בשעתו הקשה".

שוב מעשה שהיה בפיו של הגר"א גרוסמן שליט"א: "אברך רציני מחסידות תולדות-אהרן נכנס אל אבי זצ"ל ושאלתו בפיו: בכל שנה היה מקפיד לקנות מצות מהודרות אצל חבורה ידועה בחומרותיה הרבות, אולם היות ולאחרונה הכביד עליו הנטל הכלכלי עם הרחבת משפחתו ברוכת הילדים בלע"ה, הוא רוצה לדעת האם מותר לו לוותר על קפידתו זו ואין כאן משום ביטול מנהג טוב המצריך שאלת חכם. בתגובה לשאלתו, נענה אבא זצ"ל ואמר לו שזוהי שאלה המצריכה עיון רב והוא מבקש ממנו לחזור אליו בעוד יומיים.

"בחזרתו אליו ביום השני, שח לו אבא זצ"ל את התשובה במלואה: 'חשבתו על שאלתך מכל הצדדים ודע לך שביטול מנהג טוב אינו דבר של מה בכך, מאידך מבין אני מאוד את ספקך הקשה היות ואין לו את היכולת להמשיך לרכוש את המצות היקרות האלו, לכן הא לך ממון שתוכל לקנות בו את המצות המהודרות כאוות נפשך הטהורה'..."

לעמוד לימין אביו. בצעירותו לצד כ"ק מרן אדמו"ר מפינסק קרלין זצוק"ל והרה"צ רבי מנשה רזנפלד זצוק"ל

מסוס ועגלה - לרכבת ומטוס

מהפכת התחבורה בעין ההלכה

פרק א': נסיעה בשבת - התיתכן?

מה שכמובן לא שייך לגבי איסור תחומין מן התורה. ואין כאן המקום להאריך בהסבר למה בהפלגה באונייה לא שייכת בעיה זו של תחומין).

באותה תקופה דן גם הגאון רבי נחום טרייביטש אב"ד ניקלשבורג בשאלת הנסיעה ברכבת בשבת, והעלה לאסור מחמת הבעיה של יציאה מחוץ לתחום ('ישורון' יט, תקסב). הוא מביא אכן את דעת המהר"ק הסובר שבאופן שאינו יוצא ברגליו מחוץ לתחום אלא באונייה או בעגלה אין כלל איסור תחומין, אולם הוא מעלה שאין אנו נוקטים כשיטה זו.

אמנם ה'חתם סופר' אינו מסתפק בכך, וממשיך שמבלעדי האיסור של 'תחומין', יש לאסור את הנסיעה ברכבת - באופן שנוסע לצורך מסחרו, מצד האיסור של 'אין מחשיכים על התחום לשכור פועלים', היינו שאסור לקרב עצמו בשבת עד סוף התחום ולהחשיך שם כדי שיהא קרוב למקום הפועלים לשכורם במוצאי שבת. והטעם, שכל דבר שאסור לעשותו בשבת אפילו הוא איסור מדברי סופרים, אסור להחשיך בשבילו. לפי זה, כותב ה'חתם סופר' גם לנסוע בשבת כדי להתקרב למקום מסחרו.

אלא שאם כן צריך להבין איך הותר לנסוע באונייה אף לצורכי מסחר, וכאמור. ומיישב ה'חתם סופר' ששונה היא הנסיעה בספינה שהוא יושב ושובת שם כמו בחדר מיטתו בביתו ואינו עושה שום דבר בגופו, 'ומיא הוא דממטי ליה, והוא נח'. מה שאין כאן כשהולך בתוך התחום אל סוף התחום ואינו שובת, אזי הוא 'עובדא דחול' טפי. ולפי זה, היינו דווקא כספינה שיושב בקתדרה ואינו מתקרב במעשה גופו, ויושב ועוסק בעונג שבתו כמו בביתו ממש, אבל הנוסע ב'דאמפף וואגען' (הרכבת) אינו שובת, וגופו נע ונד ואי אפשר לו לעסוק בעסקי שבת בשבתו אשר רגיל בהם בביתו, ומתקרב אל מקום מסחרו בשבת להיות שם ביום החול, פשוט דגרע הרבה טפי ממחשיך על התחום.

מ'חידושי' הרפורמים: היתר הנסיעה ברכבת

בתשובת ה'חתם סופר' ישנו פרט מעורר תהייה, והוא שבראש התשובה לא צויין - כבדרך כלל - למי ממוענת התשובה. ישנם המשערים שהשואל היה הגאון רבי אלעזר הורוביץ אב"ד וינה שבספר תשובותיו 'יד אלעזר' (סי' כד) ישנה שאלה שכתב לרבו ה'חתם סופר' אודות היתר הנסיעה ברכבת בשבת (בתאריך כתב 'לסדר וירא את העגלות אשר שלח'...), אולם אם אכן תשובת ה'חתם סופר' המדוברת ממוענת לתלמיד זה, צריך עיון למה נשמט שמו של הרב השואל מן התשובה.

ובכן, יותר מרגליים לדבר ישנם, שהרקע לכתיבת תשובה זו הינה מלחמתו של ה'חתם סופר' בתנועת הרפורמה שהתחוללה בימים ההם. אחד מן ה'רבנים' הסוררים שנתנו רוח גבית לתנועה, היה אהרן חורין, אותו כינה ה'חתם סופר' 'אח"ר' - 'א'הרן ח'ורין ר'בינר, וניהל מלחמת חורמה כנגדו וכנגד 'תיקוניו' - שינויי, שביקש להנהיג בהלכה ובמנהג. והנה אותו חורין, בספרו 'ילד זקונים', כותב להתיר את הנסיעה ברכבת בשבת לצורך מסחר. ייתכן

במושכל ראשון, אין הנוסע פועל שום מלאכה האסורה בשבת!

איסורו של ה'חתם סופר' וטעמיו

ראשון הדנים בשאלת הרכבת היה מרן ה'חתם סופר' זי"ע. בתשובתו (ליקוטי תשובות ח"ו סי' צז) דן תחילה לאסור זאת מצד איסור 'תחומין' - האיסור לצאת מחוץ לתחום אלפיים

הגאון רבי נחום טרייביטש

אמה בשבת, כאשר הנוסע ברכבת יוצא ממילא מחוץ לתחום. אמנם להלכה נוקטים שאין תחומין למעלה מעשרה' - אין איסור יציאה מחוץ לתחום בהליכה על גבי מקום שגבוה מן הקרקע עשרה טפחים (הדוגמא השכיחה היא בהליכה על גבי עמודים גבוהים, או על ידי 'קפיצת הדרך'), והרי בדרך כלל קרקע הרכבת גבוהה מן הקרקע עשרה טפחים. אולם ההלכה היא שאם המקום הגבוה הינו רחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים - אזי ישנו איסור תחומין אף למעלה מעשרה, וגם כאן - שקרקע הרכבת רחבה.

מכיוון נוסף יש לדחות את השימוש בהיתר של 'תחומין למעלה מעשרה' - כיוון שברכבת נוסעים בדרך כלל יותר משנים עשר מיל, שיש סוברים שבישעור זה ישנה איסור יציאה מחוץ לתחום מן התורה (בשונה מן האיסור הרגיל שהוא מדרבנן), ובאופן כזה אין להתיר אף בהליכה למעלה מעשרה (שכן באמת ספק הוא אם יש תחומין למעלה מעשרה אם לאו, ומה שאנו נוקטים לקולא הוא משום ש'ספיקא דרבנן לקולא',

אמרה מחודדת נמסרה בשמו של הרה"ק ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע ('תולדות הישמח ישראל' ב, תרפד): 'הטובל במקווה חמה בשבת אין לזה היתר גמור, והנוסע ברכבת של הגויים בשבת אין זה איסור ברור, והנה תא חזי מי הוא הטובל במקווה חמה בשבת, ומי הוא הנוסע ברכבת בשבת!'

דומה, כי אין קולע יותר מדיבור קצר זה, כדי להגדיר על רגל אחת את כל הפרשייה ההלכתית הענפה העוסקת בדין הנסיעה ברכבת בשבת: מצד אחד, פוסקי הדורות מתחבטים בצדדי ההלכה בנושא, ומעלים טעמים שונים, פעמים מחודשים, לאסור את הנסיעה, כאשר בכל אחד מהם יש בכדי לדון לכאן ולכאן. מצד שני, 'פוק חזי מאי עמא דבר' - למעשה שלומי אמוני ישראל נוהגים בו איסור פשוט וגורף, וכאחד מאיסורי שבת החמורים.

מה הם צדדי הנידון? נקדים תחילה הקדמה קצרה בנוגע לאיסורי שבת הנוהגים בתחבורה. בדורות עברו עמדו לרשותו של אדם שרצה לנוע ממקום למקום, שני כלי תחבורה: רכיבה על גבי בעל חי - או נסיעה בעגלה הרתומה לבעל חי, ונסיעה באונייה משוטים ומפרשים. הרכיבה על בעל חי אסורה בשבת מדרבנן, שגזרו שמא יחתוך הרוכב זמורה מן המחובר כדי להנהיגה. מטעם זה אסור גם לנסוע בעגלה שהגוי מנהיגה, כיוון שהיהודי משתמש בבהמה, שגם זה נכלל באיסור של רכיבה.

לעומת זאת, הנסיעה באונייה אינה אסורה מעיקר הדין (על כל פנים באופן שמנהיגי הספינה הם נכרים), אלא משום כמה טעמים נאסר הדבר באופנים מסוימים - וכלל ההלכה (המתבאר בהרחבה בשו"ע או"ח סימן רמח) שלפני שלושה ימים קודם השבת מותר להפליג באונייה בכל מקרה, ומשלושה ימים לפני שבת הדבר מותר רק לצורך מצוה או לצורך מסחר, ונחלקו הפוסקים לגבי הפלגה בשבת עצמה.

לפני פחות ממאתיים שנה, בערך בשנת תק"ץ, באה לעולם הרכבת, שפעלה על מנוע הקיטור שהומצא והתפתח באותם ימים. כלי התחבורה המהיר, יחד עם שאר היישומים של מנוע הקיטור, שינו את פני האנושות. עד אותה תקופה היו פועלים מפעילים מכונות בכוח פיזי, בעזרת בעלי חיים או בכוח הרוח והמים, והתחבורה הייתה איטית, ונתונה ביותר - במקרה של הפלגה באונייה - לחסדי מזג האוויר. בעזרת מנוע הקיטור החל הכול להיות מהיר יותר - המכונות התעשייתיות, וכלי התחבורה - בהם עסקינן - החלו לפעול בצורה ממוענת. האוניות עברו ממפרשים למנוע, וכך הרכבת. שינויים מפליגים אלו העניקו לתקופה זו את השם 'המהפכה התעשייתית'.

ואז, כאשר העולם מתחיל להסתגל לכלי התחבורה החדש, מתעוררת בעיני המדרש השאלה: האם מותר לנסוע ברכבת בשבת? כמוכונן שעצם הפעלת הרכבת כרוכה באיסורי שבת ברורים (שלא כמו כלי התחבורה הישנים), אולם המציאות הרי הייתה שעובדי הרכבת היו נכרים, והם הפעילו אותה לאו דווקא בשביל יהודים. השאלה היא אם כן לגבי עצם הנסיעה, כאשר לכאורה,

אפוא ש'היתרו' זה כבר היה ידוע לפני הופעת ספרו זה (בשנת תקצ"ט, שנתיים אחר שכתב החת"ס את תשובתו – בשנת תקצ"ז), והחת"ס ששמע על כך נרתם לערוך תשובה כנגדו (הדבר נראה בין השאר מסידור התשובה העוסקת בשאלת הרכבת בסמוך לקבוצת התשובות העוסקות במערכה כנגד חורין וסייעתו, וניתן לשער שהמו"ל של השו"ת ידע כי גם תשובה זו קשורה למערכה זו).

התייחסות ישירה לדבריו של חורין על הרכבת ניתנה על ידי הגר"ש נתנון בעל השואל ומשיב'. בתשובה ארוכה (שו"מ חמישאה סי' ג) מתקיף בחריפות את הספר 'ילד זקונים' ל"אחד המתחכמים בזמנינו" (ושמו העצם בל אשא על שפתי – פיגול הוא!) לאחר שהוא מקדים להסביר את החובה של "ענה כסיל כאיוולתו", שצריך לענות על דברי הכסיל למען לא יחשוב כי מה ששוקק כהודאה דמיא ומודה לכסילותו. בין הדברים מתייחס השואל ומשיב' גם להיתר הנסיעה ברכבת בשבת, ודוחה את דבריו בתקיפות, בעיקר מצד איסור תחומין.

היתר הנסיעה ברכבת בשבת היה כנראה מדגליה של התנועה הרפורמית במשך השנים, כך עולה גם מדברי מהרצ"ה חיות (במאמרו 'מנחת קנאות') שאחד מן הנידונים שנידונו באספות הרפורמים בתחילת שנות ה'ר' היה על הנסיעה ברכבת בשבת, והוא מציין ש'דאקטר הארצפאלד מברוינשווייג עשה הלכה ונסע על איינבהאן בשבת, טרם שנמנו וגמרו על זה אספת הרבנים" (ובהערה שם מביא תשובה ארוכה על איסור הנסיעה ברכבת בשבת, לאחד מרבני איטליה).

פולמוס הרכבת בהודו ובאמריקה: 'עובדין דחול' ו'מראית העין'

כאמור, עיקר הטעם שמחמתו אסרו בתחילה את הנסיעה ברכבת בשבת, היה משום איסור תחומין, יחד עם חידושו של החת"ס לאסור באופן מיוחד נסיעה לצרכי מסחר. בדור הבא, התעוררה מחדש שאלת הנסיעה ברכבת, לאור זאת שהתחדשו רכבות עירוניות, בהם אין נוסעים למרחקים, וממילא לא שייך בהם איסור תחומין.

התרחשות מעניינת בנושא זה, אירעה עם הופעתו של השד"ר הצפתי, רבי חיים יעקב פיינשטיין, בעיר פלפונה שבהודו בשנת תרל"ג. רח"י הופתע לראות "הרבה בני אדם מאחינו בני ישראל הולכים בעגלות הקיטור בשבת קודש, כפי דעתם לא יש איסור בזה, וכל אחד ואחד מוצא לו היתר לפי דעתו ומקלו יגיד לו". הוא כותב שאף שידוע את 'ערכו הדל', ואף אין עמו ספרים בהם יוכל לעיין, אולם "לא יכולתי לסבול החילול שבת, וברבות הימים והזמן כשרואים שהחכמים עוברים ושבים ואין אומרים להם שום דבר יהיה אצלם כהיתר גמור", על כן החליט שטוב מה שיעלה בידו מעט מזעיר מאיסור זה, ואפשר שיהירו מכאן ולהבא כשידעו חומר האיסור, ובשנת תרל"ד הוציא לאור את הקונטרס 'אמרי שבת' שייעדו "לברר לפי קוצר דעתי איסור הליכות מסילת הברזל בעגלות הקיטור בשבת".

בדבריו שם נשא ונתן בהרחבה בנושא של איסור תחומין שישנו בנסיעה ברכבת, אולם היות אשר, כפי הנראה, המדובר שם בכלכותה לא היה על נסיעה ארוכה, אלא על נסיעה עירונית קצרה, הוסיף סיבה נוספת ומחדשת לאיסור, משום 'עובדין דחול'.

יסוד מחדש זה, לאסור את הנסיעה ברכבת מחמת עובדין דחול, כתב גם הגאון ה'בית יצחק' (במפתחות ל"ד ח"ב סי' לא), וכך כתב גם הגאון רבי יצחק אבועליפא בעל שו"ת 'פני יצחק', כאשר נשא ונתן אודות הרכבת החשמלית שהתחדשה במצרים, וכתב על כך שתי תשובות (שם סי' א-ב), והוא כתב שם לאסור משום זילותא דשבת שנוהג בה כמעשהו בחול, יעו"ש מה שהאריך בזה, ובסוף תשובתו כתב עוד טעם לאסור "משום דלת העם שאין לאל ידם לשכור מעלי העגלות בעד כל שנה ושנה בבת אחת, ויבואו לשכור במעות מדי שבת בשבתו ודבר יום ביומו", והרי זה איסור משום מוקצה.

על זאת יש להוסיף את דברי השואל ומשיב' (שם הכותב, שחלילה להקל ולגבב קולות בזה, כיוון ש"אם ח"ו נתיר זאת לא ייודע אפוא ענין שבת כלל, כי לא ישבות המסחר אף בשבת, כי יוכל לנסוע גם בשבת, ומתוך כך יבוא להתיר כל המלאכות ח"ו, ועל כן אין להתיר".

על כל פנים, יהודי כלכותה ששמעו מרח"י פיינשטיין על 'האיסור החדש' לנסוע ברכבת, פנו אל גדול התורה עמו עמדו בקשר הדוק, הוא הגאון רבי עבדאללה סומך מבגדד (בכלכותה הייתה קהילה גדולה של יהודי בגדד), ושאלוהו כדת האם צודק השד"ר הצפתי שהנסיעה ברכבת אסורה בשבת. בתשובתו (הנדפסת בסוף ספרו 'ובחי צדק' ח"ב, סי' כג-ד) מחלק הגר"ע את השאלה לשני נידונים, אם יש כאן יציאה מחוץ לתחום – אכן הדבר אסור, אבל באשר לנסיעה "מקלעא לבאיי כלה" (שמות

שער קונטרסו של רח"י פיינשטיין

שווקים בתוך העיר כלכותה) – שהיא בתוך התחום, אין בכך איסור. ואף שה'חתם סופר' אסר נסיעה ברכבת אף באופן שאין בו איסור תחומין, אין זה אלא באופן שהנסיעה היא למטרת התקרבות למסחר.

רח"י פיינשטיין, במהדורה השנייה של קונטרסו, שיצא לאור בשנת תרמ"ט, דוחה את דברי 'חכמי בגדד', וטוען כי דברי החת"ס הם גם כאשר אין הנסיעה למטרת מסחר, והם תואמים את דבריו – שהנסיעה ברכבת מצד עצמה יש בה משום 'עובדין דחול', וכלשון החת"ס 'שהנסוע ב'דאמפף וואגען' (הרכבת) אינו שובת, וגופו נע ונד ואי אפשר לו לעסוק בעסקי שבת בשבתו אשר רגיל בהם בביתו'.

באותה תקופה בה נלחם רח"י פיינשטיין בכלכותה נגד הנסיעה

ברכבת בשבת, התנהלה מערכה נוספת על הנסיעה ברכבת בשבת באמריקה. בשנת תרל"ח נבנתה מסילת ברזל מעל לרחובות העיר ניו-יורק, ודרשן אחד עורר את השאלה אם מותר לנסוע ביום השבת ברכבת, כאשר הכרטיסים נרכשו מראש, מערב שבת. אותו דרשן התפאר בעיתונים שהשיג היתר מאת הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור מקובנא, אולם הגאון רבי אברהם יוסף אש, רבה הראשון של ניו-יורק, הורה לאסור מחמת מראית העין של חילול שבת לעיני ההמון, ואחר כך חזר בו הגר"א מקובנא והכריע לאיסור ('אוצר ישראל' אייזנשטיין, ב, 246).

'תוספת כוח'

טעם נוסף באיסור הרכבת בשבת, אף באופן שאין בו איסור תחומין, התחדש על ידי שלושה מגדולי האחרונים שנתבאו בסגנון אחד, הלא המה: הגר"י אסאד ('יהודא יעלה' סי' נח) הגר"ש נתנון (שו"מ שם) וה'בית יצחק' (שם), וזאת על פי מה שהתברר שעבור כל נוסע ונוסע ברכבת, יש להוסיף תוספת כוח בקיטור, ונמצא שכאשר ישראל נוסע ברכבת מוסיף הגוי כוח בקיטור בייחוד בעבורו, שזה אסור (שו"ע או"ח שכה, יא ורעו, א. הגר"י אסאד כתב שם שבאוניית קיטור אין לאסור מטעם זה, כיוון ששם המציאות שונה, שאין צורך להוסיף כוח בשביל כל נוסע, שכן כוח המים מסייע לנסיעה).

טעם זה, של תוספת כוח לפי נוסעים, היה שייך ברכבות הישנות, שפעלו על ידי מנוע קיטור, אבל עם התפתחות הטכנולוגיה עברו הרכבות לפעול לנחה הנעה המבוסס על מנוע חשמל או דיזל, כאשר ברכבות ממין אלו המציאות היא שתוספת נוסעים אינה דורשת תוספת כוח מיוחד. כך, שברכבות עירוניות שלושות הטעמים העיקריים אינם שייכים: אין יציאה מחוץ לתחום, אין כאן משום 'מחשיכים על התחום' – שכן נסיעות קצרות אלו אינן מיועדות לצרכי מסחר, וכן שברכבות בני זמנינו הנסיעה היא נוחה ולא שייך דברי החת"ס 'שגופו נע ונד', וכן אין בכך משום 'תוספת כוח', וכאמור.

לפי זה היו בדורות האחרונים כמה מן הפוסקים שנקטו להיתר

המצאת הרכבת - חיובית?

ומסיים: ועל כן כשנתמעט בעת עינוי וטלטול הדרך ע"י הרכבות, על האדם הנבון והתלמיד חכם לקבוע העת ההיא שנתמעט מנסיעתו וטלטולו שנוסע לפעמים ללימוד התורה, כי מה שהרוויח שעות אחדות וניצל מעיני ותלאות הדרך צריך לעשות ממנו איזה תכלית לכבוד השי"ת ולא לקחת ולבלות אותם בדברים בטלים...

ה'חפץ חיים' ראה אפוא את המצאת הרכבת בעין חיובית, שמטרתה האלוקית היא להגדיל תורה ולהאדירה. אולם בשם כמה מצדיקי החסידות נמסר שלא נחה דעתם מהמצאה עולמית זו. כאשר סיפרו לפני הרה"ק מקאצק זי"ע על המצאת הרכבת ועל מהירות נסיעתה, ושאל איזו תועלת יש מזה, וענו לו שעל ידי כן מגיעים יותר מהר, אז אמר בתמיחה: "מה טעם המהירות והחפזון?!", והכוונה, כפי שהסבירו החסידים, שעל ידי הנסיעה במהירות ובחיפזון מאבדים את המנוחה והשלווה שהם היסודות להתעלות ברוחניות ובעבודת השי"ת.

על דרך זה היה הרה"ק רבי צבי הירש מרודניק זי"ע מספר על זקנו הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע שהתאונן מאד על המצאת מסילת הברזל שיוכלו הרכבות לנוע על גביהם, ואמר שכל עוד שיחיה לא תעבור מסילת הברזל דרך העיר צאנז. ואכן הרבה שנים ניסו והשתדלו מטעם הממשלה להקים תחנה ע"י העיר, בהיות האזור צומת מרכזית לכל הסביבה, אך לא עלתה בידם, וכאשר הקימו בצד אחד, נפל ונסתר הבניין בצד השני, ורק כשנה לאחר הסתלקותו הצליחו לגמור את בניית התחנה (צבי תפארה' א, קעא).

וטעמו ונימוקו של הרה"ק מצאנז היה, שכשנסעו בסוס ורכבו היה קשה ליסע יום ולילה וכשירדו לנוח בצדי הרכבים או בבית מזיגה כלשהו נותרו כמה שעות פנויות לעבודת ה', אבל במסילת הברזל בה יסעו יומם ולילה ויישבו שם בין גויים ובתערובת הלא ייטחו לגמרי את השם יתברך. בנוסח אחר נאמר בשם הרה"ק מצאנז, שהמצאת הרכבת והטעלעגראם הן 'גזירות', שכן מקודם היה לחסיד טורח של כמה ימים לבוא אל הרבי והיה מזדכך על הדרך, עד שכשהגיע אל הרבי כמעט שכבר היה נושע...

ביאורים והדושים

על פרשת השבוע

הגאון רבי אהרן ישעי' רוטנר שליט"א מח"ם שערי אהרן

כי תשא (שמות ל' י"ב)

כי תשא סמך יוה"כ לכופר נפשו, לומר שביוה"כ צריך ליתן כופר נפשו, כי אז כל העם נמנין ועוברין לפניו, ולכן נהגו לפסוק צדקה ביוה"כ (בעה"ט).

ד"א לפי שלמעלה חתם במזבח הקטרת שהיא עוצרת את המגפה, ומסלקת חרון אף מישראל בהקטרת הקטרת, לכן סמך כאן כי תשא את ראש בני ישראל וגו' ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, לרמוז שאין ראוי שנעשה דברים שמתוכם יבא לנו שום מכשול או אבן נגף, וזהו כי תשא את ראש בני ישראל ונתנו איש כופר נפשו, בענין שלא יהיה בהם נגף.

ורז"ל רצו לקשר הפרשה באופן אחר, ואמרו מה כתיב למעלה מן הענין, וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה, תינח בזמן שבית המקדש קיים ומזבח הקטרת עומד, אבל בזמן שאין בית המקדש קיים במה הוא כפרתם, לכן סמך כי תשא את ראש בני ישראל, כביכול אמר משה לפני הקב"ה, תהי' נושא להם פנים פעם אחת בשנה ואימתי ביוה"כ (צדק המור).

ד"א מה טעם סמיכות מזבח של פרשה שלמעלה לכו תשא את ראש, לרמוז שהמזבח הוא כפרה על ראש בני ישראל, כמו שמצינו בדרך דכתיב (ש"ב-כ"ד) ויבן שם דוד מזבח לה' ויעל עולות ושלמים ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה, ומכאן למד דוד, ולכן סמך ליה הכא, כי הוא כיפר נפשם (כת"י עה"ת מובא בתו"ש) ועיין בראב"ע מש"כ בזה. **כי תשא פרש"י**, לשון קבלה, כתרומה, כלומר שלא תפרש, דמש"כ כי תשא פירושו לשון הרמה [מלשון וישא עשו קולו ויבך, שתרומה, וארים עשו קלה ובכא] וביאורו כמ"ש במסכת ב"ב (י) אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע במה תרום קרנם של ישראל, א"ל בכי תשא את ראש, ופרש"י שם, אם באת לשאת את ראשם בהגבהה, קח מהם צדקה, כלומר וידבר ה' אל משה לאמר, אם תרצה להרים קרנם של ישראל, ונתנו איש כופר נפשו דוהו דרך דרש, אבל פשוטו כתרומה, ארי תקביל [מלשון לא תשא שמע שוא, שתרומה, לא תקביל שמע דשקר] כלומר כשתחפוץ לקבל סכום מנינם (דברי דוד, ד"ע).

שם כשתחפוץ לקבל סכום מנינם, כלומר מש"כ ראש פירושו סכום מנין, כתרומה חושבו, והטעם שנקרא, חשבו, ראש, כתב הראב"ע, כי מנהג החשבנים לכתוב באגרת הפרטים, ובראש האגרות יכתבו הכלל הנחבר מן הפרטים, ולכן אמר כאן כי תשא את ראש, הכוונה לזה"כ הנכתב באגרת בראש, וזהו מש"כ רש"י כאן, כשתחפוץ לקבל סכום מנינם, כלומר כשתרצה לקבל הסה"כ ממנינם, והראב"ם כתב, דלכן הושאל כאן הלשון נשיאת ראש, כי בשעת מנין האנשים, העיקר בהבחנת בני אדם אלה מן אלה, החילוק בין צורות פניהם, ובשעת המנין יסתכל המונה בפניהם שיובדלו בהן אלה מן אלה, וזה לא יתכן אם ראשיהם כפופים למטה ופניהם נכבשות בקרקע, אלא כשישאור ראשיהם והמונה יביט בפניהם, ומפני זה אמר כי תשא את ראש וגו'.

שם כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם, אל תמנע לגלגלות, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל, ותמנה את השקלים ותדע מנינם, ולא יהיה בהם נגף שהמנין שולט בו עין הרע, והדבר בא עליהם, כמו שמצינו בימי דוד ע"כ, וכן פרש"י לקמן בפרשת במדבר על מש"כ לגלגלותם (במדבר א'-ג) דהכוונה, על ידי שקלים בקע לגלגלות ע"כ. **מבואר בדבריו**, דיש כאן ציווי, דבכל פעם שתרצה למנותם, אל תמנע לגלגלותם, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל, וזה מתבאר מלשון "כי" שפירושו כאן "אם" וכן כתב רש"י ב"ר"ה (ג'-א) בד"ה כדריש לקיש, כי תפגע, כי יקרא קן, כולן לשון אם הם, וכן כי תבאו, כי תלכו, כי תכלה, כי תשא ע"כ, ומקורו בתחומא ראה ח'.

וקשה א"כ איך שאול פקד אותם בבזק ובטלאים, וי"ל דיש ב' סוגי מנינים, א' מנין לצורך, ב' מנין שלא לצורך, ובמנין לצורך מהני על ידי דבר אחר, משא"כ במנין שלא לצורך, לא מהני רק על ידי שקלים, ובמסכת יומא (כ"ב-ב) למדנו, שהמנונה על הפיס אומר להם, הוציאו אצבעותיכם למנין, ושואלת הגמרא, ונימנינהו לדידהו, ופרש"י לגלגלותם, ומתרץ, מסייע ליה לר' יצחק, דאמר ר' יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב (ש"א-י"א) ויפקדם בבזק [וכן פסקו הרמב"ם בהלכות תמידיו ומוספיו (פ"ד הל"ד) וז"ל, ולמה מונה המנין שהסכימו עליו, על האצבעות שהוציאו, ולא היה מונה על האנשים עצמן, לפי שאסור למנות את ישראל אלא על ידי דבר אחר, שנאמר ויפקדם בטלאים ע"כ, וכ"ה הדברים במגן אברהם קנ"ו וז"ל, אסור למנות ישראל אפילו אינו מכוון למנות רק להטיל גורל אפילו לדבר מצוה, אלא מוציאי אצבעותיהם ומונין אצבעותיהם ע"כ] כלומר אע"פ שמנאם לדבר מצוה, כי היה צריך לדעת מספרם לצורך המלחמה, בכל זאת מנאן רק על ידי דבר אחר.

ודוד המלך אין ספק שמנה אותם על ידי דבר אחר, כי לא יתכן שלא ידע ממעשה של שאול שמנאם בבזק ובטלאים, אבל הטעות שלו היה, היות שהמנין היה שלא לצורך, כי לא היה יוצא למלחמה, רק לשמח לבו שמלך על עם רב [וכן משמע מתשובת יואב לדוד שאמר, ואדני המלך למה חפץ בדבר הזה] ולכן היה צריך למחצית השקל, ומן השמים הכשילו אותו כמבואר בברכות ס"ב, וכן מדויק הלשון שם, דלא שקל מינייהו כופר, משמע כופר הוא דלא שקל, אבל דבר אחר שקל (אוה"ק).

ובדבריו מדויק מדוע ביומא שם מביא ראיה משאול, ואינו מביא ראיה ממש"כ כאן כי תשא, דמשמע דבלא כופר אסור למנותם, דכאן מדובר שלא לצורך, ואסור למנותם אפילו באצבעותיהם, וא"כ אין מכאן ראיה לדינא דר' יצחק, דמיידי לדבר מצוה שאסור למנותם בלא כלום, אבל מותר למנותם ע"י דבר אחר.

ובדבריו מדויק מש"כ לפקדיהם, דלכאורה המלה הזאת היא מיותרת, אמנם בדבריו אתי שפיר, וזהו ביאור הכתוב, כשתחפוץ לקבל סכום מנינים לפקדיהם, דהיינו רק בכדי לדעת המנין, כמו שהיה בימי דוד, וכן כאן אחרי חטא העגל, ונתנו איש כופר נפשו, הרי הם חייבים לתת מחצית השקל כופר לה'.

וטעם החילוק בין לצורך ובין שלא לצורך נ"ל, דבעצם בכל דבר המנוי שולט עין הרע, אפילו אם מונה אותם על ידי דבר אחר, כי אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, וכשיספור אותם תסולק הברכה, וכשמונה אותם שלא על ידי דבר אחר, יש כאן איסור נוסף, כמ"ש ביומא שם, אמר ר' אלעזר כל המונה את ישראל עובר בלאו, שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד, רב נחמן בר יצחק אמר, עובר בשני לאויין, שנאמר לא ימד ולא יספר, וכן כתב רש"י בשמואל (א'-ט"ו) דלכן פקד אותם שאול בטלאים, לפי שאסור למנות את ישראל, שנאמר במ לא יספר מרוב, אמנם כשסופר אותם לדבר מצוה, מסתלק החשש משום עין הרע, משום שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע, ונשאר רק האיסור משום לא יספר, וזה מהני על ידי דבר אחר, כלומר דהאיסור של לא יספר הוא רק על גלגלותם, אבל אם מונה אצבעותם או על ידי דבר אחר אין כאן שום חשש, אבל כשסופר אותם שלא לצורך מצוה, רק בכדי לדעת מנינם, אפילו אם סופר אותם על ידי דבר אחר שאין כאן חשש משום לא יספר, אבל נשאר החשש משום עין הרע כמ"ש לעיל, ולכן צריך מחצית השקל בכדי לכפר על הענין הזה, ולכן זה נקרא כופר נפשו, כי הכופר פודה את הנפש הנידון למות, ולו היה אדונו דוד לוקח כופר, לא היה שולט בו המגפה.

הנסיעה ברכבת בשבת, כמו הגאון רבי יהושע מנדל אהרנברג ("דבר יהושע" ה' ז), הכותב שכל שהוא בתוך התחום מותר לנסוע בלי שום חשש ופקפוק, "דמה שסוברים העולם שאסור לנסוע בשבת - היא טעות גמור, ובאה הטעות הזה ממה שהקדמונים לא היה להם כלי רכב, רק קרון ועגלה שנמשך על סוס וחמור, דבזה יש איסור משום משתמש בבעלי חיים... וכיוון שאין דרך לנסוע במסילת הברזל רק מחוץ לתחום על כן נתפשט בין ההמון שיש איסור לנסוע בשבת, אבל באמת אם היא בתוך התחום אין איסור לנסוע במכונה אם אינו מתכוון להחשיך על התחום, רק אם המכונה נוסעת בשביל הישראל אז יש איסור משום אמירה לנכרי שבות, אבל אם המכונה נוסעת בשביל הנכרי והישראל עולה עמו אין שום חשש כלל...". מטעמים אלו התיר גם הגר"צ עוזיאל ("משפטי עוזיאל" א, ט).

אמנם ראינו כבר שכמה מגדולי הפוסקים נקטו לאסור את הנסיעה ברכבת משום 'עובדין דחול'. ואכן כך היא דעת רוב פוסקי זמנינו, שאין להתיר את הנסיעה ברכבת, אף באלו של זמנינו. ויש שכתבו לאסור משום חשש חילול ה', וכפי שכותב מרן הגר"מ פיינשטיין ("אגרות משה" יו"ד א, ס' מד): "ובדבר ליסע על הבאסעס (אוטובוסים) וטריינס (רכבות) ההולכים רק בעיר, שלכא אסור תחומין ובאופן שלא יעמיד בשביל ישראל. הנה אף שמדינא אין נראה בזה איסור למי שלא יצטרך לשלם - כגון שיאמינו לו. מ"מ ח"ו להתיר דבר כזה אף לדבר מצוה, דהא איסור מראית עין ודאי יש בזה כיון שרובא דרובא לא יניחום ליסע בלא תשלומין, וממילא יחשדוהו ששילם ועבר על איסור הוצאה וטלטול מוקצה. ואף אם כל בני העיר לא ישלמו נמי ח"ו להתיר דבר מפורסם למעשה חול שנוסעים העיקר לעשות מסחר ועבודה ואיכא בזה חלול השם גדול...".

נסיעה במטוס, ושימוש במעליות שבת

ומן הרכבת - למטוס: בתשובה ארוכה מסיק ה'מנחת יצחק' (ב, קו) ששני טעמי ה'חתם סופר' קיימים בו, גם איסור תחומין, וגם הטעם השני שבוודאי שייך יותר במטוס, שבו "אי אפשר לו לטלטל אנה ואנה ככל אשר יחפוץ, וכמה פעמים אף צריך להיות מוקשר למושב, ובוודאי אי אפשר לו לעסוק בעסקי שבת בשבתו כאשר רגיל בביתו".

ומכאן למעלית - השאלה היא כמובן לעלות יחד עם גוי שמפעיל את המעלית לצורך עצמו, או במעליות שבת' - שפועלות באופן אוטומטי. עיקר הנידון הוא אם נניסת האדם למעלית אינה משפיעה על פעולת המעלית באופן שיש בכך משום איסור שבת, נידון סבוך שתלוי בהבנת המציאות הטכנולוגית יחד עם גדרים עמוקים בגדרי 'מלאכת מחשבת'. ב'שמירת שבת כהלכתה' (כג, נח) כתב בשם הגר"ש אויערבאך להתיר את השימוש במעלית שבת, אולם הביא שיש מחמירים שלא להשתמש בזה רק בעלייה ולא בירידה, כיוון שכאשר יורדים הרבה אנשים בבת אחת אז הירידה עצמה וגם הדלקת הנורות שבכל עצירה נעשית על ידי כוח היורדים, יע"ש. לאחרונה התעוררה שוב השאלה, כאשר יש שטענו שלאחר בירור מעמיק נוסף התברר שעל ידי השימוש במעליות אלו בין בעלייה בין בירידה נוצרות הפעולות ישירות הנוגעות לעשיית מלאכה דאוריייתא. אמנם גדולי תורה אחרים חלקו וסברו שעדיין אין שום חשש הלכתי בשימוש במעליות האוטומטיות, ועדיין הדבר נתון במחלוקת ביני עמודי דבי מדרשא.

אכן מלבד החשש למלאכות שבת של ממש בשימוש במעלית, יש מן הפוסקים שדנו לאסור זאת מחמת סברות חיצוניות - שהזכור כבר בשאלת הרכבת - כמו 'עובדין דחול' ו'זילותא דשבתא'. כך בשו"ת 'מנחת יצחק' (ג, ס) נקט לאסור משום זילותא דשבת, ובשו"ת 'שבט הלוי' (ו, ט) כתב שאף שיש מקום להתיר מעיקר הדין, "לעולם מסתפינא להקל בזה ודרכי להחמיר בהוראה הזאת", 'זילותא דשבתא'. כאשר התעורר הפולמוס האמור, כתב הגר"ש וואזנר זצ"ל "כבר שנים הרבה חששנו בכלל איסור לזלזול בשבתא, ועכשיו שנודע הנ"ל הוא גם בגדר איסור".

מעין זה, כבר בשנת תרפ"ד, כתב הגאון המהרש"ג מסעמיהעלי (שו"ת שלו, ב, פב) שיש להחמיר שלא להשתמש במעלית - אף באופן שאין בו שום מעשה איסור "כי שייך ביה חששא שאם נתיר לעלות ולירד על ידי ה'לופט' יבואו להקל לילך ולנסוע על העלעקטרישע באהן (הרכבת החשמלית) בשבת ויו"ט, ומובן כי יהיה פרוצות גדול לחילול שבת ויו"ט לכמה דברים...".

גם בשו"ת 'חלקת יעקב' (ג, קלז) מקשר את דין המעליות לנושא הרכבת, כשהוא כותב ש"הלכה זו נתקבלה בכל תפוצות ישראל דאסור לנסוע ברכבת חשמלית בשבת ויו"ט, ועי' חת"ס יו"ד סי' קז לעניין חלב עכו"ם כיוון דכבר קיבלו אבותינו עליהם לאסור קרוב בעיני דהוי איסור דאורייתא מטעם נדר שאין לו התרה... אם כן בנידון דידן נמי כן כיוון דכבר קיבלו עליהם לאסור הנסיעה ברכבת חשמלית אסור לן מטעם נדר, אם כן מה לן אם נוסע בקרון חשמלי לאורך או לרוחב או נוסע בהקרון חשמלי למעלה ולמטה - נסיעה בקרון חשמלית נאסר לן, יהיה מאיזה טעם שיהיה...".

לעומת זאת, כאמור דעת הגר"שז' אויערבאך להתיר, ואף ידוע שנהג כן בעצמו למעשה במקום הצורך. גם בשו"ת 'אור דוד' להגר"ד יונגרייז (סי' לה) כותב שדן בזה עם הגר"פ אפשטיין - ראב"ד העדה החרדית, ועם הגר"י רייזמן - הדומ"ץ, והסכימו שיש להקל לזקן לצורך הליכה לבית הכנסת.

תולדותיהם

תולדות ועובדות מצדיקי הדורות

משה אהרן אויש

הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע

כ"א אדר תקמ"ז

הפאסטער מעכב המשיח

פעם בעת הגלות של הרבי ר' אלימלך זי"ע, הגיע לאיזה עיר, ושמע ששני אברכים שלא הכירוהו מדברים ביניהם, וא' מספר לחברו שראה אברכים שבאו מליז'ענסק וצורתם מוכחת על יראתם ועבודתם, ואולי היה גם כן כדאי ליסוע לליז'ענסק. ענה לו חברו, גם אני חשבתי כמוך שכדאי היה לנסוע לליז'ענסק, אבער ס'פאסט דאך נישט, מה יאמרו הבריות, אברכים תלמידי חכמים נעשו לבטלנים, ונוסעים לרבי?! וכשחזר הרבי ר' אלימלך לביתו לא רצה לאכול, ועברו יומיים ללא שיכנס מאומה לפיו, ושמעו שהרבי צועק כל הזמן, דער פאסטער לאזט נישט משיח'ן קומען, ולא ידעו לאיזה רועה כוונתו, עד שנכנס בנו הרבי ר' אלעזר זי"ע ושאל לאביו מה אירע? סיפר לו הרבי ר' אלימלך שכשהלך בגלות ראה יונגע ליידי וואס וואלטן גיקענט זיין ליידי, ואינם נוסעים לליז'ענסק ווייל עס פאסט נישט, לכן דער פאסטער לאזט נישט קומען משיח'ן.

"אוצר ישראל" ח"א עמ' מט

א גוטער יוד

אמר האדמו"ר ר' חנוך העניך זי"ע מאלכסנדר בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע שאמר בזה"ל, עס איז עפעס שווער צו זיין א גיטער יוד, מען עסט גוט, מען שלאפט גוט, איז מען א גוטער יוד.

"צדור החיים", מערכת א' אות ו'

תפילה קודם התפילה

פעם הגיע לביתו של כ"ק מרן מהר"א מבעלזא זי"ע בארץ ישראל, הגה"צ ר' דוד שפערבער זצ"ל אב"ד בראשוב, ונכנס אל כ"ק מרן מהר"א זי"ע ואמר, שרוצים לתקן תקנה שיוסיפו באמירת קדיש, בחייכון וביומיכון מרנא מבעלזא!!! כשם שבימי הרמב"ם ז"ל תיקנו בארצות תימן לומר בחיי מרנא משה בן מיימון. כששמע זאת כ"ק מהר"א זי"ע נדהם מאוד, והשיב, חלילה וחס! מאכן א נייע תפילה?! דער רבי ר' אלימלך זי"ע ווען ער האט גימאכט א תפילה פאר די תפילה האט ער גיפאסט כמה וכמה תעניתים! (לתקן תפילה חדשה? הרבי ר' אלימלך כשתיקן את התפילה קודם התפילה, התענה כמה תעניתים).

"שבחי הר"א" להר"מ שיף ז"ל, עמ' קלה

הדפדוף ב'נועם אלימלך' משפיע

פעם הזכיר לפני הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זצוק"ל, בחור אחד אשר ל"ע התדרדר ביהדות, ואמר הרבי מקאלאשיץ להורי הבחור, שיראו להמציא על ידו של הבחור את הספר הק' 'נועם אלימלך', ויראו שרק ידפדף בספר, וזה ישפיע עליו. וכך הוזה, שהבחור חזר למוטב.

"פניני הר"ד"

עקבתא דמשיחא

סיפר הג"ר רפאל דוד אויערבאך זצ"ל, ששמע ממסיק תנורים א' ששמע מאביו ששמע מהרה"ק הרבי ר' אלימלך שאמר, שבדור שלפני הגאולה ירמסו את החרדים לדבר השם בצורה כזו, שאילו היו עושים כן בדורו של הבעש"ט לא היה אותו הדור מסוגל לשאת זאת מחמת עדינות הנפש שהייתה בהם, אך בדור שלפני הגאולה יירדו לעולם מנשמות שיש בהן טמטום הלב, עד שלא יהיה איכפת להם כ"כ ויוכלו לשאת מצב כזה של השפלה ורמיסה.

"טובך יביען"

הלכתא

אקטואליה הלכתית

יקותיאל יהודה גנזל

האם יגיע לליז'ענסק?

מול מדדים רפואיים צונחים ומומחי רפואה מתיאשים, מופיע נדיב לב ובידו עצה וסגולה לביטול רוע הגזירה. הגרלה נערכת והזוכה נבחר **האם יגיע למחוז חפצו?**

המצב היה קשה. הרופאים פכרו ידיים.

בכל מקום נתלו מודעות בקשה לתפילה על האישה החשובה אשר בעודה במיטב ימיה ושנותיה, חלתה במחלה קשה ושוכבת על ערש דווי. לצד המודעות והבקשות עמלו בני המשפחה יחד עם יהודים בעלי לב, לגייס את מיטב הכוחות הרפואיים הקיימים בגלובוס. משאבים גויסו וכוחות נשפכו על מנת לנסות למצוא מזור לחולי הכבד. הטיפולים היו קשים ומיסורים והתקווה הטובה הלכה והתרחקה, הלכה והתנפצה.

ולא הייתה דרך של השתדלות שלא מוצתה עד תום.

בין היתר, היה זה יהודי עשיר וטוב לב שנרתם רבות לסייע למשפחה הנשברת ולנסות למצוא מרפא. והוא, מתוך אמונת צדיקים טהורה, הודיע שהוא מממן כרטיס טיסה הלוך ושוב, פלוס הוצאות הדרך, אל עיר הקודש ליז'ענסק, על מנת ששליח ירא שמים ייצא לדרך ויגיע אל מקום חלקת מחוקק ספון, ציונו הקדוש של ההייליגער רבי רבי אלימלך זי"ע - שם יפתחו שערי שמים בתחינה ובבקשה ושמא בכוח הצדיק ייבקעו חלונות רקיע והגזירה הנוראה תתבטל.

מי יזכה להיות השליח אל הציון הקדוש?

הפילו גורל בתוך קבוצת אברכים חשובים ויראי שמים ואחד מהם

זכה בגורל. הוא-הוא אשר יעלה כשליח להגיד את כל ספר התהלים באוהל הקדוש בליז'ענסק לרפואת האישה החולנית בתוך שאר חולי ישראל.

האברך לא יצא מיד לדרך. משך ימים שלמים היו לו דיחויים חוזרים ונשנים שמנעו ממנו לנסוע לליז'ענסק.

אדהכי והכי, הגיעה הבשורה המרה:

ברוך דיין האמת - - -

החולנית נפלה שדודה מול חרבו של מלאך המוות והשיבה את נשמתה ליוצרה מתוך ייסורים מרים.

אחרי ככלות השבעה, הופיע האברך הזוכה אצל הנדיב ודרש ממנו שישלם לו את כרטיס הטיסה. נכון, האישה כבר הלכה לעולמה, אבל עדיין הכרטיס הובטח והגורל נעשה. ואם הובטחה לו הנסיעה המרוממת - מן הנכון לשלם את ההבטחה.

הנדיב טען לעומתו שהכרטיס הובטח למען מטרה אחת ויחידה. והמטרה הזאת, לדאבון לב, כבר לא תושג...

התשובה ההלכתית:

השאלה המעניינת הופיעה בגיליון ההלכתי-אקטואלי 'וישמע משה', והתשובה לצידה:

הפוסקים הגאונים רבי יעקב מאיר שטרן, רבי שמואל אליעזר שטרן, רבי מנדל שפרן, רבי שמאי גרוס, רבי יעקב חיים סופר ורבי נפתלי נוסבוים שליט"א וכן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א הורו להלכה שהנדיב אינו צריך לממן את הטיסה לתפילה - כי כל הבטחתו הייתה רק על מנת להתפלל על החולנית. והיא כבר הלכה לעולמה.

יתירה על כך הוסיף הגאון רבי מנדל שפרן שליט"א:

גם אם הכסף כבר נמצא בידי הזוכה. אסור לו להשתמש בכסף בשום אופן ולנסוע לליז'ענסק. עליו להחזיר את כל הסכום לידי הנדיב.

היכל המעשה

סיפור לשבת
מאת: שמעון טיקוצקי

כי נפל פחד

הכסף שלו, את היקרים שבהם, לכבד את הרבי ולפאר את שולחנו הטהור במגשים מעוטרים, כדים מפוארים מלחיה וסכינים מלוטשים, והכל על טהרת הכסף, 925. מהרגע בו חתם על המעבר לדירה החדשה החל ר' פינחס לדאוג איך מעבירים בבטחה אוצר יקר כזה של כלי כסף.

מעבר דירה הוא רגע מתמשך של תורפה, וגנבים כידוע אינם צריכים יותר מרגע אחד... הם מסתפקים במועט, ברגע אחד של דעת מוסחת, בשבריר שנייה של גב מופנה, כדי לסחוב ו'להרים' ארגז ששווה אלפי 'פילרים' הונגריים.

לפיכך, מבעוד מועד, תכנן ר' פינחס עם ילדיו ובנותיו, כמו מפקד עם פקודיו, את תפקידו של כל אחד במשימה, משימת העברת תיבת כלי הכסף שכלפי חוץ נראתה כמו עוד קופסת צעצועים תמימה, מה שזיכה אותה בשם הקוד 'תיבת הצעצועים'.

"כל אחד ממכם צריך להיות 'בלש' לכמה שעות, לעקוב אחר כל תנועה חשודה סביב ההובלה" סיכם עם כל בני הבית. "אף אחד לא מרים עיניים מהתיבה, מהרגע שהיא יוצאת מהבית הישן עד שהיא שוכנת בטח בתוך הבית החדש".

בשעת צהריים מאוחרת, אחרי אינספור ריצות הלון ושוב בסמטאותיה של 'טוניוג', לאחר ריקון כל ה'פכים קטנים' מהדירה הקודמת, סוף סוף הגיע הרגע, בשמחה ובששון נכנס ר' פינחס לביתו החדש, שאף לקרבו את ריח הסייד הטרי, התמוגג לנוכח החדרים המרווחים המרחיבים דעתו של האדם.

"רגע איפה התיבה?" הרסה פתאום מחשבה טורדנית את הרגע היפה. הוא לא ממש דאג, רק לפני כמה דקות הוא ראה אותה איפשהו. רק רצה לוודא שהיא אכן כאן, הגיעה ליעדה.

הוא עבר בין החדרים, הסתער על ערמות הארגזים הארוזים, אך היא לא הייתה ביניהם. קופסה גדולה כזו לא יכולה להסתתר, לחמוק סתם כך מהעין.

"יענקל'ה, דוד'ל, איפה כלי הכסף?" הזדעק ר' פינחס כצופר.

בן רגע זינקו כל בני הבית ממקומם והחלו לחפש אחר התיבה, דקות ספורות הספיקו כדי לקבוע בצער רב: 'התיבה איננה'.

דמו של ר' פינחס אזל מפניו, סחרחורת אימים הרעידה את רקותיו. אשר יגור בא לו. אוסף יקר שנבנה במשך שנים, גביעים מיוחסים, שזכו לעלות על שולחן מלכים, נעלמו והתפוגגו ברגע קטון. כל שמחת מעבר הדירה הועבה באבל האובדן.

התכונה שהתחוללה בחזית הבית לא הותירה מקום לספק: משפחת גליקסברג עוברת דירה. חבורת 'שקצים' הונגרים בהירי עיניים יצאה מהבית בטור עורפי לעבר 'כרכרת הובלות' העומדת הכן. כל אחד מהם סוחב על גבו שניים - שלושה כיסאות עץ כבדים מרופדים, בסגנון אירופאי עתיק, משל היו כיסאות 'כתר' קלילים.

שניים מהפועלים עקרו בזריזות את דלת הבית מצירה, כדי לאפשר לשולחן הסלון הרחב לעבור דרך הפתח הצר יחסית. ובתווך הסתובבו ילדים מסולסלי פאות שהשכימו קום, סוחבים את 'רכושם' הפרטי, כל ילד את תכולת המגירה שלו.

בכפר ההונגרי 'טוניוג', לא הרחק מ'טשענגער', מכירים כולם את ר' פינחס גליקסברג (שם בדוי), היהודי נעים הסבר וגבה הקומה המנצח ברגעים אלו בקול רם על 'פרויקט' העברת הדירה, סוחב בעצמו רהיטים ומסייע לפועלים לרוקן את תכולת הבית.

"דוד'ל, שים עין על תיבת הצעצועים" הוא זורק לחישה רועמת לעבר אחד הילדים, בעודו נבלע שוב בתוך הבית ההומה.

"יענקל'ה אתה רואה את תיבת הצעצועים, כן?! הוא שואל ברגע שהוא מפציע שוב מהבית, גורר אחריו שידת עץ מגולפת.

"היא כאן, טאטי" נשמע קולו הילדותי של יענקל'ה, "אני לא מוריד ממנה את העיניים אפילו לא לרגע".

הילד דיבר באידיש כמובן, שהדברים לא יגיעו לאוזניו לא רצויות.

ר' פינחס הוא יהודי שפרקו נאה, 'א שיינער איד' בלשון העולם, זכה להקים בית יהודי מפואר, גם כפשוטו.

הוא מתגורר בבית נאה ומרוהט היטב שפנינת החמד היוקרתית שלו היא הוויטרנה המפוארת שבסלון. מלאה בגביעים וכדי כסף טהור, פמוטים ועוד שלל קישוטים נאים שזוכים לעלות על שולחן השבת וההג של בית גליקסברג.

ר' פינחס נמנה על מקורביו של הצדיק הנודע רבי ישעיה'לי מקרעסטיר זי"ע ואף זוכה לשמש 'בעל אכסניה' קבוע שלו. אחת לתקופה מגיע הצדיק לשבות בעיירה 'טוניוג' לשבת שכולה עונג והתעלות רוח, יהודים רבים נוהרים מכל כפרי האזור לשבת זו בהמוניהם.

"שבת ויום טוב דקרעסטיר" כך קוראים יהודי האזור לשבתות מיוחדות אלו, כלומר, שבת ההופכת ליום טוב באמצע השנה. בשבתות אלו נהנה ר' פינחס לשלוף מגנזיו את מיטב כלי

ליומא דהילולא של הרה"ק רבי אברהם מקרעסטיר ז"ע, ח"י אדר א' תרפ"ז

בשעות הבוקר המוקדמות של יום שישי נערכה בעיירה טוניוג' קבלת פנים נרגשת לצדיק מקרעסטיר. ביראת קודש הוליך ר' פינחס את הצדיק לחדר שהוכן עבורו בביתו, ומיד פנה להגיש מאכל ומשקה ל"מקבלי הפנים" שצעדו לתוך הבית בעקבותיו. עודו מתרוצץ בין חדרי הבית מגיעה לאוזניו קריאה לא צפויה. הייתה זו המשרתת, העוזרת הגויה העובדת בביתו כבר שנים רבות עד שנהפכה לחלק מהבית. הם סומכים עליה בעיניים עצומות, מפקידים בידיה את מפתחות הבית ללא חשש. המשרתת פלבלה בעיניה בפחד, לא הצליחה לדבר. "במה העניין" היה ר' פינחס קצר רוח, אנשים מחכים לו, אין לו עכשיו רגע מיותר. "זה בקשר לכלי כסף" גמגמה בסוף הגויה. "מה? נפערו עיניו של ר' פינחס כצמד דלתות וויטרינה. "על מה את מדברת?..." "זה היה אני" החלה המשרתת לבכות, "אל תכעס עליי, אני גנבתי את תיבת כלי הכסף כשעברתם דירה..." "החבאתי אותה בגומחה נסתר, התכוונתי למכור הכול ולהרוויח את הכסף – אבל עדיין לא עשיתי זאת. כבר אביא לך את כל התיבה ותראה כמו עיניך שמאומה לא חסר בה, לא לקחתי אפילו כפית כסף קטנה של דבש. "רק תרחם עליי, אל תגלה למשטרה שאני הגנב..." ר' פינחס נותר לעמוד במקומו כמסומר. ליבו התמלא שמחה על הישועה הפלאית שהגיעה יחד עם הצדיק שהבטחתו התקיימה במלואה. אך בה בעת גם התמלא כעס וחרון על המשרתת הגויה הבוגדנית שהסתובבה כל העת ביניהם. "רק רגע?" לא הצליח להבין דבר אחד, "מה פתאום נזכרת עכשיו, מה גרם לך להודות דווקא הרגע?..." "אסביר לך בדיוק מה קרה" השיבה המשרתת בקול רועד, "כשראיתי את הצדיק הגדול שהגיע היום, ה'טשאדאה רבי מקרעסטיר' – פועל הישועות, נפל עליי פחד נורא שאיני יודעת להסבירו, דמותו של הצדיק הטילה עליי אימה, כל עצמותיי החלו לשקשק ולרעוד. "הרגשתי שעניניו של הצדיק רואות הכול, הוא יודע היטב שאני הגנבת ואין זה אלא עניין של דקות עד שהוא יצביע עליי ויאצני להשיב את הגזלה... הבנתי שזה או שהוא יסגיר אותי, או שאני אסגיר את עצמי, בחרתי אפוא באפשרות השנייה. "רק עשה לי טובה" ניסתה המשרתת שוב להציל את עצמה, "תבקש מהצדיק שלא יעניש אותי על חטאי הנורא..."

מקור: הרה"צ ר' משה יוסף פרידלנדר זצ"ל מקרעסטיר – ירושלים ששמע את הסיפור מפי הרה"ח ר' מנשה רויזנער ז"ל, 'בתי אבות – בית אברהם' (ירושלים תשכ"ה).

הדבר היה כבר לאחר הסתלקותו של הרבי ר' ישעיה'לי מקרעסטיר ז"ע. על כסאו הושיבו את בנו הרה"ק רבי אברהם ז"ע שמילא את מקומו רק כשנתיים ימים כי לקח אותו אלוקים לגנוזי מרומים, כשהוא במיטב שנותיו, בן מ"ד שנה בלבד. שבור ורצוף יצא ר' פינחס לקרעסטיר, נכנס אל הרבי ר' אברהם וסיפר בדמעות על הגניבה הנוראה שאירעה לו. הרבי הצדיק ר' אברהם'לי נודע כאביו, הרבי ר' ישעיה'לי, כבעל מופת ואיש קדוש. "אל דאגה" השיב בעוז לר' פינחס, "אתה תמצא את התיבה עם כל תכולתה, מאומה לא יחסר בה". דמעותיו של ר' פינחס חדלו ברגע. אם הרבי מבטיח בנחישות חד משמעית שכזו, הרי שאין יותר מה לדאוג. יצא בדיצה מן הקודש פנימה, חזר ל'טוניוג' שבלבו ברור שאין זה אלא עניין של ימים עד שהגניבה תוחזר לו במלואה. איך בדיוק זה יקרה? זה כבר לא העסק שלו. חולפים כמה ימים, שבת קודש פורשת את כנפיה ולראשונה מזה שנים שולחן השבת של משפחת גליקסברג חף מכלי כסף. ר' פינחס מקדש בדמעות על גביע מוכסף פשוט שהשאל לו אחד מידידיו, עד שתוחזר לו הגניבה. עברה עוד שבת, חודש, ואף זכר לגניבה לא נראה באופק. בלית ברירה עולה ר' פינחס שוב על כרכרתו ונוסע לקרעסטיר, אל הרבי ר' אברהם'לי, ושוטח את כאבו. "אל דאגה, ר' פינחס" שב הצדיק על דבריו הראשונים בדיוק, "הכול יוחזר אליך עד כלי הכסף האחרון". דבריו הבטוחים של הצדיק מרגיעים מחדש את ליבו של ר' פינחס, אין מה לעשות כי אם להתאזר בסבלנות ולצפות לישועת ה'. "רבי" פונה ר' פינחס בקול מחוזק, "אביכם הקדוש, הרבי ר' ישעיה'לי ז"ע, נוהג היה לבוא, אחת לתקופה, לעשות שבת אחת בביתו. מאז הפעם האחרונה כבר עבר זמן רב, יהודי האזור משתוקקים מאוד שיואל נא רבינו לכבד אותנו בשבת כזו". הרבי ר' אברהם'לי שמע וקיבל. "כשיגיע הזמן המתאים – אגיע אליכם לשבת". ושוב עוברים שבועות וחודשים, לגנב אין זכר, וכך גם לכלי הכסף. באחד הימים מגיעה הבשורה הטובה מחצר הקודש בקרעסטיר: הרבי שליט"א מתעתד להגיע לעשות את השבת הקרובה בעיירה טוניוג. מאותו רגע נכנסו ר' פינחס ומשפחתו לקלחת של הכנות, הנה שוב מגיעה 'שבת ויו"ט' קרעסטיר'. סירי ענק הועמדו על הכריזים, בשר ודגים כיד המלך התבשלו לכל האורחים הצפויים להגיע, אכסניות וחדרים הושגו במהירות בכל ירתי העיירה. ולאורך כל ההכנות נחמץ ליבו של ר' פינחס בכאב. כמה היה שמח לכבד את הרבי, האורח הדגול, בכלי הכסף היקרים שלו. הפעם, לראשונה, הוא יאלץ לערוך את שולחנו של הצדיק בפשוטי כלי עץ ונחושת.

פסיפס

דמויות • שיחות • עבר
שמעון טיקוצקי

הא דאמרי אינשי פתגמים ואמרות מאוצר הדורות

מרבין בשמחה

"חודש אדר הוא ראש השנה לשמחה"

הרה"ק בעל 'אמרי מנחם' מאלכסנדר זי"ע

עדה המצבה הזאת מצבות מספרות

שבע שנים לאחר ההסתלקות

לפנות בוקר של יום ו' עש"ק, פר' כי תשא את ראש בני ישראל, י"ט אדר תרצ"ט, נסתלק הרה"ק ר' עמנואל מפאביאניץ – לודז' זי"ע, מגדולי צדיקי פולין ונכדו של הרה"ק רבי ישעיה מפשעודבורז' זי"ע. ימים רבים לא ראתה לודז' הלוייה המונית שכזו. על ציונו הק' נבנה אוהל ורבים באו להשתטח שם ולהיושע בפקודת ישועה ורחמים.

אהל הרה"ק מפאביאניץ. לודז'

שבע שנים לאחר מכן, בשנת תש"ו, בעודו על אונייה באזור העיר מסינה - איטליה, השיב העסקן האגודאי רבי משה בלויא זצ"ל את נשמתו ליוצרה, בדרכו לשליחות באמריקה. על האונייה שהה גם הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל, אחיו של ה'חזון איש' זי"ע. ב'מסינה' לא נמצא בכלל יישוב של יהודים ורבי מאיר היה אז אובד עצות כיצד לטפל בהעברת הנפטר לארץ ישראל.

הוא שמר על הנפטר בביה"ח המקומי עד שלפתע הופיע אצלו יהודי בשם ר' אלימלך רייס, היהודי היחיד במסינה, שבא לחקור שמה נמצא כאן נפטר יהודי גדול מירושלים שיש לטפל בקבורתו. לתדהמתו של רבי מאיר כיצד ידע להגיע אליו? השיב ר' אלימלך כי רבו האדמו"ר מפאביאניץ לודז' זי"ע נגלה אליו בלילה האחרון בחלום וציווהו להתאמץ בקבורת מת מצוה של אדם גדול מירושלים עיר הקודש המוטל במסינה.

ר' אלימלך בא אפוא לתומו כדי לברר פשר חלומו והופתע לפגוש את רבי מאיר ליד הנפטר שמעולם לא הכירו. הוא התמסר מיד לטיפול בהעברת הנפטר באווירון ואף כיסה מכספו את ההוצאות ודאג לשאר הסידורים. עובדה זו התפרסמה אז בעיתונים שונים בשם סיפור 'נס מסינה', ובארכיונו של הג"ר מאיר שעבר בירושה לידי בניו נמצא מכתב מר' אלימלך רייס אליו, בו הוא חוזר ומאשר את מעשה החלום (על פי ספר 'פאר הדור')

זוכר הנשכחות פניני הסטוריה יהודית

למה הוקדמה החתונה

כ"ק אדמו"ר ה'בית אברהם' מסלונים זי"ע

שמחת נישואיו של הגה"צ רבי יחזקאל'י הלברשטאם הי"ד, בנו של הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשעחויב זי"ע, עם בתו של הרה"ק בעל ה'קדושת ציון' מבאבוב, נועדה מתחילה להתקיים ביום ז' אדר, יום שנולד ומת בו משה רבינו ע"ה, מקום הנשואין נקבע בעיר הגדולה קראקא, עיר מגורי החתן, אך כשנודע הדבר לחותנו של ה'קדושת ציון', ה"ה הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצוק"ל הי"ד ערך מכתב בו הוא מבקש מאת המחותרים לשנות את זמן החתונה היות ויש לו השתקקות רבה לפקוד את הציון הקדוש של הרה"ק רבי אייזיק'ל מקאליב זי"ע ביומא דהילולא דילי' שחל ביום ז' אדר, ואכן ענו המחותרים לבקשתו והקדימו את זמן החתונה בג' ימים, ליום ד' אדר פרשת תרומה תרפ"ג. הייתה זו חתונתו של הנכד האחרון (דור שלישי) של בעל ה'דברי חיים' זי"ע והמוני חסידים נקהלו ונטלו חלק בשמחת צדיקים זו.

תחת אחד השיחים

פנינים משיחתם של אבות
המקום: התוועדות חסידית.
הזמן: סעודת ר"ח אדר.

צריך להכניס את האדר

באחת משיחותיו סיפר המשפיע הגה"ח רבי מרדכי מייירנץ זצ"ל מגדולי חסידיו גור: אדמו"ר ה'בית ישראל' מגור זצוק"ל, עוד קודם נשיאותו, היה נכנס בעובי הקורה לפקח על הבחורים בכל הליכותיהם. פעם הסבה חבורה לסעודת ראש חודש אדר כשלתע נכנס ה'בית ישראל' זצוק"ל, כבר אז התייחסו אליו ביראת הרוממות והופעתו לכשעצמה עוררה התרגשות. פתח ואמר בשם ה'שפת אמת', 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', לא אמרו 'משבא אדר' אלא 'משנכנס', לרמוז שקדושת אדר צריכה 'להיכנס' בגופו של האדם (ויש נוסח 'עס דארפט טרענין די אדער' – קדושת ה'אדר' צריכה לחדור לגידים ולעורקים, אדר – אדער'ן, לשון נופל על לשון). המש"ך רבי מרדכי בנועם שיחו: "בין החסידים הייתה בחודש אדר התעוררות גדולה מאוד להתחדשות בעבודת ה'. כשבאתי לישיבת 'שפת אמת' אחרי המלחמה, היו בימים אלו מתייסדות 'חבורות' מחדש להתקשרות לעבודת ה' בשמחה בצוותא.

ה'שפת אמת' כותב שחודש אדר הוא זמן תשובה כמו אלוה, בהיות שגם הוא סוף השנה, כי בא' ניסן ר"ה כי בו נברא העולם, בחודש אלול זמן תשובה מיראה ובחודש אדר זמן תשובה מאהבה, ולכן מרבין בשמחה שנתעורר רצון ונדיבות ככל איש מישראל (על פי 'על משכנות הרועים', וראה שם המשך הדברים בהרחבה).

הילולא דצדיקיא

יום שלישי, כ"א באדר:

הגאון רבי מאיר ב"ר יעקב יוקב, המהר"ם שיף. ת"א.

הגאון רבי טוביה יחיאל מיכל ב"ר ישראל הלפרין, אב"ד סוויורו. ת"ק.

הרה"ק הרבי רבי אלימלך ב"ר אליעזר ליפמן מליז'ענסק, בעל 'נועם אלימלך'. תקמ"ו.

הגאון רבי יצחק אלחנן ב"ר ישראל איסר ספקטור מקובנא. בעל 'באר יצחק'. תרנ"ו.

הרה"ק רבי מנחם מנדל ב"ר לייביש הלברשטאם מפרטיסק - צאנז. תרפ"ו.

הגה"צ רבי שלום ב"ר שרגא שמואל שניצלר. גאב"ד טשאבא. תשמ"ט.

יום רביעי, כ"ב באדר:

הרה"ק רבי יוסף ב"ר אברהם בלאך, אב"ד סטאנוב. תלמיד המגיד ממעזריטש. בעל 'גנוי יוסף'. תק"נ.

הגה"צ רבי יצחק אייזיק ב"ר אברהם וייס, ראב"ד מונקאטש. תרנ"ד.

הגאון רבי אברהם דובער ב"ר זלמן סנדר כהנא שפירא הי"ד. גאב"ד קובנה ובעל 'דבר אברהם'. תש"ג.

הרה"ק רבי ישראל משה ב"ר יוסף צבי דושינסקיא. גאב"ד ירושלים. תשס"ג.

יום תמישי, כ"ג באדר:

הרה"ק רבי חיים חייקא ב"ר שמואל מהמדור. תקמ"ו.

הרה"ק רבי יצחק מאיר ב"ר ישראל מגור, בעל 'חידושי הרי"ם'. תרכ"ו.

הרה"ק רבי יצחק יעקב ב"ר נתן דוד מביאלא, בעל 'דברי בינה'. תרס"ו.

הרה"ק רבי מאיר ב"ר יואל מושקוביץ משאץ. תרפ"א.

הגה"צ רבי משה נחום ב"ר מאיר ולנשטיין. ראב"ד בד"צ פרושים ירושלים. תרפ"ו.

הרה"ק רבי יהודה משה ב"ר יחיאל יוסף מאלכסנדר. בעל 'אמונת משה'. תשל"ג.

הרה"ק רבי אהרן ב"ר חנוך העניך דב מקוידנוב-ת"א. תשנ"ד.

הגה"צ רבי ישראל ב"ר שניאור זלמן גרוסמן, ראש ישיבת פינסק קארלין. בעל 'הליכות ישראל'. תשס"ו.

שבת קודש, י"ח באדר:

הגה"צ רבי אלכסנדר זיסקינד ב"ר משה, בעל 'יסוד ושורש העבודה'. תקנ"ד.

הרה"ק רבי חנוך העניך ב"ר פינחס הכהן מאלכסנדר. בעל 'חשבה לטובה'. תר"ל.

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מנדל ב"ר שמעון מסקרנוביץ. תרפ"ט.

הרה"ק רבי נחום מרדכי ב"ר ישראל מטשורטקוב. בעל 'דורש טוב'. תש"ו.

הגה"צ רבי יחזקאל ב"ר יהודה הלוי לוינשטיין, המשגיח דפוניבו. תשל"ד.

הגאון רבי חיים שלמה ב"ר יעקב משה ליבוביץ. ר"י קמניץ ופוניבו. תשע"ו.

הגאון רבי רפאל אביגדור יחזקאל ב"ר עזריאל ברטלר. תלמיד חזון איש. תשע"ט.

יום ראשון, י"ט באדר:

הרה"ק רבי דוד ב"ר צבי אלימלך מדינוב, בעל 'צמח דוד'. תרל"ד.

הרה"ק רבי יעקב שמשון ב"ר חיים מקאסוב. תר"מ.

הרה"ק רבי אברהם ב"ר יהושע אשר מפאריסוב. תער"ב.

הגה"צ רבי יהודא ב"ר יהושע פאלק גרינוולד מסאטמאר. בעל 'שבט מיהודה'. תר"פ.

הרה"ק רבי מאיר יחיאל ב"ר אברהם יצחק הלוי מאוסטרובצה. תרפ"ח.

הגה"צ רבי שמואל ב"ר זאב ענגיל מראדומישלא. בעל שר' 'מהר"ש ענגיל'. תרצ"ב.

הגה"צ רבי יוסף חיים ב"ר אברהם שלמה זוננפלד, מרא דארעא דישראל. תרצ"ב.

הרה"ק רבי עמנואל ב"ר אברהם משה מפאביניץ – לודז'. תרצ"ט.

הרה"ק רבי יצחק ב"ר יוסף מאמשינאו ארה"ב. תשנ"ג.

יום שני, כ' באדר:

רבנו יואל ב"ר שמואל סירקיש, ה'ב"ח'. ה'ת'. הגאון רבי שלמה זלמן ב"ר חיים יהודה לייב אויערבאך, בעל 'מנחת שלמה'. תשנ"ה.

הרה"ק רבי רפאל ב"ר שמואל בלום מקאשוי, בעל 'ברכת שמים'. תשס"ה.

הרה"ק רבי משה יהושע ב"ר חיים מאיר מוויז'ניץ. בעל 'ישועות משה'. תשע"ב.